











TAISTELIJA II  
KONRAD LEHTIMÄKI



MAAILMAN KASVATTI

K.J.GUMMERUS OSAKEYHTIÖ JYVÄSKYLÄ



THE END OF THE WORLD

MAAILMAN KASVATTI



T A I S T E L I J A II

# MAAILMAN KASVATTI

KIRJOITTANUT

KONRAD LEHTIMÄKI



K. J. GUMMERUS OSAKEYHTIÖ, JYVÄSKYLÄ



K. J. Gummerus Osakeyhtiön  
kirjapainossa Jyväskylässä 1924

## I.

Laivamatka oli tuntunut kovin pitkältä ja ikävältä. Jokaisella huvimatkaileijalla oli seuralainen, mutta Arvilla ei yhtään tuttua; kukaan ei edes huomannut häntä. Sitäpaitsi raivosi ulkona merellä myrsky, ja aamupuolella yötä oli jokainoa loukko laivassa täynnä oksentelevia, valittavia ihmisiä. Sekin vielä lisäsi ikävyyttä ja alakuloisuutta.

Arvi oli myöskin tuntenut vatsassaan omituista kiertelyä ja suuhun kohosi ilkeänmakuista vettä. Mutta Kajanderin neuvon mukaan hän meni heti yläkannelle ja alkoi katsella kaukaisia saaria, meren mahtavaa ulappaa — ja nuo ilkeät oireet taukosivat.

Tämän pienen esimaun jälkeen pysyi Arvi koko matkan kannella. Häntä alkoi viluttaakin, mutta hän katsele mielenkiinnolla valkoharjaisten aaltojen loppumatonta parvea, joka ryntäsi eteenpäin kuin sokeassa raivossa. Niin, toisinaan, kun hän sulki puolittain silmänsä, tuntuikin siltä, kuin jotkut tuntemattomat eläimet olisivat vihasta pärskyen syöksyneet laivan kimp-

puun ja niiden muodottomat kallot murskaantuneet jymähtäen rautarunkoon.

Aamupuolella tyyntyi tuuli. Itäinen taivaanranta oli peittynyt harmaaseen usvaan, mutta vähitellen se muuttui samean punertavaksi, ja vihdoin sen lävitse alkoi näkyä auringon reuna, se nousi merestä suurena, veripunaisena, niinkuin se olisi ainiaaksi kadottanut kirkkautensa. Mutta ei — se kohosi yhä korkeammalle, ja samalla lisääntyi sen lämpö ja kirkkaus, hajoittaen tieltään sumentavat usvat.

Arvia alkoi väsyttää kuunnellessa koneiden yksitoikkoista jyskettä ja maininkien unettavaa loisketta. Auringon lämpimät säteet hyväilivät hänen rasittunutta ruumistaan yhä suloisemmin, kaukaiset kallioisaaret sulautuivat meren sineen, ja kaikki alkoi himmetä hänen silmissään — niinkuin koko maailma olisi vähitellen häipynyt kummallisen usvan peittoon. Vihdoin hänen päänsä painui hervottomasti rinnalle ja silmät sulkeutuivat . . .

Arvi ei tietänyt, miten kauan hän oli nukkunut siinä istuessaan. Mutta kun hänen silmänsä aukenivat, oli aurinko jo korkealla ja edessä kohoutui sinisestä vedepinnasta Viapori harmaine graniittimuureineen ja punaisine kattoineen — ja näiden ylitse kohosi yksinäisen jättiläissipulin lailla kirkon vihreä kupoli. Arvi tuijotti eteensä väsyneenä ja uneliaana, tuntien vain jonkunlaista tylsää ihmettelyä.

Mutta kun laiva vihdoin hiljensi vauhtia, työntyen noiden ahtaiden, synkkien muurien ja kallioiden väliin, tunsi Arvi omituista, selittämätöntä ahdistusta. Hän muisti kertomukset vankien ruoskimisesta linnassa siihen aikaan, kun siellä vielä vankeja säilytettiin. Nytkin näyttivät suurtykkien suunnattomat suut tuijottavan tulijaa mustina ja uhkaavina. Vielä sitenkin kun laiva oli sivuuttanut Viaporin, katseli Arvi kuin lumottuna tuota etäännyvää, kolkkoa rakennusryhmää, ja hänen mielensä oli kummallisen alakuloisuuden vallassa. Kuinka moni onneton vankiraukka olikaan vetänyt viimeisen henkäyksensä noiden paksujen muurien takaisissa kopeissa ja siellä viimeisen keran kuiskannut pienokaistensa nimet. Mutta niinhän *isäkin!* — Ei, ei! Arvi ei tahdo enää ajatella sitä! Pois! Hän kääntyi äkkiä pois päin kuin riuhtaisten — ja hämmästy:

Hänen edessään oli *Helsinki*.

Miten ihmeelliseltä se näyttikään!

Merenpuoleinen reuna upeili auringon paisteessa yhtenä ainoana monikerroksisena rakennusrivinä. Ja ikäänkuin etäisyyteen häipyvä, syyskirjava sekametsä häämötti sen ylitse lukemattomien eriväristen kattojen paljous ja siitä kohoutui torneja toinen toistaan korkeampina — niinkuin yksinäisten jättiläiskuusten latvat yli metsän. Oikealla hehkui punertavan katedraalin kullattu torninhuippu ikäänkuin salaperäinen

tuli, ja kauempana vasemmalla pistäikse parikin kirkontornia ylös kattomerestä, mutta keskellä, kaikkien yläpuolella, erottui sinitaivasta vasten valtava Nikolainkirkko mustakupuisine torneineen. Se oli kuin jättiläinen, joka ylpeänä ja voimakkaana katselee ympärilleen keräytyneitä kääpiöitä . . .

Alakuloisuus hälveni Arvin mielestä, hän unohti kaikki — katseli vain kuin lumottuna. Ja yhä liukui heidän laivansa tuota salaperäistä satukaupunkia kohden . . .

Yhtäkkiä huomasi Arvi siellä kaukana valtavan väkijoukon, joka luultavasti odotti heitä. Se reunusti rantaa pitkänä, kirjavana rivinä, joka etäältä muistutti jättiläismäistä kukkapenkerettä, ja sen yläpuolella häilyivät hiljaa valkeat ja tulipunaiset päivänvarjot — niinkuin loistavat ruusut kohoavat muiden kukkien yli.

Silloin viritti soittokunta yläkannella »Porilaisten marssin», joka näytti aivankuin sähkövirtana sykähyttävän rannalla odottavaa joukkoa: tuhannet nenäliinat alkoivat kiihkeästi vilkkua kuin tervehdykseksi, ja huvimatkaillijat vastasivat siihen samalla tavalla. Kaikkialla näkyi innostuneita kasvoja, loistavia katseita, ja eräs nuori rouva Arvin vieressä huudahti ihastuksesta ja sanoi jotain Arville iloisesti hymyillen.

Arvi ei kuullut mitä rouva sanoi, mutta hän hymyili ja nyökäytti päätään innostuneena ja liikutettuna. Sitten hän juoksi alas yläkannelta, päästäkseen pian maihin. Juuri silloin kajahti taas soitto: »Savolaisten



laulu». Arvi kuuli rannalta tuhatäänisen eläköönhuudon, se lennähti laivaan tukahuttaen hetkeksi soiton. Arvi huusi itse kuin komennettuna, heitti valkoisen nyyttinsä savutorven viereen ja juoksi erään luukun ääreen, alkaen taas katsella lähenevää rantaa.

Arvi ei ollut koskaan tuntenut mitään niin suuremoista; hänen ruumiinsa lävitse kiiti kylmiä väreitä, hän ei olisi voinut sillä hetkellä puhua — kalpeana hän vain kuunteli soittoa tuijottaen tuota ihmeellistä saturantaa. Minkälaista siellä lienee . . . ?

Silloin vilahti jotain tummaa hänen silmissään; koko avaruus pimeni hirveällä jymähdyksellä, samalla kun sadat sokaisevat tulipommit singahtivat pimeydestä hänen päähänsä pirstoutuen sähköiseksi säkenepilveksi, joka nopeasti sammui. Sitten hän putosi pimeään syvyyteen ja soitto häipyi etäisyyteen nopeasti kuin lingotun kiven vongahdus . . .

Kun Arvi tuli tajuihinsa, tunsu hän, että joku piteli kylmää käärettä hänen otsallaan. Päässä jyskytti ja kohisi; vain vaivoin kuuli hän sen ylitse joitakin sekavia, riiteleviä ääniä:

— Kas! Poika avaa sentään silmänsä!

— Miksette ilmoittanut, ennenkuin pudotitte luukun? — huusi eräs herrasmies ankarasti. — Pojan pää olisi voinut mennä halki!

— Niin, miksette ilmoittanut!

— Se on sikamaista!

— Kyllä mine huusi . . . ei minä ilman, — kuului joukon keskeltä laivamiehen änkyttävä, epävarma ääni, mutta hänet keskeytettiin vihaisin huudoin:

— Se on valhe!

— Vieläkö sinä valehtelet!

— Kyllä minäkin olisin sen kuullut, koska seisoin ihan reunalla.

Eräs herrasmies kannatti toista kättään ja huusi vihaisesti:

— Te voitte todistaa! Minun käteni ei taivu vähääkään . . . Minä tulen vaatimaan vahingonkorvausta! Missä on kapteeni?

Arvi koetti nousta, mutta silloin pimeni uudestaan ja hän vaipui takaisin penkille.

— Tuokaa vettä! — kuuli hän jonkun hätäisesti huutavan, ja kaikki äänet hukkuivat yhä kasvavaan kohinaan, niinkuin tuulispää olisi lähestynyt. Mutta sitten tunsu hän kasvoillaan kostean kääreen, humina hiljeni vähitellen, taas kuului ihmisääniä; kuin unessa kuuli hän jonkun naisäänen kysyvän jotain, mutta sanat sekaantuivat moniääniseen puheensorinaan ja askelten kopinaan. Hän ei voinut aukaista silmiään.

— Matkustajat ovat hyvät ja poistuvat laivasta — kaikki! — kuuli Arvi aivan viereltään perämiehen käskävän äänen ja aukaisi pelästyneenä silmänsä.

— Tuntuuko nyt paremmalta?

Arvi tunsu kysyjän samaksi rouvaksi, joka oli hänelle äsken hymyillyt — hänen kädessään oli märkä, verinen nenäliina.

— Kyllä kiitos, — sopersi Arvi, ja hänen silmissään säkenöi, kun hän väkisin nousi istualleen.

— Ehkä te jo virkistytte, — kuuli Arvi rouvan sanovan. Sitten hän pyyhki kätensä miehensä nenälleen, sanoi vieläkin jotain ja poistui nyökäyttäen ystävällisesti päätänsä.

Arvin päätä vihlaasi hirveästi, hän nojasi seinään sulkien silmänsä. Mutta silloin lähenei eräs laivamies ja koettaen matkia perämiehen ääntä, huusi käskevästi:

— Olkaa hyvä ja poistukaa!

— Enkö voisi saada vähän vettä, kun . . . — pyysi Arvi. Hänen nenänsä alkoi taas vuotaa ja hänen pukunsa oli jo muutenkin tahrautunut vereen.

— Ei meillä nyt tässä vettä ole! — keskeytti laivamies tönkeästi. — Kaikkien täytyy mennä heti: liput kontrollerataan! Lähtekää vaan!

Arvi katsahti avuttomasti ympärilleen, hän ei nähnyt missään nyyttiään — ja viimeisetkin alkoivat jo poistua.

— Lähtekää nyt! — toisti taas laivamies.

— Kyllä, kyllä, — mutisi Arvi hiljaa.

Nyytti olikin penkin alla, ja kun hän kumartui sitä ottamaan, huomasi hän, että vasemman käden sormet olivat keskiniveleestä ruhjoutuneet ja turvonneet; hän käsitti nyt vasta sen pakotuksen ja polton, jonka oli epämääräisesti tuntenut.

Kokonaiset tähtisikermät leiskahtivat Arvin silmissä, kun hän nousi, ja päätä vihlaasi hirveästi. Hän oli kaatumaisillaan, mutta hän puri hammastaan ja

tarttui vapisevin käsin kaidepuuhun, ja kun hän oli hetken levännyt, onnistui hänen vihdoin päästä laivasta viimeisenä.

— Sinunko tähtesi tässä odotetaan! — ärähti perämies vihaisesti, kun Arvi antoi lippunsa.

Kuin huumaantuneena seisoi Arvi laiturilla pidellen veristä nenäliinaa nenänsä edessä; hänen korvissaan kohisi ja hänen ruumiinsa vapisi oudosta heikkoudesta. Ympärillä kuhisi juhlapukuinen ihmisjoukko, heidän puheensa ja naurunsa kuului yhtenä epämääräisenä surinana — ikäänkuin jättiläismehiläisten pesän äärellä. Hän kääntyi erään nuoren herran puoleen, joka piteli hienon naisen käsivarresta ja kysyi hiljaa, arasti:

— Mistähän saisi vettä . . ?

Herra ei kuullut kysymystä. Arvi sopersi kysymyksensä toiselle, samalla tuloksella, sillä tämä keskusteli parhaillaan innokkaasti seuralaisensa kanssa. Vielä kerran hän kysyi — mutta kukaan ei häntä huomannut, ei suonut silmäystäkään . . .

Arvin päätä alkoi yhä ankarammin pyörryttää, hän oli kaatumaisillaan, ja sitten täytti hänen sydämensä outo tunne, raskaana kuin kauhea taakka: *yksinäisyys*. Synkimmässä metsässäkään ei hän ollut tuntenut itseänsä niin yksinäiseksi kuin täällä. — Olivat-han siellä edes eläimet tuttuja, mutta täällä ei ketään — ei ketään. Tällaista satukaupungissa olikin? Hä-

nen kurkkuunsa kohosi jotain kirvelevää, tukahuttavaa, mutta hän oli päättänyt, ettei itkisi — ja puri vain hammastaan.

Mutta veri vuoti yhä, ja hän ymmärsi, että täytyy hakea vettä; siksi hän lähti horjuvin askelin lähimmän talon pihaan.

Arvi etsi ensin vesitynnyriä ympäri pihaa, mutta sitten muisti kuulleensa, että täällä onkin vesijohto! Se löytyikin lopulta ja hän pesi kasvonsa ja veriset nenäliinansa sekä puhdisti vaatteensa verestä. Sitten istahti hän auringonpaisteeseen nojaten pakottavaa päätään seinää vasten.

Mutta hetken kuluttua aukaistiin vastapäätä oleva ikkuna ja eräs vanha nainen tuijotti häntä niin oimittaisen epäluuloisesti ja ankarasti, että Arvi lähti kadulle.

Arvi pysähtyi ja katsahti avuttomasti ympärilleen. Hänen päätään vihiasi joka askeleella kuin veitsellä pistäen, mutta kun hän yhä yritti eteenpäin, ilmestyi hänen eteensä lukematon parvi tanssivia, mustia hyttysiä. Hän huitaisi vaistomaisesti kädellään, pyyhkäsi silmiään, ja kun pimittävä parvi hajaantui, huomasi hän aivan lähellä kauniin puiston. Hän lähti taas liikkeelle ja pääsi heti mukavalle penkille istumaan.

Arvi istui siinä kuin pökertyneenä, muistamatta edes missä oli. Sormia kirveli yhä tuskallisemmin, ne jäykistyivät ja turposivat tavattomasti, mutta päänpakotus tuntui vähitellen heikkenevän ja hän alkoi katsella ympärilleen.



Arvi unohti hetkeksi ruumiilliset tuskansa, hän unohti kaikki, hän ei ollut koskaan nähnyt mitään niin ihmeellistä! Niin pitkälle kuin silmä kantoi peittyi puiston keskiosa toinen toistaan ihanampien kukkakuvioiden häikäisevään väriloistoon, ja sen keskeltä kohosi ilmaan kirkas vesisuihku, hajaantuen ja pudoten kaikissa taivaankaaren väreissä välkkyvänä pisarasateena alas kaivoon. Tuon satumaisen puiston kummallakin reunalla seisoivat tiheä, korkea lehmusrivi ikäänkuin heleänvihreä, ylipääsemätön muuri, ja senkin ylitse kohosi korkeuteen kivrakennusten valtava jono. Arvi katsoi kuin lumottuna tuota valtavaa näkyä, hän unohti kivun, hän ei huomannut ihmisvirtaa, sen hiltitty sorina yhtyneenä suihkukaivon solinaan kuului salaperäiseltä kuin kaukainen laulun hyminä. Arvi siristi silmiään, ja hänen herkistyneessä mielikuvituksessaan tuntui taas kuin hän todella näkisi jonkun satukaupungin suojamuurin ja sen ylitse häämöittävät palatsirivit. Ihmisetkin näyttivät täällä toiseltaisilta: hienommilta, kauniimmilta; varsinkin naiset harsomaisissa puvuissaan näyttivät niin ihanilta ja keveiltä kuin keijukaiset.

Arvi katseli kauan ohivyöryvää, iloisesti sorisevaa ihmisvirtaa, muistamatta missä oli. Mutta vihdoin hän havahtui tuntiessaan yhä ankarampaa pakotusta kädessään.

Hän katsahti koneellisesti turvonneita sormiaan, silmäsi sitten ympärilleen, ja satukaupunki katosi kuin pyyhkäistynä. Kaikkialla näkyi vain vieraita kasvoja,

ja äskeinen tunne tunkeutui entistä kylmempänä ja ahdistavampana hänen rintaansa. Hän koetti karkoittaa sitä, hän katseli kuin apua rukoillen ympäröivään ihmisjoukkoon, mutta turhaan: hän oli *yksin* . . .

Arvi istui kuin lamaantuneena paikallaan ja tuijotti tuskallisesti tuota loppumatonta ihmisjonoa. Niin, nuo lukemattomat eriväriset, heleät kesäpuvut, lempeät naiskasvot, nauravat suut ja hellät silmäykset vilisivät yhtenä tuhatvivahteisena virtana hänen ohitseensa, ja sen iloinen sorina täytti ilman ikäänkuin väkevän virran tasainen solina. Mutta siinä ei ollut yhtään ihmistä, joka olisi välittänyt Arvista, siinä ei ollut *ainoatakaan* sanaa tai silmäystä häntä varten. Hänen mieleensä lennähti outo, ahdistava kuva: siinä vyöryy todella kokonainen virta elämää, onnea ja iloa, tuhannet kuulevat siinä ystävällisiä sanoja — mutta hänelle yksin se on mykkä ja säälimätön kuin syksyisen virran kohina.

Se johti taas hänen mieleensä todellisuuden koko kauheudessaan: hänellä ei ole ketään *koko maailmassa*. Se tarttui rintaan entistä ankarampana, tuottaen suorastaan ruumiillista tuskaa. Yksin maailmassa . . .

— Mutta *miksi* minulle aina sattuu pahimmin? — ajatteli Arvi katkerasti. — Se luukkukin sattui häneen ankarammin kuin toisiin. Tosin hän oli ehkä innostuksissaan kuroittautunut kauemmaksi kuin muut, mutta omituista se vaan oli, että häntä aina isketään pahimmin! Tuntui ikäänkuin joku salaperäinen, ilkeä voima olisi häntä vainonnut, koettanut vahingoittaa ja tu-

hota. Mutta hän ei antaisi perään! Hän pyrki kahta tarmokkaammin eteenpäin. Eikä hän enää itkisi! Ei!

Silloin Arvi hätkähti ja vilkaisu sivulleen, karahtaen tulipunaiseksi: eräs hieno, nuori tyttö katsoi häntä suurin, ihmettelevin silmin. Arvi oli huomaamattaan kiristellyt hampaitaan.

Arvi nousi ja lähti häveten tiehensä.

Vasta iltapäivällä taukosi päänsärky ja Arvi tunsu lievää nälkää. Hän kysyi eräältä huonopukuiselta mieheltä halpaa ruokapaikkaa — ja hetken kuluttua hän saapui erääseen Rautatien torin ruokakojuun ja tilasi 15 pennin hernesopan.

Syödessään muisti Arvi taas tärkeimmän asian: työpaikan. Ja kun ei juhlapäivänä tietenkään sopinut mennä paikkaa tiedustelemaan, päätti hän viipymättä etsiä kaikki Kajanderin mainitsevat liikkeet, jotta heti seuraavana päivänä löytäisi niihin ilman harhailua.

Hän eksyi monta kertaa katujen sokkeloihin, mutta olihan hänellä aikaa. Illalla hän oli varma, että milloin tahansa löytäisi niihin paikkoihin, ja muutenkin hän tunsu kaupungin niin, ettei enää pelännyt eksymistä.

Olikin jo myöhä, kun Arvi väsyneenä meni Kajanderin neuvomaan halpaan yömajaan.

## II.

Viisi päivää oli Arvi yhtämittaa etsinyt työpaikkaa. Ensin oli hän käynyt sokurileipuriliikkeet, sitten tavalliset leipomot ja sitten kaikki muut liikkeet, missä vain luuli saavansa edes jonkinlaista työtä. Ja kaikkialla sama vastaus: ei tarvita! Vain kaupungin suurimman sokurileipuriliikkeen omistaja oli ensin kiellettyään käskenyt Arvin tulla viikon kuluttua katsomaan uudestaan. Ei siihenkään siis saattanut asettaa toivoansa.

Arvi istahti väsyneenä Esplanaadin penkille, pyyhki hikeä otsaltaan ja koetti ajatella. Hän oli ollut mahdollisimman säästäväinen: syönyt 10 pennin soppaannoksen kerran, korkeintaan kaksi kertaa päivässä. Mutta yösija vei säännöllisesti 25 penniä — ja nyt ei ollut enää muuta kuin yksi yösijamaksu!

Mitä, mitä oli nyt tehtävä?

Arvi katsahti kuin apua etsien ympärilleen ja huokasi raskaasti. Sama yksinäisyyden tunne painoi yhä

raskaampana hänen mieltään, niinkuin uuvuttava taakka, jota ei voi hetkeksikään heittää hartioilta. Sillä viisi päivää oli hänen ympärillään hyörinyt ihmisjoukko, hän oli kuullut naurua, puhetta, eikä yhtään rohkaisevaa sanaa hänelle, ei tuttuja kasvoja. Aina vain yksin kuin synkimmässä erämaassa.

Entä nyt — mitä on oikein tehtävä?

Arvi ajatteli kauan löytämättä mitään keinoa, mutta lopulta päätti hän kaikesta huolimatta mennä heti siihen paikkaan, josta oli annettu hiukan toivoa, ja kertoa asemansa. Ellei onnistu, koettaa hän huomenna päästä tiilenkantajaksi.

Hänen mielensä tuli miltei reippaaksi; kai täällä sentään jotain työtä saa! Ja kyllä hän oppipaikankin lopulta löytää — ellei ennen niin syksyllä.

Mutta nälkä! Arvi ei ollut vielä syönyt mitään koko päivänä. Silloin hän teki uhkarohkean päätöksen: hän syö yökortteerirahansa!

Astuessaan likaiseen toriteltaan tunsi Arvi samaa jännitystä kuin pelaaja, joka uskaltaa peliin viimeiset rahansa. Syötyään 15 pennin hernesoppa-annoksen mietti hän, ettei 10 pennillä pitkälle mennä, ja tilasi sillä lautasellisen rusinasoppaa jälkiruuksi.

Sama pelurin jännitys valtasi Arvin, kun hän astui konttoriin, ja jalat tuntuivat hieman vapisevan, kun hän seisautti ja näki isännän kirjoituspöytänsä ääressä käännähtävän.

Arvi pyysi anteeksi, että oli tullut päivää aikaisemmin, ja uudisti kysymyksensä. Mutta kun hän näki isännän liikkumattomat kasvot, pusertui hiki hänen otsalleen, ja hän tunsu epämääräistä kauhua. Hän alkoi uudelleen puhua, hätäisesti, katkonaisesti — kertoi lyhyesti koko totuuden.

Arvin kertomus vaikutti kai hiukan isäntään; hän kuunteli otsa rypyssä keskeyttämättä kertaakaan, raapaisi sitten päätänsä ja sanoi omituisen epävarmasti:

— Kyllä se vähän niin on, ettei meillä oikein tarvittaisi . . . mutta jos syksymmällä . . .

Arvin silmissä miltei pimeni; hän katsahti isäntää änkyttäen vapisevin huulin:

— En minä palkasta . . . ensin . . . Kun vain pääsisin heti oppiin . . . Kun . . . kun ei minulla ole yhtään rahaa.

Arvi vaikenä karistaen kurkkuaan. Isäntä katsahti häneen ja vaikenä myöskin; sitten alkoi hän naputtaa sormiaan pöytään ja katseli äänettömänä ulos pihalle. Arvi seisoi hiljaa, tuskallisen jännityksen vallassa, tuntien miten hänen ruumiinsa alkoi yhä enemmän väristä ja suuret hikikarpalot vierivät alas kasvoja myöten — hän ei niitäkään pyyhkinyt. Hän tunsu hämäävä pelkoa, niinkuin pieni liikahdus voisi pilata kaikki, — hän vain odotti.

Äkkiä kääntyi isäntä Arvin puoleen ja sanoi reippaasti:

— No niin! Voit tulla huomenillalla. Saat ruuan, asunnon ja kahdeksan markkaa kuussa.

Arvi ei voinut sanoa ensin sanaakaan. Tänne! —

Suomen suurimpaan, parhaimpaan liikkeeseen...  
Mikä onni!

Liikutettuna sopersi hän jotain kiitokseksi ja kiirehti ulos. Hän oli niin iloinen, että olisi tahtonut hurjasti juosta, huutaa! Ihmisetkin näyttivät kokonaan toisenlaisilta kuin ennen, tutummilta, ystävällisemmiltä...

Entä yösi!

Mutta silloin muisti hän erään keinon, josta oli kuulut sällien puhuvan. Olihan hänellä kaksi puhdasta paitaa! Kiireesti vain narikkaan!

Juutalainen tarjosi paidasta vain 25 penniä. Vasta pitkän tinkimisen jälkeen sai Arvi siitä lopulta 35.

Hyvä niinkin!

Seuraava päivä oli tosin hieman pitkänpuoleinen; nälkäkin tuntui muuttuvan yhä ankarammaksi — sillä Arvi oli ollut niin monta päivää vähällä ruualla. Mutta kun hän illalla meni uuteen paikkaansa ja pääsi lieti illalliselle — ei hän muistanut moneen aikaan saaneensa niin herkullista ruokaa.

Illallisen jälkeen meni hän toisten oppilaiden seurassa ylös kolmannessa kerroksessa olevaan pieneen kamariin, joka kaksinkertaisine vuoteineen elävästi muistutti edellistä paikkaa.

Mutta mitä siitä! Hän oli taas kylläinen, hänellä oli paikka — ja hän oli vihdoinkin päässyt uudelle alalle, jota oli kauan toivonut.

Ja niin hän laskeutui kovalle vuoteelle, uneksien uudesta, valoisasta tulevaisuudesta.

### III.

Arvi luuli vieläkin olevansa yömajassa, kun hän seuraavana aamuna heräsi äänekkääseen aivastukseen. Ja niinkuin ennenkin, tunsu hän saman yksinäisyyden ja turvattomuuden tunteen kouraisevan sydäntään.

Mutta silloin kuului liikettä, tulitikun raapaisu, ja sen välähtäessä näki Arvi vanhimman oppilaan Albertin kasvot, jotka hän oli nähnyt eilen illallispöydässä. Uni ja sen tuoma tunne katosivat kuin pyyhkäistynä, hän ponnahti tahtomattaan istualleen ja toivotti toverilleen iloisesti hyvää huomenta.

Tämä murahti jotain puoliääneen, mutta Arvi ei sitä huomannut. Niinkuin vanki, joka vihdoin on päässyt raskaista liiviraudoista, tunsu hän koko olemuksensa niin kummallisen keveyden ja kuohuvan tarmon, ettei hän voinut maata enää hetkeäkään. Hän alkoi pukeutua ja kyseli samalla mitä hänen tulee ensimmäiseksi tehdä.

Albert vastasi murteellisella ruotsinkielellä jotain, mitä Arvi ei ymmärtänyt. Ja kun hän kysyi uudelleen,



virnisti toinen halveksivasti ja huomautti, että täällä täytyy jokaisen ymmärtää ruotsia.

Arvi hämmästyí hiukan, mutta hän oli liian iloinen kiinnittääkseen suurempaa huomiota toisen töykeyteen. Ja seitsemältä meni hän toisten mukana virstaaseen ja alkoi ensi työkseen reippaasti puhdistaa uunia.

Mutta jo ensi päivänä huomasi Arvi joutuvansa vaikeuksiin puutteellisen ruotsinkielentaitonsa tähden. Kukaan sälleistä ei puhunut suomea; Arvin täytyi siis vastata ruotsiksi, ja joka kerta kun hän äänsi virheellisesti tai kankeasti, alkoi Albert virnistellä ja matkia häntä parhaan taitonsa mukaan. Vaikkei Arvi kertaakaan vastannut, jatkoi toinen yhä innokkaammin, ja Arvi tunsí vaistomaisesti saaneensa vihollisen. Mutta hän päätti kärsiä kaikki äänettömästi luottaen siihen, että toinen lopulta huomaa menetelleensä väärin ja jättää hänet rauhaan.

Mutta pilkka kiihoitti myöskin Arvia ponnistamaan kaiken kykynsä ja tarmonsí epäkohdan poistamiseksi. Hän kuunteli tarkkaan miten erinäiset sanat lausuttiin ja yksin ollessaan toisteli hän niitä ääneen, kunnes osasi samalla tavalla. Hän merkitsi pieneen muistikirjaansa kaikki kuulemansa oudot sanat, ja eräältä ystävällisen näköiseltä sälliltä hän kyseli niiden merkitystä. Ja iltasin, kun toiset nukkuivat, tutki hän ruotsin kielioppia ja luki ruotsalaisia kirjoja niinkauan kuin jaksoi.

Hänen työnsä oli kovin alkuperäistä ja likaista: hän

pesi astiat, puhdisti pellit, ja joka ilta täytyi hänen erään toisen pojan avulla pestä verstaan sementtilattia. Mutta hän lohduttautui sillä, että joskus saa ammatinkin opetella, kun nyt vain tekee työnsä sääntillisesti.

Talossa oli mainio ruoka, ja välipaloiksi sai vielä maistella torttuja, hedelmähilloja, kermaa y. m. Jo viikon kuluttua oli Arvi huomattavasti lihonnut, kahden viikon päästä luuli hän olevansa hiukan pitempi, ja voimaa tuntui olevan vaikka minkä verran!

Tämä kiihoitti Arvin taas voimistelemaan. Hän löysi pöydän alta raskaan nostopunnuksen, jota kukaan ei käyttänyt. Sen hän otti esille iltasin työn päätyttyä ja nosteli, kunnes hiki vuoti virtana; sitten valeli hän koko yläruumiinsa kylmällä vedellä ja tunki saaneensa joka kerta uutta voimaa ja tarmoa.

Arvin ahkeran kieliopiskelun tulokset ilmenivät odottamattoman pian; jo muutaman viikon kuluttua hän äänsi miltei virheettömästi sen mitä puhui. Se herätti yleistä ihmettelyä, hänestä alettiin pitää, ja toverit unohtivat pilapuheensa.

Mutta yksi ei unohtanut — Albert. Hän oli nöyrän ja luhun luonteensa vuoksi saanut osakseen oppiaikanaan paljon pilkkaa ja halveksimista sekä sällien että oppilastoveriensä taholta. Se oli kehittänyt hänen luonteensa yhä ilkeämmäksi, ja nyt hän piti itsestään selvänä, että hänellä vanhimpana oppilaana on oikeus kiusata samalla tavalla nuorempia oppilaita. Ja kun

Arvi oli nuorin eikä puolustautunut, purki hän tuon vuosien aikana varastoon kerääntyneen katkeruuden ja ilkeyden myrskyn Arvin ylitse. Ja vähitellen se muuttui kiihkeäksi persoonalliseksi vihaksi, kun hän huomasi uhrinsa kaikesta huolimatta saavuttavan yhä enemmän suosiota eikä enää olevan kuulevinaankaan hänen nalkutustaan. Kun eivät toisetkaan enää panneet siihen mitään huomiota, alkoi Albert väittää, ettei Arvi tee työtään kunnollisesti. Mutta tämä tiesi tehneensä kaiken äärimmäisen tarkasti eikä vastannut siihenkään mitään — ihmetteli vain itsekseen.

Kerrankin taas Albert huusi, etteivät pellit ole puhtaita; Arvi ei nytkään vastannut, naurahti vain vasten kiusaajansa kasvoja. Tämä raivostui silmittömästi, ja heti ryöpsähtivät haukkumasanat ja syytökset sadekuuron tavoin Arvin ylitse. Silloin tuli jo värkmestariakin toisesta huoneesta ja lausui ankarasti:

— Mitä se merkitsee? Kyllä täällä täytyy jokaisen tehdä työnsä kunnollisesti!

Silloin Arvin posket karahtivat punaisiksi ja hän sanoi ruotsiksi hitaasti ja varmasti:

— Pellit ovat kaikki puhtaat. Ne ovat aina olleet puhtaat.

— Mitä? Puhtaat? Sepä nähdään.

Hän otti puhdasta, valkeata paperia, sieppasi Albertin edestä pellin ja pyyhkäisi sitä kerran, pyyhkäisi toisen, kolmannen — mutta paperissa oli vain puhdasta voita. Hän punastui harmista, pyyhki pellin yltyleensä, pyyhki vielä toisenkin, ja huomattessaan,

että Albert oli saattanut hänet naurunalaiseksi, viskasi hän rasvaisen paperitukon valehtelijan kasvoille ja karjaisi raivoisasti:

— Mitä helvettiä sinä tällä tarkoitat? Anna sen olla viimeinen kerta!

Albert oli pelästyneenä peräytynyt mahdollisimman kauas, ja kun hän värkmestarin poistuttua palasi paikalleen, kuului joka puolelta pilkallista naurua ja sutkauksia:

— On tuo Arvi aika kiusantekijä!

— Oikea veijari se on! Kun julkeaa ihan toisen kiuksaksi puhdistaa pellitkin noin puhtaaksi . . .

— Mutta se on kaikkein kamalinta, ettei hän ole mo-  
neen päivään tehnyt yhtään virhettä puhuessaan! Noin  
pirullinen kiusanteko voi viedä Albertin hautaan.

— Sitä Arvi nähtävästi koettaakin . . .

— Kun ei edes sääli Albert raukkaa . . .

Sanat hukkuivat hurjaan naurunrähäkkään, ja vaikka Arvi koetti pidättää nauruaan, ei hän voinut.

Albert katsoi Arvia aivankuin areenalle tuotu marttyyri murhaajaansa; mutta kun nauru yhä jatkui, alkoivat hänen huulensa höpsyä, niinkuin hän olisi menettänyt puhekykynsä, ja katse pyöri niin hassunkurisesti, että Arvi purskahti uudelleen nauruun.

Mutta silloin Albertin silmät alkoivat pirullisesti kii-  
lua, hänen hampaansa paljastuivat kuin purevan koi-  
ran, ja hänen äänensäkin muistutti kiukkuisen koiran  
ärinää:

— Vielä sinä muistat tämän — saatanan suomalaiskukko!

Hänen sanojaan seurasi taaskin äänekäs naurunpuuska.

Albert jatkoi yhä entistä menettelyään, ja vaikka Arvi oli olevinaan aivan välinpitämätön, niin todellisuudessa hän kärsi siitä. Hänen täytyi joka hetki olla varuillaan, niinkuin väijyvän vihollisen läheisyydessä. Ja vaikkei tämä voinutkaan häntä vahingoittaa, niin tuollainen menettely oli käsittämätöntä hänen suoralle luonteelleen. Ja kun hän ei ollut antanut siihen pienintäkään aihetta, tunsii hän monesti vihan ja katkeruuden kuohahtavan mielessään. Hän tunsii villin halun iskea tuota virnistelevää suuta niin, että hampaat katkeisivat . . . iskeä niin että . . . Mutta muistaessaan päätöksensä tukahutti hän halunsa heti hulluna ja aiheettomana. Mitäpä tuollainen kiusa merkitsi sen rinnalla, että hän oli päässyt tällaiseen oppipaikkaan! Ja nythän se oli helppoa kestää, kun kaikki olivat muuttuneet hänelle ystävällisiksi; kun hän vaan tekee tehtävänsä, niin Albert ei voi aiheuttaa vastaisuudessakaan mitään pahaa kiusanteollaan. Ja keran hän sen kuitenkin lopettaa!

Täällä hän alkoi myös yhä useammin unohtaa ne kauheat kärsimykset, joita oli joutunut kokemaan viime vuosina. Hänen täytyi käyttää kaikki voimansa työhön, kieliopiskeluun, urheiluun, ja lisäksi tuo alituisen varuillaanolo pakotti hänet joka hetki kiinnittä-

mään huomionsa *nykyisyyteen* — niin ettei hän *ehtinyt* ajattelemaan entisyyttä. Sillä vaikkei Arvi pelännyt, oli hänellä vaistomainen tunne, että Albert voi tehdä mitä tahansa — ja että tämä kerran tekee hänelle jotain alhaista ja rumaa. Se pakotti hänet tarkoin harmitsemaan kaiken mitä sanoi ja teki, se kiihoitti Arvia kehittämään itseään sekä henkisessä että ruumiillisessa suhteessa yhä tarmokkaammin.

Ja muutaman viikon kuluttua sattuihin hirveä tapaus, joka osoitti, ettei hänen pelkonsa ollut aiheeton.

#### IV.

Arvi heräsi eräänä aamuna siihen, että isäntä värk-mestarin seurassa astui oppilaitten kamariin ja käski jokaisen nousta ylös. Oppilaat tottelivat unisina, ja kun he olivat puoleksi pukeutuneet, kysyi isäntä matalalla, ankaralla äänellä:

— Kuka on ottanut suklaakonvehteja konvehti-verstaasta?

Äänettömyys. Kukaan ei vastannut.

Isäntä uudisti kysymyksensä, mutta kun ei nytkään vastausta kuulunut, alkoi hän kysellä jokaiselta erikseen.

Arvi ihmetteli tätä omituista tutkintoa, mutta hän ei ollut vähääkään levoton. Kun hänen vuoronsa tuli, katsoi hän isäntää avoimesti silmiin ja vastasi hitaasti ja vakuuttavasti:

— En ole ottanut; enkä tiedä, kuka on ottanut.

Kun isäntä kääntyi Albertin puoleen, häilähti tämän kasvoilla epämääräinen pelon ja levottomuuden varjo. Mutta se sekaantui samassa nöyrään hymyyn, ja hän lausui liukkaasti, mielistelevästi:

— En, en . . . tietystikään en *minä* ole ottanut . . .

— Tiedätkö sitten, kuka on ottanut? — kysyi isäntä yhä samalla kylmällä äänellä.

Albert katsahti isäntään ruskeilla, liikkuvilla silmillään kuni uskollinen rakkikoira ja änkytti ääntään hiljentäen:

— Jaa . . . en tiedä . . . En minä mitään varmaan tiedä . . . Mutta kyllä minä vähän luulen . . . vähän epäilen . . .

Huoneessa vallitsi syvä äänettömyys; pojat tuskin hengittivät jännityksestä.

— Kuka se olisi?

— Jaa, niin, kyllä minä vähän epäilen . . . että tuo »finnpojke» on sen tehnyt . . .

Arvi nousi koneellisesti seisaalleen ja hänen silmänsä leiskahtivat uhkaavasti; mutta äänessä värähti hämmästys, miltei suru, kun hän kysyi hitaasti:

— Miksi sinä noin sanot? Älä sano niin.

Albert näytti joutuvan hämilleen, hän änkytti jotain epäselvää, ja hänen katseensa liukui levottomana sinne tänne. Arvi tuijotti tyrmistyneenä syyttäjäänsä ja hänen huulensa vavahtelivat, niinkuin hän olisi koettanut sanoa jotain. Mutta samassa läheni Albert isäntää ja huomautti nöyrästi kumartaen:

— Ehkä olisi parasta tarkastaa hänen tavaroitaan . . .?

— Niin, tarkastetaan vaan! Ihan heti! — huudahti Arvi iloisesti kuin pelastuksen löytänyt ja aikoi mennä antamaan nyyttinsä.



Mutta värkmestari ehti ennen, ja kun hän nosti Arvin nyytin nurkassa olevasta avonaisesta korista, vierähti sen suusta muutamia suklaakonvehteja . . .

Arvi tarttui rintaansa alkaen raskaasti huohottaa ja tuijotti jäykästi noita musertavia todistuskappaleita. Rinnassa kouristi ja raateli niin kauhean tuskallisesti, ettei hän ollut koskaan sellaista tuntenut . . . Hän käsitti vain sen, että nyt oli koko elämä auttamattomasti hukaissa . . . Tulevaisuus, kunnia, kaikki — *varas!* Ja toisen tähden — *kuka* . . . ?

— Sitä minä vähän epäilin, — leperteli Albert voitonriemuisesti, ja hänen paksut, punaiset huulensa väänntyivät rasvaiseen, inhoittavaan hymyyn.

Arvi katsahti häneen — ja totuus syöksyi salamana hänen aivoihinsa. Senjälkeen hän ei löytänyt ainoatakaan järkevää ajatusta — tunsi vain niin tulisen vihan, että hänen *täytyi* tehdä jotakin . . .

— Mitä tämä merkitsee, Arvid?

Isännän ääni oli kuuluvinaan ikäänkuin penikulmien takaa. Ja kun Arvi näki vihollisensa ilkeän hymyn, leiskahti hänen ympärillään jotain suunnatonta, mustanpunaista, se nieli hänet kuin verinen koski, se täytti hänet hirmuisella, punaisella vimalla ja pani hänet toimimaan kuin elottoman nuken.

Ja tuon oudon, hillittömän voiman valtaamana hyppähti Arvi salamannopeasti uunin eteen, sieppasi paksun koivuhalon ja iski kaikin voimin Albertia päähän. Tämä nyykähti ääntä päästämättä suulleen lattialle — hänen kätensä vain vavahtivat . . .

Kaikki oli tapahtunut niin hämmästyttävän äkkiä, ettei kukaan ehtinyt vielä liikahtaakaan, ja vain sattumasta riippui, ettei Arvi ehtinyt iskeä toistamiseen, sillä lyönnin voimasta heltisi paksu kalikka hänen kädestään. Hän sieppasi sen uudelleen lattialta, mutta silloin ehtivät toiset tointua hämmästyksestään, ja juuri kun hän kohotti kätensä iskuun, tarttui isäntä hänen ranteeseensa . . .

Arvi ei ymmärtänyt eikä nähnyt muuta kuin tuon kirokun olennon, joka oli tuhonnut hänen elämänsä, jota täytyy iskeä, iskeä . . . Hän taisteli vastaan uskomattomalla voimalla — aivankuin nuori villipeto, jota yritetään vangita. Vasta kun kaikki miehet tarttuivat häneen, saatiin hänet hillityksi.

Mutta vielä kamalampaa oli herääminen. Kuolemankalpeana tuijotti Arvi liikkumatonta uhriaan ja piti varmana, että tämä oli kuollut.

— Tämä oli siis loppu . . .

Näin kuiskasi hän itseksensä äänettömästi. Ja niinkuin etäisen myrskyn huminan seasta kuuli hän kiihkeitä, hätääntyneitä ääniä:

— Mitä sinä poika teit?

— Sinä tapoit ihmisen . . .

— Menkää hakemaan poliisia . . .

Nuo muutamat lauseet putoilivat hänen päälleen kuin kivilohkareet. Ja ikäänkuin päättään suojaten kohotti hän kätensä kasvoilleen. Hän olisi tahtonut kuolla — se olisi ainoa pelastus. Joku meni jo ovelle.

Silloin hän kuuli isännän sanovan epäröiden:

— Älähän mene — ellei se olekaan . . . jos . . .

Mutta tämä ei vähääkään lieventänyt Arvin tuskaa: kaikki on kuitenkin hukassa . . . Tämä oli siis loppu . . .

Mutta Albert alkoikin liikahtella ja möristä jotakin; ja kun hänen päättään valettiin vedellä, aukaisi hän lopulta hiukan silmiään. Mutta hänen päästään alkoi tulvia verta yhä ankarammin.

Isäntä otti seinältä puhtaan pyyheliinan ja kääri sen lujasti haavoitetun pään ympärille. Sitten hän kääntyi Arvin puoleen ja kysyi ikäänkuin säälien:

— No, etkö sinä siis ottanut konvehteja . . . ?

Arvin rinnassa tuntui jokin omituisesti laukeavan, hiukan helpoittavan . . . Isäntä ei uskokaan hänen varastaneen! Hän lysähti istumaan arkulle, painoi kasvot käsiin ja purskahti rajuun itkuun; vasta hetken kuluttua hän katsahti isäntään ja änkytti nyyhkytysten lomassa katkonaisesti:

— Kuinka *minä* . . . olisin sellaista tehnyt! Miten olisin *voinut* — kun juuri pääsin tänne . . . silloin kun . . . ei . . .

— Poika puhuu totta! — kuiskasi värkmestari isännälle hiljaa. — Minä luulen, että tuo Albert on oikea lurjus! Se on ennenkin tehnyt hänelle ilkeyksiään . . . Ehkä on paras tarkastaa . . .

Etsittiin Albertin arkun avain, aukaistiin — ja sieltä löytyi vaatteitten alta kokonainen kilo kadonneita suklaakonvehteja!

Isäntä ryntäsi kiivaasti nyrkit ojossa haavoittu-

nutta kohden, ja kaikki pelästyivät, sillä hän oli tunnettu tavattoman rajuluontoiseksi. Mutta hän hillitsi kuitenkin itsensä ja sanoi käheästi:

— Konna! Sinä sait liian vähän . . .

Hän lähti nopeasti pois, ikäänkuin välttääkseen kiusausta; mutta ovella hän vielä kääntyi lisäten halveksivasti:

— Saat maata täällä muutaman päivän, kunnes hiukan paranet — mutta sitten tiehesi!

Silloin tuo raukka alkoi surkealla äänellä ulista, ruukoilla itkien armoa, mutta isäntä ei edes kääntynyt.

Värkmestari lähti, kaikki lähtivät yksi toisensa jälkeen, mutta kukaan ei sanonut Arville ainoatakaan lohdutuksen sanaa — kaikki näyttivät pitävän häntä myytyinä. Eräs oppilaista vain jäi haavoittuneen luokse, ja vaikka tämä oli ollut sangen toverillinen ennen, niin kuvastui hänenkin katseessaan vain hämmästyttä, miltei kauhua.

Arvi kumartui taas käsiensä varaan ja alkoi hirveän ahdistuksen vallassa odottaa. — Nyt hän tunsikin yksinäisyyden ja orpouden niin äärettömänä ettei koskaan ennen! Koko maailmassa ei enää ole ihmistä, joka häntä puolustaisi, hänestä välittäisi. — Ja nyt ne tulevat aivan pian — hänet viedään . . . vankilaan . . .

Arvi ei käsittänyt ajan kulkua, ja hänen ajatuksensa hypähtelivät hurjasti sinne tänne — kuni sodassa haa-

voittuneet, hullaantuneet hevoset. Hän muisti isän tuijottavan katseen, silloin kun hän odotti nimismiehen palaavan miesjoukko muassaan . . . Nyt Arvi käsitti, tunsu sen hädän, joka kuvastui isän kasvoilla, kun läpi rikotun ikkunan alkoi kuulua lähenevien kulkusten kilinää, kun äänet, askeleet lähenivät.

Yhtäkkiä alkoi Arvia ankarasti vapisuttaa: alhaalla rappusissa kuului askeleita — nyt ne tulevat! Ne lähenivät, nyt ne olivat jo toisessa kerroksessa . . . Arvista tuntui, ikäänkuin sieltä olisi varovasti hiipinyt ylös kokonainen poliisilauma — ja tuskallisen jännittyneenä hän tuijotti oveen . . .

Se aukeni vihdoin, eikä Arvi ollut uskoa silmiään, kun samassa talossa asuva lääkäri vain astui sisään — jälessään eräs oppilastoveri kantaen höyryävää vesivatia. Arvi tuijotti lääkäriä kalpeana, aivankuin tuskasta tyrmistyneenä, sitten hän huokasi raskaasti ja painoi uudelleen kasvot käsiinsä — ja hänen otsansa oli aivan märkä kylmästä hiestä. Lääkäri puisti päättään ja ryhtyi työhönsä. Arvi istui yhä pää käsien varassa, ja ikäänkuin sekavan unen lävitse kuuli hän toisinaan saksien vilskettä, veden loisketta ja haavoitetun valitusta ja ähkynää. Ja vihdoin kuului lääkärin lakooninen ilmoitus:

— Pääluu halki.

Arvi hätkähti, niinkuin olisi kuullut lopullisen tuomionsa: eihän silloin voi jäädä eloon. Hän olisi tahtonut kysyä lääkäriltä eikö edes pienintäkään toivoa ole olemassa, mutta ei uskaltanut. Se oli kuitenkin turhaa.

Toinen oppilaista lähti hakemaan joitain lisätarpeita. Arvi unohti senkin kokonaan, ja kun askeleet kuuluivat portaissa lähenevän, katsahti hän hätäisesti ovelle ja hänen sydämensä alkoi taas kuuluvasti jyskyttää, ikäänkuin rinnassa olisi vasaralla takonut. Ja kun poika sitten astui sisään, sammalsi Arvi vapisevalla äänellä:

— Mikseivät poliisit jo tule . . ?

— Kai ne pian tulevat, — lohdutti hänen toverinsa.

## V.

Lääkäri oli jo mennyt, ja haavoittunut makasi hiljaa ähkyen vuoteellaan pää käärittynä valkeaksi palloksi — vain silmäaukot ammottivat tummina ja syvinä kuin pääkallossa. Ja Arvi istui yhä samassa paikassa odottaen kuumeisella jännityksellä loppua — jotain ratkaisua.

Jonkun hämärän vaiston valtaamana nousi hän yhtäkkiä paikaltaan, pisti likaisen paitansa vaatenyyttiinsä ja solmi sen vapisevin sormin. Aina välillä hän kuunteli ahdistavan jännityksen vallassa, ja hänen katseensa muistutti takaa ajettua metsänotusta.

Mutta hänen hermonsä olivat olleet liian kauan ankarassa jännityksessä, ja kerran tuntui hänestä niin kuin ei enää voisi kestää — että hänen täytyy lähteä jonnekin, juosta, juosta . . . Ja kun ensimmäiset askeleet vihdoon kajahtivat alhaalla rappusissa, ponnahti hän hätkähtäen seisaalleen kuin piiskaniskun satuttamana. Hän istahti uudelleen hammasta purren, puristi nyrkkejään, mutta ei voinut hillitä käsiensä vapisevista, ja hänen sydämensä hyppi hätäisenä kuin pau-

laan joutunut lintu, joka kuulee metsästäjän lähenevän. Ja samoin kuin lintu tuntee tuon salaperäisen silmukan kuristavan yhä julmemmin, samoin tunsu Arvi tuon selittämättömän hädän ja kauhun kuristavan sydäntään yhä ankarammin, sikäli kuin askeleet lähenivät. Ja lopulta hän tahtomattaan hypähti seisomaan, niinkuin aikoi paeta . . .

Mutta aivan viime hetkellä, kun lukkoon tartuttiin, onnistui hänen äärimmäisellä tahdonponnistuksella hillitä itsensä.

Ovi aukeni, ja sama oppilas juoksi sisään hengästyneenä ja sanoi kiireisesti:

— Mene heti konttoriin! Sinua odotetaan . . .

Arvi seiso hetken kuin jähmettyneenä paikallaan voimatta käsittää mitään. »Sinua odotetaan!» »Sinua odotetaan!» — vilahteli hänen aivoissaan. Mutta se hukkui heti ajatusten sekamelskaan, jotka hurjasti kohisten pyörivät niinkuin lehdet väkevän kosken pyörteessä — pääsemättä minnekään. Sitten hän yhtäkkiä lähti ulos, muistamatta edes lakkiaan. Mutta kutsuja huusi hänet takaisin ja huomautti hämmästyneenä:

— Menetkö sinä ilman lakkia?

Nyt vasta Arvi havahtui ja hänen sydäntään vihlaini oudosti: hän ei enää pääse tänne takaisin . . .

Hän kostutti kasvojaan pesuvadissa ja sukaisi tukkaansakin, ja kaikki tapahtui niin omituisen hitaasti kuin olisi hän siten tahtonut viivyttää vielä hetken lähtöään. Mutta hän ei itse oikein tajunnut miksi viivytteli — kaikki oli niin sekavaa, pimeätä ja toivotonta.



Mutta kun hän vihdoin otti nyyttinsä, pysähtyi hän huomaamattaan ovelle, ja hänen katseensa liiti hitaasti yli tahraisten seinien, tyhjien sänkyjen ja likaisen lattian, jossa vielä näkyi punainen veriläiskä; hän tunsi haikean kaipauksen läikähtävän rinnassaan — niinkuin tuo pieni, kurja kamari olisi ollut viimeinen näky hänen särkyneestä elämästään. Muutaman silmänräpäyksen aikana lennähti hänen sielunsa lävitse kaikki mitä hän tässä pienessä huoneessa oli tuntenut ja kokenut; hän muisti miten oli iloinnut tänne päästessään, miten oli toivonut ja suunnitellut ja miten oli täällä ponnistellut, päättänyt nousta vaikka koko maailman uhalla. Ja nyt äsken — *juuri äsken* oli kaikki murskaantunut. — Vielä eilen illalla oli hänellä niin paljon — ja nyt on kaikki iäksi hukkunut . . . Hän sai saman kohtalon kuin isäkin . . . Ooh — ei, ei!

Sitten hän yhtäkkiä hammasta purren aukaisi oven ja lähti.

Konttorissa ei näkynytäkään poliiseja, ja Arvi tunsi ikäänkuin epämääräistä pettymystä: eikö vieläkään?

Äänettömänä ja kalpeana asteli hän miltei isännän kirjoituspöydän viereen. Isäntä katsoi häntä hetken omituisen tutkivasti, ja kysyi sitten hiljaa:

— Miksi sinä sillätavoin löit? Kerro nyt minulle ihan kaikki . . . Aioitko sinä tappa hänet?

— Ei, ei! Enhän minä sellaista aikonut! — huudahti Arvi tuskallisella, vakuuttavalla äänellä, ja hänen kasvoillaan kuvastui kauhu, kun hän jatkoi katkonaisesti, sopertaen:

— Minä en ymmärrä . . . en osaa sanoa . . . Kaikki, kaikki kävi niin äkkiä . . . etten tietänyt . . . Sitten vasta huomasin kun . . .

Hänen äänensä katkesi kuin tukehtuen, hänen silmänsä kyyneltyivät, ja sitten hän lisäsi kiihkeästi ja epätoivoisesti:

— Voi, jospa te uskoisitte minua. Minä en valehtele . . . Vaikka joudunkin linnaan, niin tahtoisin sittenkin, että *te* uskoisitte minua — kun te olette ollut minulle niin hyvä . . . En tahtonut niin tehdä — minä *en voinut sille mitään!*

Hän kääntyi toisaalle ja hänen hartiansa vavahtelivat äänettömästi nyhkytyksestä.

Arvi oli unohtanut kaikki kohteliaat puhuttelusanat, mutta isäntä tunsi, että tuo värisevä ääni ei valehdellut. Hän muisti omasta nuoruudestaan hiukan samanlaisen tapauksen, ja hänen jäntevillä kasvoillaan kuvastui mielenliikutus ja sääli; sitten hän sanoi matalalla äänellä:

— Niin Arvid . . . minä uskon sinua.

Arvi kääntyi, ja väkevän liikituksen, ilon ja kiitollisuuden vallassa ojensi hän huomaamattaan kätensä, ikäänkuin olisi tahtonut syleillä isäntäänsä. Hän pelkäsi tämän suuttuvan ja katsahti häneen kuin anteeksi pyytäen — ja hän huomasi hämmästyksekseen, että isännän terävät silmät katsoivat kosteina häntä kohti. Arvin huulet liikahtivat, mutta hän ei vieläkään voinut sanoa mitään — katsoi vain. Ei isäntäkään mitään puhunut, mutta heidän välillään tapah-

tui jotain tavatonta ja harvinaista: mahtava liikkeenomistaja ja maailman murjoma, orpo oppipoika *ymmärsivät* sillä hetkellä toisiansa . . . Sitten ei Arvi nähnyt mitään: kyyneleet sumensivat hänen silmänsä.

Hän hillitsi lopulta itsensä. Ja taas hän kuuli tuon matalan äänen sanovan miltei isällisesti:

— Tämä kerta saa nyt olla, mutta sinä joudut hukkaan, ellet kaikin voimin koeta karttaa tuollaista. Ajattele sitä aina, että olit vähällä tulla *murhaajaksi* — viidentoista vuotiaana.

Ja aivankuin tahtoen jättää nuo raskaat sanat viimeisiksi, viittasi hän vain kädellään, että Arvi saa lähteä.

Arvi sopersi jotain kiitokseksi, mutta hän ei jälestäpäinkään muistanut, mitä sanoi, ei sitäkään, miten taas joutui kamariin. Kaikki tuntui sekavalta painajaisunelta.

## VI.

Albertin täytyi maata liikkumattomana viisi viikkoa. Senjälkeen hän makasi vielä lähes kolme viikkoa, kooten voimia — mutta sitten täytyi hänen mennä.

Albert oli kyllä käynyt kolme kertaa itkien rukoilemassa isäntää, mutta tässä tapauksessa isäntä oli säälimätön.

Arviin vaikutti tuo tapaus niin järkyttävästi, ettei hän ensimmältä voinut nukkuakaan — hän muisti yhtämittaa isännän viime sanat. Häntä kauhistutti ajatellessa, miten vähällä hän oli pudota turmion kuluiun ja mitä oli kärsinyt tuona kauheana aamuna, jolloin luuli koko elämänsä olevan auttamattomasti hukassa.

Kaikki tämä painoi häntä niin raskaana, ettei hän ensi päivinä voinut puhua mitään. Kun eivät toisetkaan puhuneet hänelle ja kaikki olivat tavallista äänettömpiä, luuli hän kaikkien halveksivan häntä. Mutta pian hän huomasi, että se oli muuta, hän näki monen katseessa omituista arkuutta tai epämääräistä

kammoa; se koski vielä kipeämmin hänen järkytetyyn mieleensä, hän syytti itseään siitä, ettei ollut tarpeeksi koettanut hillitä itseään ja kuvitteli luonteensa vielä pahemmaksi. Hän kauhistui ajatellessaan joutuvansa riitaan oppitoveriensä kanssa ja päätti, ettei enää välittäisi näiden tavallisista kiusapuheista ja koirankujeista, joiden oli nähnyt jo kahdesti johtavan ilmitappeluun.

Mutta hämmästyksekseen hän huomasi tuon tapauksen jälkeen joutuneensa kokonaan poikkeukselliseen asemaan; kukaan ei enää kiusoitellut häntä; sekä sällit että oppilastoverit näyttivät varovan kaikkea epäsopua hänen kanssaan yhtä tarkasti kuin hänkin. Ja kun hän oli jokaiselle ystävällinen ja avomielinen, alettiin hänestä vähitellen pitää entistä enemmän.

Kun tuon kauhean tapauksen vaikutus hieman haihtui, alkoi Arvi taas ahkerasti lueskella. Niinpä hän kerran sai käsiinsä erään ruotsinkielisen kirjasen, jossa käsiteltiin urheilun ja yleensä ruumiinharjoitusten vaikutusta luonteeseen. Siinä selitettiin miten niiden avulla voi kasvattaa luonteensa kylmäveriseksi ja rauhalliseksi. Esimerkkinä mainittiin, miten taitava painija ja nyrkkeilijä aina pysyy rauhallisena, koska tietää, että voi masentaa vastustajansa silmänräpäyksessä, jos tämä yrittää hyökätä. Juuri tämä tietoisuus, voiman tunne, tekee miehen varmaksi ja kylmäveriseksi. Sitävastoin heikko vaikeassa tilanteessa hel-

posti suuttuu tai menettää malttinsa ja tarttuu aseeseen, tietämättä mitä tekee. Kummallista kyllä, oli Arvi itsekin ollut hämärästi huomaavinaan sellaista, ja sentähden hän heti seuraavana iltana liittyi jäseneksi kaupungin parhaimpaan voimistelu- ja urheiluseuraan.

Arvi alkoi käydä säännöllisesti kaikissa harjoituksissa, hän voimisteli, nosteli ja paini mitä innokkaimmin. Voimistelu-seurassa tapasi hän erään miehen, joka oli harjoitellut nyrkkeilyä Amerikassa, ja tämän hanskilla alkoivat he harjoitella vielä muinakin iltoina.

Mutta hän ei sentään unohtanut lueskeluakaan. Hän päätti ensiksi suorittaa kansakoulun oppimäärän ja alkoi erään maisterin ohjeiden mukaan lueskella eri aineita. Hän oppi kuin leikillä, ja maisteri vakuutti, että hän suorittaisi tutkinnon paljon pikemmin kuin muut, jos jatkaisi samalla tavalla.

Niin kului talvi, ja Arvi oli kehittynyt pitkäksi, sorjavartaloiseksi nuorukaiseksi, ja häntä pidettiin seuran »lupaavimpana kyknä» varsinkin painin alalla. Heti kun maa alkoi viheriöidä, kävi hän miltei joka ilta harjoittelemassa urheilua Hesperian puistossa — ja kaikissa urheilussa kehittyi hän ihmeteltävän pian.

Tuon taukoamattoman toiminnan ja ponnistelun kautta saattoi Arvi yhä enemmän irtautua entisyydestä, sen kamalista muistoista, jotka olivat painaneet ja kalvaneet häntä niinkuin raskaat raudat elinkau-

tista vankia. Hän tuns i oudon, väkevän voiman kuohuvan koko olemuksessaan, ja se pakotti hänet juoksemaan, painimaan, ponnistamaan nuorta, jäntevää ruumistaan, kunnes hiki virtasi joka huokosesta. Useimmiten ei hän koko iltana muistanut mitään ikävää, ei entisiä kärsimyksiä — ei äitiäkään. Kaikki oli niin kaunista hänen ympärillään! Töölönlahden pinta kimalteli kuin sula kulta ilta-auringon paisteessa, se saattoi suuret lehmukset loistamaan häikäisevän heleänvärisinä, ja iltatuuli hiveli hänen ihoaan, tuoden muassaan keväisten kukkien ja mullan tuoksua. Hän olisi tahtonut toisinaan huutaa tuosta salaperäisestä voiman ja riemun tunteesta, joka täytti hänen sielunsa ja ruumiinsa, joka pursui puista, nousi ylös maasta vihreänä, vastustamattomana elämänä, muuttaen ja uudistaen koko maailman.

Mutta joskus sentään, kun Arvi harjoitusten päätyttyä oli eronnut tovereistaan ja alkanut pönsänsä suojassa pukeutua, saattoi hän yhtäkkiä havahtua kuin kauniista unesta kuullessaan ympärillään lukemattomien lintujen helkkyvän laulukuoron.

Se vaikutti häneen omituisella voimalla. Hän unohti urheiluharjoitukset, Hesperian; hänestä tuntui kuin istuisi hän taas ylhäällä kotipihaan tuuheassa pihlajassa kuunnellen tuota ihanaa laulua. Hän tuns i jokaisen äänen erikseen, kaikki oli ihan samanlaista kuin silloinkin. Yhtä innokkaasti suristen lenteli myöhästynyt mehiläinen hänen vierellään, ja kaiken ylitse kuului kauempaa käen kukunta.

Yhtäkkiä kajahti kaupungilta päin höyrylaivan kumea puhallus, Arvi katsahti hätkähtäen ympärilleen ja hänen rinnastaan kohosi raskas huokaus...

Niin, kaikki entinen oli häneltä iäksi kadonnut, tuo laulu, *kevään laulu* vain oli samanlaista. Arvista tuntui, niinkuin se toisi hänelle tervehdyksen jostakin kaukaa hautojen takaa — niinkuin se olisi saapunut muistuttamaan heistä, jotka olivat kuolleet kurjuuteen.

Arvi kuunteli kauan, ja hän tunsi epämääräisen piston sydämessään. Aikooko hän todella näin pian unohtaa ne ainoat, jotka häntä ovat rakastaneet, unohtaa heidän kauheat kärsimyksensä, kuolemansa? Hän oli taas näkevinään äidin lumivalkeat, kylmettyneet kasvot sairaalan ruumiskellarissa — hän muisti niin paljon muuta...

Ja kuullessaan odottavien toverien huudot ei hän vastannut mitään. Vasta kun nämä olivat poistuneet, lähti hän yksin kävelemään kaupunkia kohden — ja hänen kasvoillaan kuvastui kalvava alakuloisuus.



## VII.

Arvi oli ollut toista vuotta uudessa oppipaikassaan, ja koko ajan oli hän koettanut kehittää itseänsä joka suhteessa. Ruotsia hän puhui niin hyvin, että tuskin huomasi virhettä, ja venättäkin hän osasi paremmin kuin toiset oppilaat — niin että uusi Pietarista tullut sälli käytti häntä tulkkinaan toisille puhuessaan.

Mutta vielä enemmän oli Arvi kehittynyt ruumiillisessa suhteessa. Hän oli koko ajan harjoitellut painia, nyrkkeilyä ja kaikenlaista urheilua ja kasvanut pituutta sekä voimistunut ja kehittynyt vartaloltaan, niin että häntä olisi ollut vaikea tuntea samaksi pojaksi, joka toista vuotta sitten tuli Helsinkiin.

Tämän ohella oli hän huomannut luonteensa muuttuneen tyynemmäksi ja kylmäverisemmäksi. Tosin ei hänelle ollut kertaakaan sattunut riitaa oppilastoveriensä kanssa, niinkuin oli pelännyt. Tähän oli vaikuttanut ensin hänen kohtauksensa Albertin kanssa, mutta jälkeinpäin, kun Arvi kehittyi taitavaksi painijaksi ja nyrkkeilijäksi ja siitä huolimatta oli mitä parhain ja vaatimattomin toveri kaikille, alettiin hänestä

pitää yhä enemmän. Ja lopulta oli hänestä tullut koko oppilaskunnan tunnustettu ja ihailtu »johtaja».

Helsingissä vallitsi näet siihen aikaan miltei loppumaton »sotatila» kolmen eri armeijan eli »sakin» kesken. Eteläpuolella asuvat työläisnuorukaiset kuuluivat »Rööperin sakkiin», pohjoispuolella asuvat »Söörnäisten sakkiin» ja länsipuolella asuvat »Töölön sakkiin». Nämä sakit eivät olleet mitään hulikaanisakkeja siinä merkityksessä kuin nykyään, vaikka sellaisiakin aineksia tietysti oli riveissä; näiden sakkien »ohjelma» oli puhtaasti »sotilaallista laatua», niinkuin muidenkin armeijain: nujertaa perinpohjin vihollisarmeijain valta ja vastustusvoima sekä pakottaa niiden »joukko-osastot» ja yksityiset jäsenet selkäsaunan vaihtuksesta peräytymään iltasin pois Espikseltä, kun voittajat sinne ilmestyivät! Pelottomimmat ja taitavimmat tappelijat valittiin armeijain »ylipäälliköiksi», joita kaikki tottelivat, ja näiden johdolla sitten kokoonnuttiin varsinaisiin joukkotaisteluihin, vaihtelevalla onnella. Aseina käytettiin nyrkkejä, pamppuja, nyrkkirautoja, kiviä y. m. sellaisella innostuksella, että suurin osa voittajista ja voitetuista sai viikkokausia parannella vammojaan, ja kymmeniä pahimmin haavotuneita sankareita täytyi kuljettaa sairaaloihin sidottaviksi ja paikattaviksi. Jonkinmoisesta sanattomasta sopimuksesta vältettiin näissä taisteluissa teräaseita, joten »kaatuneiden prosenttimäärä» oli suhteellisesti pieni, mutta siitä huolimatta »kaatui» niissä joka vuosi mies, väliin useampiakin. Mutta niistä-

kään ei ilmoitettu viranomaisille, eikä oikea reilu saki-lainen pahimmissakaan ahdingossa turvautunut poliisin apuun. Siitä syystä oli järjestysvalta aivan voimaton, ja silloinkin, kun »hetken kiivaudessa» syntyi tulinen tappelu keskellä »Espistä», piti poliisi viisaimpana pysyä sopivan välimatkan päässä, kunnes asia oli »klaari» ja molemmat armeijat olivat hävinneet kuin tuhka tuuleen. Suurempien taistelujen jälkeen olivat armeijain välit aina tavallista kireämmät, kunnes tappiolle joutuneet ehtivät kirkastaa kunniansa pieksämällä osan voittajain armeijasta tai jonkun sen huomattavimmista johtajista.

Kaksi Arvin oppilastoveria asui Töölössä, ja kun eräs Söörnäisten poika oli talvella saanut kuolettavan iskun Töölössä käydessään, olivat nämäkin, vaikka viattomina, saaneet pari kertaa juosta henkensä edestä pelastuakseen söörnäisteläisten »rankaisuretkikuntien» kynsistä. Tämä oli kuohuttanut Arvin mieltä, ja niin oli hän eräänä lauantai-iltana lähtenyt saattamaan tovereitaan.

He näkivätkin kahdeksan vihollista odottamassa Hesperian puiston luona, ja toiset aikoivat peräytyä ylivoiman edessä. Mutta Arvin aivoissa välähti kuin salamanvälähdyksenä suunnitelma, hän käski heidän vain mennä ja lupasi pelastaa heidät. Hän jättäytyi hiukan jälkeen ja päätti jo etukäteen miten menettelisi eri tapauksissa.

Kun hänen toverinsa lähenivät, ryntäsi »rankaisuretkikunta» kokonaisuudessaan heidän kimppuunsa

yli maantien. Mutta viime hetkellä ärjäisi Arvi heidän takanaan, että nyt he saavat tulla kaikki yht'aikaa — ja juuri kun miehet kääntyivät häntä kohden, iski hän viisi sankaria peräkkäin maahan. Juuri tuohon silmänräpäykseen oli Arvi perustanut voittonsa: heillä ei *kääntyessään* ollut mitään mahdollisuutta väistää eikä kestää Arvin musertavia leuka-iskuja, ja rankaisuretkikunnan johtaja ja eräs toinen jäivät heti pyörtyneinä maantielle. Nyt Arvi ensi kerran huomasi mitä nyrkkeily merkitsi: hän ei *suuttunut* vähääkään, kuten ennen tapellessaan; hän väisti ja iski vuorotellen kuin nyrkkeilyharjoituksissa. Vastustajat olivat kyllä pahasisuisia, mutta he eivät olleet joutuneet koskaan tekemisiin nyrkkeilijän kanssa, joten he eivät ehtineet muuta kuin nousta ja kaatua. Lisäksi tointuivat hänen toverinsakin hämmästyksestään, ja silloin katsoivat viholliset parhaaksi paeta täydellisessä epäjärjestyksessä, ja eräs kuului pahasti älähtävän saadessaan takaa-ajajaltaan iskun.

Mutta yksi ei paennut. Raivosta möristen nousi hän vieläkin ja suuntasi hurjan nyrkiniskun Arvin kasvoihin, mutta Arvi kumartui, ja samalla hetkellä lennähti hyökkääjä tiedottomana maahan paukahtavasta leuka-iskusta.

Mutta samassa silmänräpäyksessä kuuli hän takapäin toverinsa hätäisen huudahduksen, juoksevia askeleita, ja näki joukon johtajan hyökkäävän hänen päälleen puukko koholla, kasvot raivosta vääristyneinä. Mutta juuri viime hetkellä Arvi ponnahti si-

vullepäin kuin vieraan voiman lennättämänä, puukko välkähti tyhjässä ilmassa ja hyökkääjä meni hyvän matkaa vauhtinsa voimalla. Hän lähenei hartiat kyyryssä, suu verisessä vaahdossa, ja hänen silmänsä kiihuivat kamalasti pörröisen otsatukan alta; mutta Arvi ei nytkään hätäntynyt eikä suuttunut, hänen aivonsa ja lihaksensa vain tuntuivat äärimmäisen herkiltä kuin voimakas, valmiiksi viritetty kone. Hän kuuli oman äänensä: »puukko pois!» Mutta siitä huolimatta hän vain odotti sitä hetkeä, jolloin toinen hypähtäisi eteenpäin, iskisi. Ja kun se tapahtui, hypähti hän tasajaloin taaksepäin ja ojensi nyrkkinsä kuin iskeäkseen; toinen loikkasi uudestaan karjahtaen kuin nälkänen tiikeri kynsistään pelastuneen uhrin kimppuun — mutta taas viilsi puukonterä tyhjää ilmaa niin rajulla vauhdilla, että se oli lävistämäisillään lyöjän reiden. Ja kun käsi kohosi kolmanteen iskuun, sai mies sellaisen potkaisun vatsansa alapuolelle, että puukko lennähti kauas taaksepäin ja hän kaatui tuskasta kiljahahtaen. Kun hän pökertyneenä yritti nousta seisaalleen, iski Arvi kylmäverisesti, kaikella voimallaan vasten suuta. Ja hänen sydämessään sykähti kylmä, julma riemu, kun hän tunsi hampaiden rusahtaen katkeavan ja pää paukahti hervottomasti maata vasten.

Kaikki oli tapahtunut niin äkkiä, niin vastustamattomalla vauhdilla, että nekin, jotka ehtivät paikalle, tuijottivat Arvia kuin pökertyneinä. Mutta nyt kuului kimeä naisen ääni: »poliisi! poliisi!» Arvi näki toverinsa hätäisesti vilkaisevan maantiellä makaavia ja

läheneviä ihmisiä, ja yhtäkkiä he kuin yhteisestä sopimuksesta lähtivät pakoon yli kallioiden.

Vasta pari kilometriä juostuaan he seisahtuivat huottaen, ja nyt vasta Arvi huomasi, että hänen käntensä olivat aivan punaiset verestä, ja nivelten kohdalta kirveli ankarasti: hän oli lyönyt omatkin rystysensä rikki vihollisten hampaihin ja oikeankäden pikkusormi oli nyrjähtänyt. — He olivat lähellä ranta, joten Arvi pesi kätensä huolellisesti ja niitä alkoi pakottaa yhä ankarammin.

Mutta kun hänen toverinsa vilpittömästi ihailien katselivat häntä ja sitten vahvistavin voimasanoin vannoivat, etteivät Söörnäisten sakilaiset ole koskaan saaneet sellaista saunaa *yhdeltä* — niin tuntui kirvely katoavan miltei kokonaan. Hän tunsu vihdoinkin saavuttaneensa toveriensa täydellisen luottamuksen. He pitäisivät hänestä ilman pelkoa tai kateutta — hänen itsensä tähden.

Näin joutui Arvikin sekaantumaan näihin taisteluihin, ja kun hän luontaisen nopeutensa ja nyrkkeilytaitonsa avulla oli pari kertaa pelastanut »Töölöön sakin» ehdottomasta tappiosta, levisi hänen maineensa »vihollisleireihinkin», ja omassa sakissa häntä suoraan jumaloitiin.

Tosin huomasi hän kateutta johtajassa, varsinkin sen jälkeen, kun Arvi oli osoittautunut etevämmäksi nyrkkeilijäksi. Tämä oli näet pyytännyt Arvin tuomaan nyrkkeilyhansikkaat, jotta saataisiin koettaa. Hän oli paljon

kookkaampi ja voimakkaampikin kuin Arvi, mutta ei osannut nyrkkeillä eikä painia -- ja niin iski Arvi koko sakin nähden päällikkönsä nurin monta kertaa, ilman että tämä sai sattumaan ainoatakaan iskua! Samoin kävi painissa. Mutta kun Arvi hävisi väkikartun vedossa ja tahallaan painonnostossa ja lisäksi vakuutti, että puolen vuoden harjoitus tekisi toisen ylivoimaiseksi, täytyi tämän tukahuttaa mielikarvautensa. Ja kun ei Arvi kertaakaan puhunut paremmuudestaan, oli aina iloinen ja ystävällinen ja kaiken lisäksi sattui kerran pelastamaan »päällikön» varmasta selkäsauhasta, voitti hän vihdoinkin tämän suosion. Johtaja kertoi kaikille, miten hän oli Eläintarhassa käydessään saanut takaapäin sellaisen seipääniskun ohimoonsa, että maailma musteni ja hän tuupertui maahan, ja »Limperin Ema» lähti lipettiin jättäen hänet neljän Söörnäisten suden kynsiin; mutta silloin oli kolme näistä lennähtänyt maahan kuin ukkosen iskemänä, ja kun hän taas alkoi vähän nähdä, huomasi hän Arvin hääräävän niin hurjan nopeasti, ettei pirukaan olisi osunut häneen, vielä vähemmän Söörnäisten »nulikot», jotka lopulta olivat paenneet naamat verisinä.

Kuulijat huusivat hyväksyvästi ja Arvi punastui ilosta ja ylpeydestä. Hän ei viitsinyt selittää, että oli sattumalta huomannut Söörnäisten poikain kuiskailevan keskenään ja lähtevän kahden miehen jälkeen. Se herätti hänessä epäilyjä, ja hän oli hämärässä seurannut näitä Eläintarhaan asti onnistuen siten pelastamaan toverinsa.

Arvi kuunteli äänettömänä toveriensa ylistyksiä, ja omituinen liikutus valtasi hänen mielensä, — niinkuin hän olisi taas nähnyt pienen, repaleisen poikaraukan, joka painaa itkien kasvojaan seinää vasten, päästäkseen kuulemasta poikajoukon pilkkanaurua; hänestä tuntui, ikäänkuin olisi lopullisesti saanut takaisin jotain kallista, joka silloin häneltä riistettiin. Hänellä oli lapsuudesta asti ollut omituinen halu päästä parhaaksi toverien keskuudessa, ja siksi olikin häneen koskenut niin julmasti heidän luottamuksensa menettäminen ja sentähden tuntui niin hauskalta tietää, että nämä toverit ihailivat ja pitivät hänestä, siksi että *tiesivät* hänet ensimmäiseksi.

Mutta maine velvoittaa! Se kiihoitti Arvin harjoitteluun yhä innokkaammin nyrkkeilyä, se johti hänet yhä useammin tappeluun, ja täten kehittyi hän joka kerralla yhä taitavammaksi ja nopeammaksi. Hän pelasti kaikista saamatta naarmuakaan, ja vähitellen muuttui tappelu hänelle eräänlaiseksi jännittäväksi urheiluksi, jonka kautta hänen kuohuva elinvoimansa purkautui ilmoille — kuten tuhansien voimakkaiden nuorukaisten ennen häntä.

Hän ei huomannut tappelussa mitään pahaa, paremmin kuin hänen ympäristönsäkään — sitähan ihailtiin korkeimpana miehekkyyden ilmaisuna. Tosin hän halveksi räyhääjiä ja tappelupukareita, jotka etsivät riitaa ja hyökkäsivät syyttömien ihmisten kimppuun; erikoisesti inhosi hän sellaisia, jotka hätyyttivät heikom-



pia tai ylivoimaisessa joukossa hyökkäsivät yksityisten tai harvojen kimppuun. Sentähden hän tarkasti varoi, ettei itse häirinnyt ketään eikä mitenkään antanut aihetta yhteentörmäykseen. Mutta sellaiselle, joka otti huomioon kaikki »taisteluhaasteet», s. o. töytäykset, haukkumasanat ja uhkaukset, joita siihen aikaan sai vastaanottaa puolijuopuneiden nuorukaisten ja varsinkin »vihollisarmeijaan» kuuluvien vastaantulijoiden taholta, oli tappelutilaisuuksia liiaksikin! Ja valitettavasti Arvi otti ne kaikki huomioon liiankin tunnollisesti. Vieläpä hän huomaamattaan *pettikin* itseään siinä suhteessa. Niinpä hän eräänä iltana palatessaan Bjälbon uimahuoneelta tapasi Seurasaaren tiellä kolme Söörnäisten poikaa. Nähtävästi nämä tunsivat Arvin, koska eivät heti hyökänneet hänen kimppuunsa, kuten he yleensä tekivät näin »suotuisten voimasuhteiden» vallitessa. Mutta he eivät malttaneet kuitenkaan olla merkitsemättä kantaansa edes jollain tavalla, ja siksi yksi heistä mörähti ilkeästi ohimennessään. Arvi kyllä ymmärsi, että toiset pelkäsivät, ettei nyt synny tappelua, jollei hän välitä mörähdyksistä; mutta se ärsytti kuitenkin, ja hän halusi näyttää, ettei hän suinkaan pelkää pientä ylivoimaa. Hän kääntyi äkkiä ja kysyi ärsyttävästi minkälaista asiaa heillä oli.

»Viholliset» kääntyivät hämmästyneinä, ja vihdoin yksi vastasi epävarmasti, ettei mitään.

Arvi tunsikin sisimmässään, ettei hänellä ollut ihan oikein tässä asiassa, mutta hän puolustautui sillä, että toiset olivat mörähtäneet ja siten *muodollisesti*

katsoen »alottaneet», koskei hän muuten olisi puhunut mitään. Hän virnisti ivallisesti ja kysyi:

— Onko teillä porsas paidanpovessa?

— Porsas!? Mitä? — änkytti äskenen puhuja neuvottomasti ja vilkaisi hermostuneena tovereitaan.

— Niin, porsas! — toisti Arvi naurahtaen. — Minä kuulin äsken porsaan röhkäisyn ja ajattelin, että se ehkä kaippaa karsinaansa, jos sen nyt täytyy olla teidän povessanne . . .

— Mitä helvettiä sinä ilveilet? — ärjäisi toinen ja astahti nyrkit puristettuina askeleen eteenpäin. Ja toinen matki kuin kiukusta pökertyneenä:

— Porsas povessa . . . ?

— Minä pyydän anteeksi, jos olen erehtynyt! — lausui Arvi kumartaen teennäisen kohteliaasti. — Minä en voi varmasti väittää, onko se juuri povessa. Sen kyllä tiedän, että juuri porsas röhkäisi, mutta voihan se yhtä hyvin olla vaikkapa *housuissa* . . .

Se oli sentään liian törkeätä pilkkaa sakilaiselle! Yksi hypähti tasakäpälää ylös maasta karjahtaen raivoisesti, toiset vilkaisivat vaistomaisesti ympärilleen, ja hampaitaan kiristellen kyräilivät he Arvia uskaltamatta heti hyökätä.

— Ääntä sillä porsaalla ainakin on! — ivaili Arvi yhä. Ja kun kaupungista päin lähenei hiljalleen joku rakastava pari ja hän tiesi ettei tappelua enää voinut välttää, päätti Arvi ratkaista sen viivyttelämästä. Hän naurahti pilkallisesti, ja kun kaksi seisojain rinnakkain, hypähti hän eteenpäin ja iski kaksi oikeankäden lyön-

tiä yhtä kylmäverisesti kuin harjoituksissa. Kolmas syöksyi suoraapäätä pakoon parkaisten kuin hengen hädässä. Arvi juoksi hänen jälkeensä toivoen, että toisetkin pakenisivat, ja näkikin näiden nousevan maantieltä ja juoksevan metsään. Mutta viimeinen pysähtyi heristäen Arville nyrkkiään, ja hänen haljenneesta alahuulestaan valui veri valkealle urheilupaidan rintamukselle . . .

Arvikin katsoi viisaimmaksi pistäytyä hetkeksi metsän suojaan. Ja istuessaan puun juurella tunsikin hän rikkoneensa periaatteitansa vastaan. Tulisiko hänestä todella sellainen pukari, joka hyökkää aiheetta ihmisten kimppuun.

Mutta hän koetti puolustautua sillä, että toiset olivat aloittaneet, loukanneet häntä. Pitäisikö hänen kärsiä sellaista? Luulisivat pelkäävän ja tulisivat aina kimppuun. Oppikoot jättämään ihmiset rauhaan — oma syynsä . . .

Mutta hän muisti tuon haljenneen alahuulen, ja se tuntui omituisen kiusalliselta. Ja se johti hänen mieleensä kaikenlaisia kiusallisia ajatuksia:

— Entä jos minun huuleni olisi lyöty halki ja siihen tulisi ruma arpi? Se ei menisi koskaan pois — ja hän oli siihen syyppää . . . Mutta miksi mörisivät minulle? Miksi he kiusaavat aina ihmisiä. Nytkin he olisivat varmasti tulleet hänen kimppuunsa, jos hän olisi ollut heikko — avuton. Ja olihan heitä kolme; se rauhoitti miltei täydellisesti hänen mielensä. Ja kun hän muisti edelleen, ettei hän nytkään ollut vähääkään

suuttunut eikä hätääntynyt, tuntui hänestä, niinkuin hänen kaunis pyrkimyksensä olisi oikeuttanut menetelemään niinkin. Sillä juuri tappeluissa oli hän oikein käytännöllisesti saanut harjoitella mielenmalttia, ja sentähden hän olikin mielestään oppinut täydellisesti hillitsemään luonnettaan.

Arvi ei huomannut, että hän oli luisumassa väärään suuntaan. Hän oli kyllä siten saavuttanut kylmäverisyyttä, mutta toiselta puolen se oli kehittänyt myöskin niitä raakoja ominaisuuksia, joita hän tahtoi mäsentaä. Hän oli kyllä yksin asettunut koko sakkiansa vastaan, iskenyt omia tovereitaan, kun nämä eräänä iltana hyökkäsivät joukolla yksinäisen rööperiläisen kimppuun; hän oli joutunut suunniltaan, nähdessään lyötävän tämän veristä suuta, ja uhannut lävistää puukolla jokaisen ken koskisi tähän, mutta hän iski itse kylmäverisesti, ilman vihaa vastustajiltaan huulet halki — jos näitä vain oli *useampia*. Hän tunsii vieläpä ylpeyttä voidessaan joka iskulla kaataa miehen ja tähtäsi tahallaan leukaan ja muihin arkoihin paikkoihin. Hän lohdutti itseään sillä, ettei tehnyt sitä vihasta eikä ilkeydestä, eikä huomannut, että tuo »kylmäverisyys» oli oikeastaan myös raaistumisen merkki! Hän ei tullut koskaan ajatelleeksi, miten raa-kaa ja ihmisarvoa alentavaa tuollainen tappelu yleensäkin on; mutta suorastaan mieletöntä on rusikoida ja vihata ilman *pienintäkään syytä*. Sillä pieniä poikkeuksia lukuunottamatta tekivät kaikki raskasta työtä, kaikki olivat kestäneet samanlaista sortoa, samaa puu-

tetta, kaikkia odotti samanlainen toivoton tulevaisuus.

Mutta miten Arvi olisi voinut ajatella, kun ei kukaan toinenkaan ajatellut sellaista. Hänhän ei tuntenut ainoatakaan oikein reilua nuorukaista tai miestä, joka ei olisi palavasti toivonut tulevansa tuollaiseksi voittamattomaksi »sankariksi», joka ei pelkää piruakaan ja jota ei saada putkaan, ennenkuin poliiseja on mustanaan ympärillä! Millä hartaudella kuunneltiinkaan tuollaisen vanhan »urhon» kertovan *entisajan* sälien tappeluista suutarien, nahkurien, seppien y. m. ammattilaisten ylivoimaisia laumoja vastaan! »Värkistä» peltipoikaan asti lähdettiin yhtenä miehenä puolustamaan ammattikunnan kunniaa silloin, kun se oli vaarassa — ja välillä se oli ollut niin täpärällä, että henki oli salpautua kuulijoiltakin. Oli sattunut esim. niinkin, että sepät ja vaskisepät tai muut ammattilaiset olivat tehneet keskenään salakavalan liiton, ja silloin sattui yllätyksiä ja tapauksia, jotka kysyivät siua, ja voitto ja tappio riippui hiuskarvasta. Kerrankin, kun leipurit ja sokurileipurit olivat päättäneet kuolla tai musertaa makkaramaakarien röyhkeän vallan ja näiden hurjat hyökkäykset oli torjuttu, kymmenet kaatuneet makasivat tiedottomina tantereella, ja murskatun armeijan tähteet vetäytyivät jo verissäpäin takaisin, kun äkkiä kajahti takanapäin kamottava sotahuuto. Voitetut hyökkäsivät uudelleen ulvoen kuin hullaantunut susilauma, samalla kun teurastajain raaka reservirykmentti ryntäsi takaapäin

kuin kymmenen raivohullua susilaumaa. Huuto taukosi, hetkeen ei kuulunut muuta kuin nyrkiniskujen mäiskettä, pamppujen pauketta — ja leipurien legionan yläpuolella irvisteli jo tappion ja häpeän harmaa haamu. Mutta yhtäkkiä kuuluu ahdistetun armeijan riveistä riemukas huuto: »Jopas tulevat nahkurit! Nyt ei päästetä ketään pakoon! Juoskaa eteen . . .» Ääni hukkuu hurjaan riemuhuutoon, joka näytti vaikuttavan kuin satasiimaisen piiskan isku hyökkääjien laumaan, se liikahti, alkoi hajaantua kaikkiin suuntiin — toiset koettivat pidättää pakenevia ja lopulta iskivät toisiaan hurjien huutojen ja kirosanojen säestäessä; mutta piiritetyt hyökkäsivät moninkertaisella voimalla, heidän huutonsa yhtyneenä vastustajain yhä yltyvään karjuntaan kajahteli kymmenkertaisena seinien välissä, ja kun pimeys esti näköalan, luuli koko liha-armeija joutuneensa ulvovien paholaisten keskelle ja hajaantui kauhuissaan eri taholle. Ja kuitenkin huuto nahkurien tulosta oli ollut vain nerokas juoni, jolla puhuja itse tai joku toinen kuolematon oli pelastanut heidät selkäsaunasta ja häpeästä, muuttaen sen leipurien sotahistorian suurimmaksi taisteluksi, jonka kunnia paistaa vielä viimeisellä tuomiollakin ja josta kerrotaan niin kauan kuin maailmassa osataan »riivata» edes tavallisia pennin pullia!

Missä löydätte nykyään sellaisia miehiä?

Sellaiset olivat vallalla tavat Arvin ympäristössä ja yleensä käsityöläisten keskuudessa, ja olosuhteiden vuoksi ei heillä voinut olla parempia. Siten olivat tuol-

laiset tapahtumat olleet tuhansille voimakkailla miehille ainoita tilaisuuksia, joissa he olivat voineet käyttää kuohuvaa voimaansa, toimintatarmoaan, ja näiden tapahtumain sankarit olivat lopulta muodostuneet ihanne-miehiksi nuorukaisille. Kun Arvi oli tuollainen luonne ja lisäksi oli juuri sellaisten ominaisuuksien avulla saavuttanut kunnioitusta, vieläpä ihailuakin, niin ei ole ihmeellistä, ettei hän voinutkaan nähdä kauemmaksi.

Niin alkoi hän yhä enemmän etäänäytyä entisyydestä. Toisinaan tunsikin hän epämääräistä onneakin. Silloin saattoi hän yhtäkkiä hätkähtää hämärästä levottomuudesta ja toivosta: olisiko se mahdollista — voisiko hänkin todella tulla onnelliseksi. Tuskinpa — luultavasti häntä nytkin odottaa uusi onnettomuus?

Mutta hän heitti nuo mietteet joutavana mielestään. Mitä hänelle enää voisi sattua? Hän oli jo menettänyt kaiken, mikä elämässä on kalleinta ja rakkainta: kotinsa ja vanhempansa. Hänen oli täytyntä jo lapsena kestää elämän suurimmat surut ja julmimmat kärsimykset. Nyt hän oli mies, nuori ja voimakas — mitä hänelle enää voisi tapahtua, mikä voisi hänet nyt nujertaa?

Mutta kun Arvi eräänä päivänä sai tietää, että liike konkurssin tähden suljetaan ja kaikki työläiset joutuvat työttömiksi, tunsikin hän kaikesta huolimatta mielensä masentuvan. Hän oli näet pienillä palkkarahoillaan hankkinut uuden puvun, josta oli vielä loppu maksamatta — hän jäisi siis ihan rahattomaksi nyt syksyllä, jolloin ei saanut mitään työtä. Hän oli jo laskenut milloin pääsisi opista — ja nyt jäisi kaikki kesken.

## VIII.

Mutta kun Arvi makasi ensimmäistä yötä yömajassa, muistui hänen mieleensä ensimmäinen samassa paikassa, jolloin hänen oli täytynyt hammasta purren painaa kasvonsa tyynyyn, pidättääkseen itkuaan, ja hän tunsi ikäänkuin havahtuvansa jostakin. Hän vertasi silloista asemaansa nykyiseen ja huomasi, ettei hänellä ole syytä epätoivoon. Tosin hän nytkin oli rahaton ja työtön, mutta paljon oli sittenkin muuttunut. Silloin hän oli ypöyksin ventovieraassa kaupungissa; nyt hän tunsi sen, tunsi ihmisiä, hänellä oli tovereita, ja hän itse oli muuttunut toiseksi. Silloin hän oli vielä lapsi, vailla selviytymiskeinoja, nyt hän oli *mies!* Ei tosin iältään, mutta elämä oli tehnyt hänestä miehen, antanut hänelle miehen voiman. Arvi tuijotti kopin pimeyteen, ja hänen elämänsä entisyys ja nykyisyys näyttäytyi yhtäkkiä uudessa valossa. Joka puolelta kuului raskasta hengitystä, kuorsausta ja yskähdyksiä, joku soperteli epäselvästi unissaan, mutta Arvi kuuli kaiken ikäänkuin jostakin kaukaa tai unen lävitse — hän ei pitkään aikaan edes muistanut missä



oli. Viime vuosien tapaukset ja katkerat kärsimykset kiitivät hänen sielunsa silmien editse ikäänkuin vilisevänä kuvasarjana. Hän oli näkevinään isän viime katseen, kuolevan iso-isän, muisti kauhean talven ajopoihana ollessaan kauheine sielullisine ja ruumiillisine kärsimyksineen, jotka olivat saattaneet hänet toivomaan vain kuolemaa; hän muisti silloiset epäilyksensä ja taistelunsa uskonsa puolesta, muisti oppiajan kärsimykset, hän oli kuulevinaan äidin viime sanat, näki taas hänen kylmettyneet, kuoleman kelmentämät kasvonsa ruumiskellarissa, muisti silloisen epätoivonsa. Mutta hän muisteli sitä toisin kuin ennen — se ei enää koskenut niin kipeästi kuin ennen. Hän tunsu vain haikeata kaipausta ja surumielisyyttä — se oli muuttunut ikäänkuin kaukaisemmaksi, sillä se oli kärsitty ja voitettu.

Niin! Elämä oli riistänyt häneltä kodin, vanhemmat, vieläpä lapsuuden uskonkin. Se oli iskenyt häntä raskaimmalla ruoskallaan, mutta hän oli kestänyt. Hän huomasi ensikerran, että vain harvat olisivat voineet hänen iällään kestää hänen kärsimyksiään. Hän muisti Harjun ja monet muut, jotka olivat paljon pienemmistä kärsimyksistä menettäneet kaiken tarmonsansa, alkaneet juoda ja joutuneet kokonaan rappiolle, — mutta hän oli näiden kärsimysten kautta kasvanut *mieheksi*.

Se herätti eräänlaista ylpeyttä ja uhmaa ja palautti taas hänen tarmonsansa ja reippautensa. Hänkö, joka oli kestänyt kaikki nuo julmat kärsimykset, hänkö ma-

sentuisi nyt joutuessaan työttömäksi. Onhan hän voimakas ja tarmokas, kyllä *hän* paikan hankkii, vaikka olisi vielä enemmän työttömiä! Hän oli kyllä tänään käynyt turhaan kaikissa sokurileipomoissa, mutta hän menee ensin mihin työhön tahansa — kai sitä taas pääsee ainakin keväällä omalle alalleen.

Seuraavana päivänä päätti hän käydä kaikissa leipuripaikoissa, ehkäpä niissäkin sattuu olemaan paikka. Ja nyt hän uskaltaa ottaa vanhemman oppilaan paikan, sillä hän kykenee tekemään työnsä siinä kuin huonommat sällitkin.

Arvia oikein ihmetytti, että oli ottanut asian niin kovin raskaasti — ja hän käsitti sen johtuneen siitä, ettei ollut ajatellut.

Mutta nyt hän ei enää murehtinut, sillä eihän se murheesta paranisi vähääkään.

Hän teki satoja työn saannin ja tulevaisuuden suunnitelmia, ja hän päätti osoittaa, että selviytyy rahattomanakin.

Puoliyö oli jo kulunut, mutta Arvi ei voinut nukkua. Hänen ajatuksensa kiitivät kiihkeinä sinne tänne uusille, ennen aavistamattomille aloille; hän ei selvästi kaikkea käsittänyt, mutta hänellä oli varma tunne siitä, että tänä iltana hän oli alkanut ymmärtää elämää paremmin kuin ennen.

Ja vihdoin aamupuolella hän nukkui.

Kolmatta viikkoa oli jo kulunut, mutta Arvi ei vielääkään ollut saanut työtä. Hän oli ollut aamusta il-

taan liikkeellä, eikä kaupungissa löytynyt ainoatakaan tehdasta tai työmaata, jossa hän ei olisi käynyt kysymässä työtä. Ja kaikkialla hän sai saman vastauksen, ja muutamissa paikoissa se lausuttiin niin äreästi ja loukkaavasti, kuin olisi hän ollut kerjäläinen. Se koski häneen niin kipeästi, että hänen täytyi hetkinen odottaa, ennenkuin rohkeni mennä seuraavaan paikkaan. Eikä hän ollut tavannut ainoatakaan paikkaa, jossa olisi pantu mitään huomiota hänen asemaansa — hän oli kaikkien mielestä kuin kuollut kone, jota ei sillä kerralla tarvittu.

Mutta Arvi ei siitäkään masentunut. Päinvastoin hän koetti löytää puolustavia syitä tällaiseen menetteilyyn. Tietysti niissä käy niin paljon työttömiä, että ihmiset tulevat kärsimättömiksi. Ja kun varsinaiset työpaikat loppuivat, kävi hän kaikissa mahdollisissa paikoissa, kaukana esikaupungeissa, lähimmissä maaseutupaikoissakin. Hän kävi yksityisten talonomistajain luona saadakseen edes tilapäisesti jotain työtä, perunanottoa, puunhakkuuta, t. m. s.; hän koetti selittää, miten menetti paikkansa, että tekisi mitä tahansa ja millä palkalla tahansa saadakseen edes ruuan. Mutta tulos oli yhä sama, ja yhä useammin täytyi Arvin kuulla halveksivia ja loukkaavia vastauksia. Ne olivat lopulta katkeroitaneet hänen mielensä niin, että kun eräs lihava talonomistaja kerran alkoi haukkua, ettei saa olla rauhassa kaikenlaisilta vetelehtijöiltä, jotka eivät viitsi ruveta vakituiseen työhön, ei Arvi voinut vaieta, vaan selitti asemansa ja kysyi, eikö herra ajattele miltä

tuntuu, kun vielä solvataan työtä etsiessä. Herra nähtävästi tunsu sanojen sattuvan ja alkoi huutaa ja yrittää kimppuun. Silloin Arvi menetti malttinsa, hänen ruumiinsa jännittyi raivosta, ja hän tunsu hurjan halun lyödä. Hän hyökkäsi jo eteenpäin, mutta silloin herra kai huomasi leikin olevan kaukana ja lähti pakenemaan salin perällä olevaa ovea kohden. Mutta viime hetkellä hän kaatui mahtavalle mahalleen niin että lattia vavahti; hän yritti nousta, mutta kompastui uudelleen, ja silloin hän hätäisesti parkaisten hyökkäsi *nelinryömin* suojelevan oven taakse. Hän näytti niin vastustamattoman hassunkuriselta, että Arvin viha vaihtui silmänräpäyksessä äänekkääksi naurunpurskahdukseksi — ja nyt hän vasta huomasi, minkä hulluuden oli ollut tekemäisillään. Hän kuuli kauhistuneen naisäänen kirkuvan yhteisvoimin toisen kanssa poliisia ja katsoi parhaaksi poistua näyttämöltä mahdollisimman sukkelasti.

Arvi oli koettanut pysyä rohkeana vielä sittenkin, kun hän oli varma, ettei saisi työtä. Mutta kun panttilainastosta saadut rahat loppuivat, tunsu hän väkisinikin mielensä masentuvan. Hän vei narinkkaan parhaat paitansa ja käytetyn lakin ja vähensi yhä ruoka-annoksia. Mutta hän tahtoi koettaa viimeiseen asti, hän kulki yhtämittaa aamusta iltaan työtä hakemassa, ja eräänä päivänä hänen kenkensä olivat kuluneet anturasta

puhki! Niiden korjaamiseen menivät hänen viimeiset penninsä — ja niin oli hän ilman ruokaa ja yösjaa syksyisellä kadulla.

Ensimmäisen yön hän makasi erään toverin kotona, mutta kun tämän äiti näytti avoimesti, ettei heillä kaivata työttömiä kulkureita, päätti Arvi ennen palttua kuoliaaksi kuin mennä kerjäämään keltään yösjaa. Hän koetti lainata seuraavana päivänä edes yösjarahat, mutta ei saanut, ja hän tuli niin araksi ja katkeraksi, ettei enää yrittänytkään. Hän kärsi koko päivän nälkää, ja kun ei hänellä ollut tuttuja leipureita kaupungissa, ei hänellä ollut missään yökortteerin tietoa. Erään samassa asemassa olevan toverin kanssa he harhailivat myöhäiseen iltaan kaduilla, mutta lopulta nälkä ja väsymys kävivät niin ylivoimaisiksi, että he päättivät lähteä Kaisaniemeen ja nukkua jonkun veneen alla.

He löysivätkin sopivan veneen, jonka alusta oli kuiva, ja kerättyään vähän oksia alleen asettuivat he yhdessä mykkyrässä nukkumaan.

Syksy oli jo myöhä, ja kun alkoi sataa, heräsi Arvi puistattavaan viluun. Hän kömpi veneen alta ja koetti juosta edestakaisin, mutta ohuet vaatteet kastuivat ja vilu tuli yhä kauheammaksi. Ja niin makasivat he vain toisiinsa puristuneina, ja heidän ruumiinsa värisivät ja hytisivät hillittömästi kuin loppumattomassa vilutaudin kohtauksessa.

Oi sitä yötä — sitä loppumattoman pitkää syysyötä. Arvi keskitti koko tahdonvoimansa saadakseen unta,

mutta se oli mahdotonta. Kylmyys levisi yhä tuskallisempaan yli ruumiin, se tunkeutui jokaiseen soluun aivankuin tuhannet näkymättömät jääneulat, ja väliin vihlaasi niin oudolla tavalla sydäimestä, että kaikki tuntui sekaantuvan ja häipyvän jonkunlaiseen mustaan kohinaan. Hänestä tuntui, ikäänkuin hän istuisi hirsikuormalla ja jäätävä viima puhaltaisi suoraan sydämeen; mutta samassa kuuli hän taas yläpuoleltaan syysateen terävän rapinan veneenpohjaa vastaan, jota säesti toverin voihke ja puuskittain kiihtyvä ja vaimeneva tuulen kohina — ja hän muisti taas kaikki.

Arvista tuntui, että kidutusta on jatkunut jo vuorokausia, mutta he eivät tiedä ajasta mitään. Vihdoin hän koettaa kysyä sitä toveriltaan, mutta hänen hampaansa kalisevat niin rajusti, että kuuluu vain vapisevaa, katkonaista änkytystä.

Toverin käheästä äännähdyksestä ilmeni, ettei hän ollut ymmärtänyt. Ja vihdoin sai Arvi vaivaloisesti kuiskatuksi:

— Mi—mitä luulet — k—kellon — olevan?

— En — tiedä.

Taas kului aikoja, jotka Arvista tuntuivat iankaikkisuudelta, ja muutaman kerran uudisti Arvi saman kysymyksensä, saaden saman vastauksen yhä epäselvempänä. Mutta yhä pieksi sade veneenpohjaa, yhä kuului tuulen kumea kohina, ja syysyön pimeys ympäröi heitä niin kylmänä ja läpätunkemattomana kuin se ei hälvenisi enää milloinkaan. Ja tuo kauhea

vilu ja nälkä kiihtyi yhdeksi ainoaksi sietämättömäksi tuskaksi, joka pureskeli, repeli ja kidutti häntä armotomasti kuin peto nääntynyttä uhriaan. Kerran lennähti hänen mieleensä tuskallinen muisto lapsuudesta: hän näkee haavoittuneen pikkulinnun kissan kynsissä: sen höyhenpuku on verentahraama, toinen siipi riippuu sivulla hervottomana, ja se koettaa juosta pakoon piipittäen surkeasti, mutta joka kerralla loikkaa kissa kiihkosta muristen sen kimppuun, sieppaa suuhunsa ja puree uuden haavan, laskee irti — ja taas koettaa lintuparka paeta kamalaa vihollistaan, ja sen heikkenevä piipitys muistuttaa epätoivoista rukousta.

Ne vihloivat Arvin sydäntä kuin puukonpistot, hän juoksee epätoivoisesti itkien kissan jälkeen kaatuen kiiviin ja pensaihin, hän koettaa viskellä jotain sen päälle, saadakseen sen hellittämään uhristaan. Mutta pikku kädet eivät vielä osaa heittää, ja aina kun hän lähennee kissaa, sieppaa tämä linnun suuhunsa ja siirtyy pienen matkan eteenpäin — hän ei voi mitään . . .

Hämärästi tuntee Arvi tuon omituisen heikkouden kouraisevan taas sydäntään entistä ankarammin. Ympärillä kohisee, pyörii, eikä hänellä ole enää yhtään voimaa, hän tahtois rukoilla armoa joltakin, mutta se kiduttaa ja viskelee häntä herkeämättä. Kaikki on niin sekavaa ja käsittämätöntä, hän muistaa välillä tuon lapsuusajan näyn, se sekaantuu nykyisyyteen, ja hänellä on hämärä tunne, että jokin julma, voittamaton kiduttaa häntä, eikä hän voi mitään. Vihdoin vaiptui hän hetkeksi horroksentapaiseen uneen ja huomasi

kauhistuen, että juuri hän oli tuo haavoittunut lintu! Hän pakenee, pakenee, mutta näkee jättiläissuuren pään kiiluvine silmineen yläpuolellaan, tuntee terävien hampaiden tunkeutuvan ruumiiseensa, ja hän on tukehtumisillaan pedon löyhkäävään, kuumaan kitaan. Mutta se hellittää, ja hän lähtee huohottaen raahustamaan pakoon, parkaisten kauhus-ta . . .

Arvi kuulee todella oman käheän voihkauksensa ja havahtuu. Hän tuntee sadeveden valuneen veneen alle ja hänen toinen kylkensä on aivan märkä. Hän huomaa, ettei enää vapise niin paljoa, ruumis tuntuu kummallisen jäykältä eikä vilukaan tunnu enää yhtä tuskalliselta, ja hänen ajatuksensakin tuntuu tylsältä ja hitaalta — ikäänkuin kaikki olisi samantekevää.

Ja niin hän tuntee silmänsä mustenevan ja tietoisuutensa himmentyvän, sekaantuvan raskaaseen, uuvuttavaan uneen. Hän kuulee jo hengityksensä hidastuvan, mutta juuri silloin kuuluu raju tuulenpuuska puistelevan puita, niiden alastomat oksat kuuluvat ulvahtavan, valittavan kuin tuskasta. Tuuli työntyy rajulla voimalla veneen alle, se värähdyttää Arvin jäykistynyttä ruumista ja tuoksahuttaa jotain jääkylmää, pehmeätä hänen kasvoilleen . . .

*Lunta!*

Arvi hätkähti aivankuin kuoleman hyisen kouran kosketuksesta ja tuo hämäreä horrostila hävisi kuin yölintu valon leimahtaessa. Ei hän heti käsittänyt, mutta hän pakotti aivonsa toimimaan. Ensin hän



toisteli tylsästi: lunta, lunta, ulkona . . . ja yhtäkkiä hänelle välähti totuus koko alastomuudessaan. Se oli todella ollut kuoleman varoittava käsi, joka lumen muodossa oli viime hetkellä herättänyt hänet — muuten olisivat he nukkuneet iäksi . . .

Arvi tölmäsi toveriaan, tämä ei liikahtanut, hän koetti nousta, mutta ei voinut — koko ruumis tuntui jäykältä ja tunnottomalta . . .

Kylmä kauhu vavahdutti Arvin mieltä. Oliko nyt jo myöhäistä? Olivatko he jäykistyneet liikaa?

Epätoivoisesti ponnistaen alkoi hän hieroa jäseniään ja pääsi vihdoinkin ylös, mutta toveri ei tahtonut herätä ollenkaan. Ankaralla hieronnalla onnistui hänen vihdoinkin saada tämäkin jalkeille.

Arvi käsitti, että heidän täytyi ehdottomasti lähteä liikkeelle ja liikunnan avulla saada ruumiinsa lämpimäksi. Hän selitti tämän toverilleen ja suorastaan väkivalloin pakotti tämän liikkeelle.

Mutta kyllä Arvi sen aamuyön aikana tarvitsi jokainvoiman- ja tarmonhivenen mitä hänellä oli, ja jälkeinpäin hän käsitti, että jollei hän niin ahkerasti olisi kehittänyt voimiaan ja luonnettaan, niin he olisivat molemmat menettäneet henkensä sen yön seurauksista.

Sillä kun hän ensin kömpi veneen alta, tuotti jokainen liike ja askel sellaista tuskaa, kuin jäsenet olisivat katkeilleet, ja toveria täytyi suorastaan raahata eteenpäin. Päästyään Kaisaniemen kentän laitaan, lähti hän hammasta purren lönnköttämään eteenpäin. Ja

niin hän juoksi kahdesti sen ympäri syösyön pimeydessä samalla kuin sakea lumiryöppy riehui hänen ympärillään.

Mutta silloin täytyi hetkeksi pysähtyä: ruumis alkoi vavista ja hytkyä suonenedontapaisesti, ja jalkoja pisteli ja poltti niinkuin olisi astellut tulisille neuiloille. Hän hieroi taas voimainsa takaa ja yritti uudestaan eteenpäin.

Arvi saavutti toverinsa, joka oli samasta syystä heittäytynyt istumaan, hän vakuutti jäävänsä siihen ja voihi ääneen. Arvi hieroi hänen jalkojaan selittäen samalla, että se oli päinvastoin hyvä merkki verenkierron alkamisesta. Kun ei toinen aikonut nousta, uhkasi Arvi iskeä hänet mäsäksi, jollei hän juoksisi — ja niin hän ajoi tätä edellään kuin väsynyttä hevosta, välittämättä valituksista ja vastalauseista. Ja jonkun ajan kuluttua hänen jalkansa norjenivat senverran, että toinen lupasi vapaaehtoisestikin jatkaa juoksua.

Kauan he juoksivat, ja Arvikin oli monesti vaipua maahan, ennenkuin vilu hävisi. Mutta hän puri hammastaan ja juoksi yhä.

Ja juostessaan siinä pimeällä kentällä puiden kohistessa ja miljoonien lumihutaleiden hurjasti ryöpytessä päätti Arvi peruuttamattomasti, ettei enää jäisi tällaisiin yömajoihin — jos nyt kunnialla selviäisi. Hän tunkeutuisi vaikka väkisin jonkunlaiseen suojaan. Ja vihdoin hän tunsu ruumiinsa lämmenneen ja valtimo löi säännöllisesti ja voimakkaasti kuten aina liikunnan jälkeen.

Yhtäkkiä muisti hän erään toisen kauhean yön kauan, kauan sitten ja tunsu rohkeutensa ja tarmonsa palautuvan yhdellä iskulla. Kuinka toisin olikaan nyt. Hänellä oli voimaa, kestävyyttä; sen avulla oli hän nytkin selviytynyt. Nyt hän ei enää päästäisi vilua lähelle, vaikka täytyisi juosta aamuun asti. Ja pianhan aamu jo tuleekin.

He päättivät kävellä lopun yötä pysyäkseen lämpiminä. Mutta kun he näkivät Nikolainkirkon tornikellon olevan vasta kolme, tunsivat he taas omituista lamaannusta. Mutta he eivät puhuneet mitään, he vain kävelivät äänettöminä. Yhtäkkiä Arvi ehdotti, että he yrittäisivät päästä hänen kotikaupunkiinsa.

Pitkä se loppuyö vieläkin oli, mutta onneksi lumipyry taukosi ja tuulikin tyyntyi. Ja heti kun kolea syysaamu hämärsi, riensivät he erääseen höyrylaivaan, jonka piti lähteä Arvin kotikaupunkiin, ja pyysivät päästä mukaan työtä vastaan.

Perämies vastasi kieltävästi, mutta katsahti sitten kelloansa ja lisäsi:

— Mutta nyt seitsemältä alkaa hiilenkanto, johon voin ottaa teidät tuntipalkalla. Sitten voitte lunastaa itsellenne liput.

Se tuntui ilosanomalta! Tosin oli toveri syönyt vain annoksen hernesoppaa edellisenä päivänä, hän ei mitään — mutta kun työ alkoi heti, oli nytkin mahdoton saada syötävää. Mutta Arvi tuumi, että kai mies yhden päivän kestää!

## IX.

Koko päivän olivat he herkeämättä kantaneet raskaita hiilisäkkejä, ja väsymys valtasi yhä raskaampana heidän nälkiintyneet ruumiinsa. Se herpasi ja lamautti heidän lihaksensa ja tarmonsä, outo välinpitämättömyys hiipi huomaamatta mieleen kuin samea usva, kunnes yhtäkkiä oli horjahtamaisillaan lankulta tai tavallista terävämpi hiililohkare sattui selkään niin että maailma musteni. Sillä heillä oli vain ohuet puserot paidan päällä, ja kivihiilikappaleet olivat hieroneet heidän selkänsä miltei verilihalle.

— Minä en jaksa enää, — puhui Arvin toveri hiljaa. — Ruumiini alkaa vavista yhä enemmän . . . pelkään kaatuvani . . . Ja nälkä . . .

— Älä anna noille ilonaihetta! — keskeytti Arvi kiihkeästi. — Koetetaan vielä kestää nämä kaksi tuntia . . .

— Ehkä sitten vielä koetan . . . — vastasi väsyneesti toinen.

Satamatyöläiset olivat koko päivän esiintyneet vihamielisesti, koska pitivät heitä uusina tulokkaina am-

mattikuntaan. Ja satamatyömiehet löivät heille mahdollisimman raskaita taakkoja. Tämä oli tavallinen kuuri tulokkaille, ja monet luopuivat työstä jo muutamana tunnin koe-ajan jälkeen. Tällä kerralla he tekivät sitä syvästä katkeruudesta, sillä vanhoja perheellisiäkin satamatyöläisiä oli joukottain työttöminä. Arvi kyllä alkoi selittää, että he tahtoivat vain ansaita matkalipun hinnan päästäkseen kotikaupunkiin, mutta hänet keskeytettiin katkerasti naurahtaen, ja eräs huomautti pilkallisesti:

— Kyllä nuo laulut tunnetaan! Monet ovat laulaneet sitä ensi päivänä, ja toisena keksitään uusi virsi. Kantakaa nyt sitten, koska luulette sen herkuksi.

Arvi tunsi katkeruuden täyttävän mielensä eikä enää yrittänytkään selittää.

Nyt vasta Arvi oikein huomasi, mitä ruumiinharjoitukset hänelle merkitsivät. Ellei hän olisi niin paljon itseänsä »rääkännyt» — kuten toverit sanoivat — olisi hänen ollut mahdoton kestää sellaista päivää — nälkäisenä. Nytkin jalat hiukan horjahtelivat ja maailma näytti mustenevan, kun oikein suuri taakka pudotettiin polttaville hartioille. Toisinaan hän sitä odottaessaan huomaamattaan pidatti hengitystään ja sulki silmänsä — aivankuin ruoskittava odottaessaan tuskallista raipan iskua. Sitten hän taas puri hammastaan epämääräisen raivon vallassa — ja sen avulla hän kesti!

Kaikesta huolimatta tunsi Arvi vähitellen yhä heikenevänsä, ja nälkä kalvoi entistä tuskallisemmin.

Kiusaajat söivät välillä kiireisesti voileipiä ja joivat päälle puolikkaan olutta, mutta Arvi tiesi varmasti, ettei heille olisi lainattu penniäkään, eivätkä he pyytäneetkään.

Kello oli jo kahdeksan illalla, kun Arvi kuuli kähän huudahduksen ja näki toverinsa horjahtavan ja putoavan lankulta alas lastiruumaan hiilisäkki selässä. Hän juoksi kauhistuneena alas ja näki pudonneen makaavan liikkumattomana. Arvi muisti, miten oli pakottanut toverinsa jatkamaan. Kylmä kauhu kouristi hänen sydäntään. Vapisevin käsin nosti hän hiilisäkin toverinsa käden päältä ja koetti virvoittaa häntä. Ja ikäänkuin unen lävitse kuuli hän ympärille keräytyneestä joukosta ilkkuvia huomautuksia:

— Jopas löi lossiksi!

— Ei se kanto niin helppoa ole kuin pojat luulevat.

— Ei — ei siinä kestä pillisiääret.

Arvi ei ollut koko päivänä vastannut miesten kiusapuheisiin, mutta nyt hänessä kuohahti katkeruus ja viha:

— Kuinka kehtaatte ilkkua! Vaikka toinen saattaisi kuolla! Eikö kukaan tuo vettä!

Viime sanat muistuttivat avunhuutoa. Pilkkajaajakin vaikenivat, ja eräs matruusi lähti hakemaan vettä. Mutta vieläkin kuului pari ivallista huomautusta.

— Eikös mitä. Sisu vaan menee.

— Taisi jo loppua sisu sinultakin!

Samassa alkoikin pudonnut liikahdella ja vihdoin aukaisi silmänsä. Hän katsahti tylsästi ympärilleen ja koetti nousta, mutta vaipui uudelleen pitkälleen, veren tulvahtaessa suusta ja nenästä. Arvi kohotti hänen päätään ja koetti pyyhkiä verisiä kasvoja puseron hihaansa, tahraten ne siten entistä enemmän. Samassa tuli perämies paikalle ja käski kaikkien palata heti työhönsä. Arvi ajatteli vastata jotakin, mutta kun laivamies samassa palasi ja hän näki toverinsa tarttuvan likaisella kädellään vesikupin kahvaan ja nostavan sen vapiseville huulilleen, lähti hän ylös. Odottaessaan kantamustaan, huudahti hän uhmaavasti:

— Pankaa *parempia taakkoja!* Että pääsette halustanne!

— Oho! Oho! Älä röystää! — kuului joukosta paenteisia ääniä.

Mutta Arvi päätti hammasta purren, ettei lopettaisi ennen kymmentä vaikka kuolema tulisi!

Monesti hän luuli lysähtävänsä maahan, kun entistä suurempi hiilisäkki sysättiin hänen kirvelevään selkäänsä. Vain viha antoi hänelle voimaa. Sitä hän vain koetti varoa, ettei horjahtaisi kapealta lankulta, putoaisi alas ruumaan.

Nuo kaksi tuntia tuntuivat Arvista loppumattomilta, mutta vihdoin kuului kaukainen tornikello kumeasti lyövän kymmentä!

Arvin toveri istui sivulla kalpeana. Arvi otti heidän molempien päiväpalkan, ja koettaen hymyillä lausui hän harvaan ja katkerasti:

— Ei teidän olisi niin kovin kannattanut irvistellä! Me emme ole kahteen päivään syöneet mitään.

Kukaan ei vastannut, ikäänkuin olisivat hävenneet, ja Arvi lisäsi voitonriemuisesti ja pilkallisesti:

— Ettekä sittenkään saaneet nääntymään. Helvetin huonoja miehiä!

— Älä sinä poika ilku. Luuletkos, että täällä on leikkiä . . .

Arvi käännähti ja näki vanhan, harmaapäisen miehen, jonka ryppyisiä, hiilentomun mustaamia kasvoja myöten vierähti vieläkin muutamia mustia hikikarpaloita, jättäen jälkeensä vaaleampia viiruja. Hän otti lakin päästään kuin aikoen sillä pyyhkiä kasvojaan, mutta jäikin tuijottamaan Arvia ja vuoroin likaista lakkiaan, niinkuin ei enää jaksaisi mitään, ja toisti kuin itseksensä:

— Ei täällä ole leikkiä . . .

Hänen äänessään ja vanhoissa kasvoissaan ei kuvastunut vihaa, ei katkeruutta; hänen koko olemuksensa ilmeni niin sanomaton uupumus ja väsymys, että Arvin mieleen johtui vanha hevuskoni, joka on kaatunut kuorman eteen. Hän tunsu omituisen pistoksen sydämessään, epämääräistä häpeää, sääliä . . . Hän, nuori, oli ajatellut vain omia kärsimyksiään — mutta entä tuo vanhus? Miten mahtoikaan *hän* väsyä työn jäykistämine jäsenineen . . . ?



Ja yhtäkkiä Arvi hämärästi käsitti, *miksi* nuo miehet heitä kiusaavat, miksi he olivat katkeria. Hän *aavisti* vanhuksen syvästi tuntevan sen armottoman taistelun, joka jatkui heidän elämänsä viime hetkiin . . .

He hankkivat eräästä kahvilasta leipää ja voita ja menivät sitten yömajaan. Arvin toveri ei kuitenkaan voinut syödä, ja yöllä tuli hän kuumeeseen.

Arvin selkä oli vielä pahempi, se muistutti ankarasti ruoskitun selkää. Kun hän seuraavana aamuna nousi vuoteelta, pusertui tuskanhiki suurina karpaloina hänen otsalleen, mutta toiselta puolen tunsii hän iloa ja ylpeyttä siitä, että oli sellaisen kokeen kestänyt.

Toverin kuume nousi yhä, joten Arvi ei voinut lähteä kotipuoleen. Tarkemmin ajateltuaan päätti hän luopua koko aikeesta; ellei sielläkään saisi työtä, niin mitä silloin? Menisikö hän entisen mestarinsa näkyville tällaisena? Ei! Ennen hän kärsii missä tahansa. Mutta hän tiesi, ettei yhden päivän palkka pitkälle riittäisi. Sentähden hän päätti yrittää merelle; siellä saisi nähdä uutta, oppia tuntemaan elämää . . .!

Hän lähti jo seuraavana aamuna laivakonttoriin, ja hänen onnistuikin heti saada lämmittäjän paikka eräässä Englannin ja Suomen välillä kulkevassa siirtolaislaivassa. Ja se lähtisi kolmen päivän kuluttua.

## X.

Kun Arvi erään joutilaan lämmittäjän opastamana reippain mielin laskeutui laivan sisuksiin, kohtasi hän aivan uuden maailman. Koneita, koneita, kokonainen erämaa koneita. Ja jostakin hämärästä syvyydestä löytyi vihdoinkin hänenkin työpaikkansa, joka muistutti helvetin syvintä onkaloa. Ja niinkuin kuvakirjojen mukaan mustat paholaiset paistelevat kadotuksen kauhistavissa kattiloissa syntisiä, lisäten lämmintä kullekin »ansioluettelon» mukaan, samoin täälläkin mustat olennot viskelivät hurjalla kiireellä hiiliä suunnattomien, sähisevien pannujen alle, jotka suuresti muistuttivat sitä raamatussa kuvattua pätsiä, jossa kolmen hurskaan miehen mainitaan laulaneen kiitosvirsiä. Ja joka kerralla kun pätsin ovi aukaistiin, leyhähti sieltä sellainen kuumuus, että tavallisen syntisen olisi luullut kypsyvän jo ulkopuolella.

Eräs noista mustista olennoista ilmoitti Arville, että hänen työvuoronsa alkaa hetimiten, joten hänen pitäisi nyt harjoitella. Arvi päätti kiireesti ryhtyä toimeensa ja lähti äskeisen oppaansa seurassa viemään takkinsa tulevaan makuukamariinsa.

Taas uutta!

Pienen kopin seinälle oli kiinnitetty matalia laati-koita, kaukaloita, joista eräs julistettiin Arvin vuoteeksi. Sellaisia ylellisyyksiä kuin peitteitä, patjoja y. m. sänkyvaatteita ei näkynyt — kaukalon pohja vain oli peitetty jollakin salaperäisellä mustankiiltävällä, joka hieman antoi myöten. Arvi jännitti kaikki henkensä voimat keksiäkseen aineen laadun, mutta käsitti heti, että se jää ikuisiksi salaisuudeksi — siinä oli liian paksulta likaa; tuntui siltä kuin olisivat lukemat-omat sukupolvet käyttäneet sitä makuusijanaan. Mutta Arvi päätti itsekseen, että koska hänen edeltäjänsä on uskaltanut siihen kallistua, on hänkin sen tekevä. Ja sitten hän lähti uudestaan alas helvettiin!

Arvi havaitsi, että ensin oli vaikea heittää siten, että hiilet hajaantuvat tasaisesti yli pätsin. Lämmittäjä piti pienen teoreettisen esitelmän kihvelin asenosta y. m. ja näytti ne käytännössä — ja puolen tunnin kokeilun jälkeen sai Arvi oppimestarilta sen lohdullisen tiedon, että hänestä voi kerran tulla taitava-kin lämmittäjä, jos oikein yrittää . . .

Mutta kuumuus!

Kyllä leipomossakin tarkeni, mutta ei sen kuumuus riittänyt mihinkään; siellä oli edes höyryä — mutta täällä oli ilma paksunaan mustaa hiilentomua. Ja kun täällä aukaisi hiililuukun, puuskahti sieltä niin kirvelevän tulinen henkäys, että sen rinnalla leipomouunin hehku tuntui kesätuulen lempeältä leyhähdykseltä . . . Se poltti kasvot aroiksi ja hiki tuntui kirvelevän kuin

jokin tulinen liuos. Eikä siellä ollut pienintäkään virkistystä.

Kun määrätty neljän tunnin työvuoro oli kulunut, oli hiilentomu puuteroinut Arvin neekeriksi, — hänen kasvoissaan ei näkynyt muuta valkeata kuin hampaat. Ihoon liimautuneen puseron lävitse tihkui mustaa vettä, — ja Arvi lähti ylös ihmetellen, miten ihminen voi niin paljon hikoilla.

Tilallensa astuvan lämmittäjän kehoituksesta meni hän keittiöön illalliselle.

Siellä ojennettiin hänelle leivänpala ja läkkipeltinen kuppi sisältävä salaperäistä harmaata ainetta, jota eräs kansimies kohteliaisuudesta nimitti sopaksi. Sen maku oli niin omituinen, että lusikallinen riitti, mutta mies olikin niin nääntynyt, ettei olisi voinut syödä, vaikka hänelle olisi todellista soppaakin tarjottu. Hän kömpi vain makuupaikkaansa.

Nyt hän hämärästi käsitti erään seikan: täällä kaikki olivat aina niin loppuun väsyneitä, että ojentautuvat pitkäkseen vaikka sikolättiin, kun saavat siihen tilaisuuden.

Väsymyksestään huolimatta ei Arvi voinut pitkään aikaan nukkua. Täälläkin oli kaikki niin kummallista, kurjaa, — kaikkialla vain kurjuutta. Mutta lopulta hän lohduttautui taas sillä ajatuksella, että kyllä hän kestää, koska toisetkin! Ja vihdoin hän vaipui uneen.

Arvi tunki nukkuneensa vain hetkisen, kun hänet herätettiin. Hän pelästyi, luullen tehneensä jonkun virheen, joka täytyy heti korjata, ja kysyi unenpöpperössä:

— Mitä . . . mitä nyt?

— Nouskaa! Neljä tuntia on kulunut.

— Mikä neljä tuntia?

— Makuuaika — ja nyt alkaa taas neljän tunnin työ! Niin se jatkuu vuorotellen.

Arvi aavisti heti, että tämä on pahinta työtä, missä hän ikinä on ollut. Mutta hän käsitti, etteivät valitukset auta, ja kompuroi äänettömänä työhönsä.

Hullista ei Arvi nähnyt paljon mitään, sillä sakea, ruskeanharmaa sumu ja savu peitti koko kaupungin. Mutta kaikki mikä sen seasta häämöitti, oli kivihiihli-savun mustaamaa, kivimuurien seinät muistuttivat väriltään savustettuja joulukinkkuja.

Helsinkiin palattuaan huomasi Arvi törkeästi loukkaneensa laivan traditsioita: siinä ei yksikään lämmittäjä ollut pysynyt kauempaa kuin yhden meno- tai tulomatkan: Helsingistä lähtenyt lämmittäjä karkasi säännöllisesti Hullissa, — ja kun sieltä saatiin tilalle joku työtön raukka, joka ei enää antanut arvoa elämälleen, karkasi hänkin Helsingissä!

Arvi päätti siis kärsiä vieläkin yhden matkan ja karata Hullissa, kuten hyvä tapa vaati. Siltä varalta hän jo Helsingissä otti ulos pienen palkkansa.

Itämerellä oli vallinnut kaunis ilma, mutta kun piti lähdeettämän Köpenhaminasta eteenpäin Pohjanmerta kohden, oli myrsky niin hyvällä alulla, että kapteeni epäröi monta tuntia ennenkuin lähdeettiin.

Kattegatissa tahtoi tuuli temmata tukan päästä, Skagerrakissa se raivosi oikeana rajumyrskynä, mutta Pohjanmeri muistutti jotain Ilmestyskirjassa kuvattua, kiehuva tulikivijärveä, jonka pohjassa palaa sammumaton helvetin tuli.

Myrskyn tähden oli Arvi jättänyt viimeisen lepoajan käyttämättä ja ihaili vain myrskyä. Myöhään illalla hänelle taas tuli lepovuoro, mutta hän tuns eräänlaista kiertelyä vatsassaan ja päätti nytkin jäädä kannelle.

Arvi pyysi siivoojattarelta viltin, kääri sen hartioilleen ja kapusi ylös ahtaita portaita myöten.

Astuessaan ylös keulaluukusta pimeälle kannelle, tuns hän koko laivan tärhtävän ja kallistuvan ukkosentapaisesta, jymhtävästä iskusta. Raivoisasti kohisten syöksähti keulan yli valtava, vaahtoharjainen hyökyaalto, läheten häntä kuin raivosta pärskivä pe-toeläin . . . Salamannopeasti loikkasi Arvi yläkannen portaita kohden, ja samalla hetkellä kun hän sai kiinni toisella kädellään käsipuusta, temmattiin jalat hänen altaan ja hänen ruumiinsa mäiskähti kuin suunnatoman nyrkin iskemänä vasten hytin seinää — mutta hän ei hellittänyt.

Kun Arvi pakottavin jaloin pääsi kannelle, tuns hän omituisen värähdyksen: hän käsitti, että *Kuoleman*

nyrkin iskusta hän nyt oli pelastunut. Jos hän olisi myöhästynyt silmänräpäyksen, olisi se lennättänyt hänet yli laidan. Ja hän oli varma siitä, että jollei hänellä olisi ollut painissa ja nyrkkeilyssä kehittynyttä kylmäverisyyttä ja salamannopeata päättäväisyyttä, taistelisi hän tällä hetkellä elämänsä viimeistä taistelua tuossa äärettömässä, ärjyvässä helvetissä, hänen jäsenensä jäykistyisivät, ja sen sysimusta kaamea kurimus nielaisisi hänet helposti kuin sääsksen.

Arvi asettui suojaisaan nurkkaan ja alkoi katsella ympärillään myrskyävää merta.

Hän tuijotti kuin hämmästyksen huumaamana tuota valtavaa näytelmää, jollaista hän ei ollut voinut kuvitellakaan.

Laivan tulet valaisivat vain lähimmän ympäristön, mutta pienen matkan päässä joka suunnalla oli sysimustan seinän lailla läpitunkematon pimeys, ja musta taivas näytti riippuvan aivan yläpuolella kuin äärettömän holvikatto, johdattaen mieleen suunnattoman maanalaisen kellarin. Mutta sen täytti kaamea kohina, mullerrus ja jyminä, jollaista saattoi kuvitella olevan vain maan sisuksissa silloin, kun sen suunnattomat ainejoukot raivoavat, syöksyvät hehkuvana kaaoksena läpi maanpinnan. Ja kun laivan heiluessa merkkitulet välillä värjäisivät tuon kuohuvan ulapan tulipunaiseksi tai vihreäksi, näytti laiva kulkevan salaperäisten, vihreiden ja punaisten liekkien keskellä; oli juhlallisen kaameata ja suurenmoista, milteipä ylläluonnollisen tuntuista.

Arvi katseli katselemistaan tuota yhtämittaa vaihtuvaa näytelmää, ja hänen vilkas mielikuvituksensa loihti siitä toinen toistaan haaveellisempia kuvia. Väliin näyttivät nuo vaahtoavat aallot vihreäharjaisilta hirviöiltä, jotka loppumattomana parvena pyrkivät jonnekin ja huomatessaan laivan tiellään hyökkäävät hurjalla vimmallalla sen kimppuun. Kuuluu ukkosentapainen jymähdys, kun vuorenkorkuinen aalto mäiskähtää mäsäksi laivan rautakylkeä vastaan, mutta samassa toinen paistaa kuonollaan koko keulapuolen ylös ilmaan, ja kolmas hypähtää peloittavana, mustanvihreänä laivaan ikäänkuin hukuttaakseen sen alleen, mutta kun laiva kohoaa, loikkaa se raivosta sähkösten yli toisen laidan . . . Ja pimeydestä syöksyy esiin yhä uusia, loppumattomasti.

Yhtäkkiä leiskahti sokaiseva, sinikirkas salama karkoittaen piirittävän pimeyden. Ja silmänräpäyksen aikana näkyi tuo myllertävä ulappa silmäkantamatomiin vihreänsinisenä, salaperäisenä, yliluonnollisena . . . Ja näkyä säesti samassa huumaava jyrähdys.

Arvi tuijotti jännittyneesti odottaen pimeyteen. Ja sitten alkoi leiskua ja jyrähdellä yhä tiheämpään. Häntä alkoi viluttaa, mutta hän ei malttanut lähteä alas; meritaudin oireetkin olivat kokonaan unohtuneet — hän seurasi kuin huumaantuneena luonnonvoiman peloittavan mahtavaa näytelmää. Ja hän tunsu epämääräistä nautintoa ja iloa, että oli saanut sellaisen nähdä, ja häntä ihmetytti, että sellainen ukonilma sattui niin myöhään syksyllä.



Häntä alkoi paleltaa yhä enemmän, ja kun hänen työvuoronsakin jo hetimiten alkaisi, lähti hän vihdoinkin alas.

Siirtolaisosaston ohi kulkiessaan kuuli Arvi jotakin, mikä pakoitti pysähtymään, kuuntelemaan. Noista liikkaisista, kurjista komeroista kuului yhtenä surkeana kuorona meritautisten voihketta ja yökkäämistä, naisten nyyhkytystä ja lasten nääntynyttä itkua. Arvi tunsu syvää sääliä ja katkeruutta ajatellessaan ihmisraukkoja, joiden täytyy sairainakin virua yhteensulottuina noissa löyhkäävissä kopeissa, joihin ei säällivä ihminen sulkisi sikaansakaan! Mutta mitäpä hän voi — ei mitään. Hän lähti kiireesti alas omaan tulikuumaan helvettiinsä.

Hulliin saavuttua jätti hän ensimmäisenä iltana kaimessa hiljaisuudessa laivan — ja lähti heti junalla Lontooseen.

## XI.

Arvi oli jo pari päivää harhaillut maailman suurimmassa ihmiserämaassa. Hänellä ei ollut muuta päämäärää kuin nähdä mahdollisimman paljon, tutustua tähän omituiseen maailmaan, josta hän oli lukenut ja kuullut puhuttavan niin paljon.

Sattumalta oli Arvi joutunut kuljeksimaan vain Lontoon hienoimmissa osissa, ja hänestä tuntui, että niinkuin Lontoo oli maailman suurin keskus, samoin saattoi elämä siellä olla suurempaa ja kauniimpaa. Hän oli erikoisella ihailulla tarkastellut varsinkin Hyde-Parkissa kävelevää ja ajelevaa herrasväkeä. Nuo sorjavartaloiset, komeat miehet näyttivät niin tyyneiltä ja varmoilta, että heidän täytyi olla onnellisia. Ja naiset — kauniita, hienoja, hymyileviä. Ehkä hänkin täällä pääsee johonkin laivaan tai saa väliaikaista työtä.

Arvi harhaili usein pitkät ajat tietämättä missä oli, kunnes taas löysi jonkun tutun paikan. Mutta eräänä päivänä, kun hän oli siten monta tuntia harhaillut ja syyspäivä alkoi jo hämärtää, huomasi hän lopultakin

eksyneensä. Hän käveli entistä kiivaammin, mutta kaikki oli vierasta, ja tarkastellessaan vastaantulijoita, luuli hän joutuneensa jonnekin toiseen maanosaan, jonne on koottu koko maailman kurjimmat ja onnettomimmat olennot . . . Tämä ei saattanut olla *Lontoota!* Ei, ei!

Arvi seisoj paikallaan kuin painajaisunen lamauttamana, mutta näky ei kadonnut. Ja kun hän yhtäkkiä kuuli sumusireenin viiltävän kiljunnan sivultapäin, lennähti hänen mieleensä, että tämän täytyi olla Lontoon kurjaliston kaupunginosa East-End, ja nyt nuo onnettomat kerjäläisraukat palasivat kurjiin lokeroihinsa.

Arvi tuijotti tyrmistyneenä noita onnettomia, jotka vyöryivät häntä vastaan voimattomasti laahustaen, ontuen, ryömien, noita nääntyneitä, harmaankalpeita kasvoja, joissa kuvastui vain yksi ajatus, yksi toivo: päästä pitkälle . . .

Arvi oli nähnyt ja kokenut paljon kurjuutta elämässään, mutta hän ei ollut koskaan voinut kuvitellakaan mitään niin surkeata ja kamalaa; hän oli nähnyt nälännäennyttämiä ja tylsistämiä olentoja, mutta ei milloinkaan näin hirveännäköisiksi silvottuja ihmisolentoja. Ja niitä näytti olevan loppumattomasti. Se vaikutti väkisinkin inhoittavasti, aivankuin jonkun kauhean kaatopaikan näkeminen.

Arvi seisahtuu taas kuin lamaanuneena, ja paksusta sumusta sukeltaa hänen näkyviinsä yhä enemmän noita onnettomia. Tulee kokonainen jono, kauhistava

jono jalattomia, kädettömiä, eräiltä ovat silmät puhkotut, toisilta korva tai nenä, toisten huulettomat suut näyttävät jähmettyneen ikuiseen irvistykseen. Tulee kuolemankalpeita, sinertäviä, täplikkeitä, tautien ja haavojen raatelemia kasvoja. Arvi katselee tuskaisin silmäyksin ympärilleen, kunnes yhtäkkiä pysähtyy kavahtaen: hänen edessään seisoo lyhtytolppaan nojaten huohottava olento, jonka kasvot ovat kauhistavan näköiset: toinen otsakulma on poissa, poski poissa, leuastakin puuttuu pala ja noista kasvojen jäännöksistä tuijottaa vain yksi himmeä silmä.

Arvi tunsi oudon kylmyyden puistattavan ruumistaan, ja tahtomattaan kääntyi hän pois päin ohimennessään. Hän päätti, ettei katsele vastaantulijoita, mutta hänen täytyi katsoa. Ja nyt vasta hän huomasi ja ymmärsi ne omituiset, synkät silmäykset, joita vastaantulijat häneen kohdistivat. Ja muutamien vanhusten katseet varsinkin koskivat häneen selittämättömällä voimalla, ne syyttivät raskaammin kuin kokonaiset syytössaarnat.

Vaikkei Arvilla itselläänkään ollut enää rahaa kuin korkeintaan parin päivän ruokaan, niin tunsi hän epä-määräistä häpeää ja syyllisyyttä oman voimansa, nuoruutensa ja terveytensä tähden . . .

Yhtäkkiä hän muisti Hyde-Parkin huviajelijat, ja hänen kaunis käsityksensä Lontoosta, sen elämästä ja ihmisistä särkyi kuin ihana saippuakupla. Hän häpesi — hän häpesi itsensä, noiden huviajelijain ja koko kaupungin puolesta. Ajatukset myllersivät sekavina,

katkerina. Onko mahdollista, että täällä, samassa kaupungissa löytyy sellaista elämää — ja täällä . . .

Arvi katsahti taas ympärilleen ja yhä enemmän hämmentyi ja tyrmistyi. Hänen sydämessään leimahti katkera viha. Ovatko ne ihmisiä, jotka saattavat elää sellaisessa ylellisyydessä ja loistossa, — kun samassa kaupungissa on näin kauheata? Kuinka he voivat nauraa, iloita, kun omat kansalaiset, veljet kituvat tällaisessa kurjuudessa. Eikö siis ole mitään ihmisyyttä, rakkautta, onko kaikki valhetta. Se lennätti hänen mieleensä vielä kerran tuon vanhan kysymyksen. Olisiko Jumala siis määrännyt osan lapsistaan tuollaiseen ylellisyyteen ja loistoon — ja toiset noin hirmuiseen tilaan, kurjempaan kuin eläimet? Lain mukaan joutuisi jokainen, ken pitäisi eläimet sellaisessa kurjuudessa, ankaraan rangaistukseen, siitä kertoisivat kauhulla sadat sanomalehdet; mutta täällä on tuhansia *ihmisiä*, eikä heistä välitä kukaan. Heidän sielunsa ja ruumiinsa saavat vähitellen lahota ja mädätä kuin kaatuneet puut kaukaisessa korvessa. Ei — Jumalaa ei ole. Hän ei antaisi näin tapahtua . . . Äidin viime sanat olivat sittenkin totuus.

Jättiläiskaupunki oli jo peittynyt pimeyteen ja sumuun; mutta hän oli löytänyt Merimieshuoneelle johtavan kadun ja asteli sinnepäin, väsyneenä ja masentuneena.

Matka oli tavattoman pitkä, ja Arvi ajatteli yhä uudestaan ja uudestaan äskeistä kysymystä. Ja vihdoin hän oli aivan varma, että lähenevä kuolema oli äiti-

paran sammuvissa aivoissa viime hetkenä antanut järjen valon välähtää. Kuolema oli näyttänyt hänelle totuuden.

Eräänä päivänä, kun Arvin rahat olivat kokonaan lopussa, sattui hän kaupungilla kävellessään tapamaan miehen, joka pesi ikkunoita. Hän kysyi murteellisella kielellään, tarvitsisiko tämä apulaista. Mies käski hänen tarttua työhön ja sitä riitti seuraavan päivän iltaan. Tämän onnenpotkauksen johdosta saattoi hän pitkittää Lontoo-vierailuaan muutamalla päivällä.

Sitä oli kestänyt jo puolitoista viikkoa, kun sille näytti tulevan yksinkertainen loppu: kassa lopussa. Ja kun ei työstä ollut toivoa, alkoi Arvi pohtia pois-pääsyn mahdollisuutta.

Seuraavana iltana kuuli hän sattumalta, että eräs suomalainen purjelaiva lähtisi näinä päivinä Hampuriin.

Yöllä Arvi tuskin maltoi nukkua, ja heti aamuhämärissä kiipesi hän mainittuun parkkilaivaan kysyen lähimmältä matruusilta kapteenia.

Tämä viittasi etukannelle salaperäisesti hymähtäen, ja samassa sattui Arvin korviin ääni, joka muistutti talviunesta herätetyn karhun karjuntaa. Hän pysähtyi epäröiden ja näki nyt parrakkaan miehen, joka jylisevällä viinabassolla »neuvoi» kahta lakaisevaa matruusia:

— Mite sine pärkkele meina, kun ei tee niinko minä käske! Onks teme puhdas, sine kapinen sika'n penikka!

— Minä en luullut, että kapteeni . . .

— Ahaa! — ärjähti kapteeni ja läheni askeleen aivankuin aikoen nielaista syyllisen suupalakseen. — Vieläks sine rupe vastusta *minu!* Tahtoks sine pässi, et mine pehmitä sinu selke yhtä pehmiä kun vattakin!

Kapteeni vaikenä hetkeksi, antaakseen asianomaiselle heti tilaisuuden päästä nauttimaan luvatusista huvista, mutta tämä ymmärsi jo olla hiljaa, vaikka kapteeni antoi vielä loppulausunnon, jossa ei suinkaan säästetty arvosteluja eikä »lupauksia».

Arvi käsitti, että hänellä oli sängen vähän menestymisen mahdollisuutta tällaisen sään vallitessa ja oli juuri kääntymässä takaisin. Mutta samassa kuuli hän kauhukseen entistä äkäisemmän ärähdyksen:

— Kuka pärkkele sine on? Mite sine hake?

Arvi piti asiaansa menetettynä, mutta hän päätti koettaa kaikkensa: hän oli kuin peluri, jonka täytyy asettaa kaikki yhden kortin varaan. Hän lähenee siis kohteliaasti tervehtien merikarhua ja esitti ruotsiksi mahdollisimman lyhyesti ja selvästi asiansa.

— En minä tarvitse. Ja minä luulen, että sinä olet karannut!

Arvi tunsu epämääräistä hätää ja kauhua: Miten hänelle kävisi rahatonna tässä kauheassa kaupungissa, jossa tuhannet onnettomat saivat sääliittä kuolla, jolleivät kerjäämällä onnistuneet säilyttämään henkeään. Jollei sattuisi tulemaan suomalaisia laivoja, niin hän ei pääsis täältä mihinkään. Sentähden hän puhui kaikki, hän ei salannut karkaamistakaan ja lupasi

tehdä kaikki mitä vain vaadittiin — hän ei tahtoisu ruokaakaan, kun vaan pääsisi mukaan. Hän oli lopulta puhunut harkitsematta sanojaan, ne kumpusivat suoraan sydäimestä, ja siksi ne vaikuttivat kapteeniinkin. Hän murahteli muutaman kerran, ja hänen pienet, harmaat silmänsä välähtivät veitikkamaisesti, kun hän näki Arvin joka kerralla hätkähtävän. Hänen vihasuksensa oli jo kokonaan haihtunut, ja kun hänellä oli pohjaltaan hyvä sydän, tunsu hän omituista myötätuntoa siitä, että poika puhui hänelle karkaamisestakin, joka olisi antanut aiheen lähettää toisen vankeuteen. Hän oli aikonut antaa pojan olla vielä vähän aikaa epä tietoisuudessa, mutta nähdessään Arvin jännityksestä kalvenneet kasvot ja tuskallisesti tuijottavan katseen, ei hän hennonnut kiusata tätä, vaan myöntyi. Ja kun Arvi liikituksen vallassa tarttui hänen leveään kouraansa, ei hän näyttänyt siitä pahastuvan. Päinvastoin loistivat hänen harmaat silmänsä niin omituisen kirkkaina tuuheiden, pensasmaisten kulmakarvojen alla, että Arvi tunsu suorastaan pitävänsä tuosta kaameasta äijästä, jonka voimakas puhetapa oli ensin häntä pelästyttänyt.

Hän sai tietää, että laiva lähtisi jo illalla. Iloisella mielellä juoksi hän merimieshuoneelle hakemaan pientä nyyttiään. Ja iloisella mielellä jätti hän illalla tuon jättiläismäisen ihmispesän — loiston ja kurjuuden kaupungin.



## XII.

Hampuriin saavuttuaan lähti Arvi suoraa päätä työnhakuun — ellei muuta työtä saisi, ottaisi hän merimiespestin. Menisi vaikka maan ympäri! Näkee edes maailmaa — ei aika siis hukkaan kuluisi.

Mutta kun hän iltapäivällä palasi väsyneenä ja uupuneena, oli hän mahdollisimman puhdas sellaisista utopistisista houreista kuin työnsaanti ja merimiespaikat! Kaupungissa oli tuhansia työttömiä, ja sadat ulkolaiset *ammattitaitoiset* merimiehet odottivat täällä paikkaa — turhaan! Hän päätti siis »paeta» sieltä niin pian kuin vain tilaisuus sattuisi.

Mutta hän päätti ensin katsella kaupunkia, tutustua sen elämään ja olosuhteisiin. Ja samalla oli hänellä hämärä toivo työstä: jospa sattumalta saisi edes yhdeksi päiväksi työtä, silloin hänellä olisi matkarahat Kööpenhaminaan! Hän päätti ainakin koettaa kaikkensa.

Siinä tarkoituksessa lähti hän heti seuraavana aamuna kaupungille ja marssi yhtä katuja ylös, toista alas. Paljon uutta ja hämmästyttävää hän täälläkin

näki. Varsinkin ihmetyttivät häntä suurenmoiset satamalaitokset ja siellä vallitseva jättiläismäinen, kiihkeä toiminta. Muutenkin piti hän Hampurista enemmän kuin Lontoosta — täällä oli kaikki paremmin keskitettyä, järjestettyä.

Eräänä iltana Arvi tapasi suomalaisen merimiehen, joka oli päässyt lastaustöihin ja pyysi Arvia kapakkaan. Mies hämmästyi hieman, kun Arvi ei huolinut muusta kuin ruuasta, mutta hän ei antanut sen häiritä itseään, vaan virkisti itseään niin ahkerasti, että hän poislähtiessä oli erittäin »reippaalla» tuulella.

Siitä syystä oli Arvin uusi toveri jo kapakassa joutunut erittäin vilkkaaseen »sananvaihtoon» kolmen englantilaisen merimiehen kanssa.

Tätä mielipiteiden vaihtoa jatkettiin vielä kadulla, ja kun »engelsmannit» huomasivat jäävänsä alakynteeseen, päättivät he luopua hengen aseista ja turvautua raakaan voimaan — he tekivät yhteisvoimin hyökkäyksen suulasta suomalaista vastaan.

Tämän kunniaksi mainittakoon, ettei hän tuon ylivoiman edessä hetkeäkään ajatellut peräytymistä, vaan vastasi samalla mitalla, niin että yksi hyökkääjistä kaatui ja toinenkin sai oikean suomalaisen korva puustin. Mutta pahaksi onneksi osasivat hyökkääjät hiukan nyrkkeillä, ja pian oli urhomme lyöty maahan ja asema näytti sangen synkältä.

Mutta samassa silmänräpäyksessä sekaantui Arvi leikkiin, ja kun hän oli taitava nyrkkeilijä ja lisäksi selvä, muuttui hyökkääjäin asema perinpohjin: Al-

bionin pojat eivät pieneen aikaan ehtineet muuta kuin nousemaan.

Arvi ei ollut vähääkään kiihtynyt, hänen aivonsa ja lihaksensa toimivat salamannopeasti; hän aivankuin näki joka taholle, väisti kuin leikillä häneen tähdätyt iskut, ja hän tunsu eräänlaista ylpeyttä nähdessään, miten vastustajat kaatuivat jokaisesta iskusta ja vihdoin verisin kasvoin karkasivat mitä suurimmassa epäjärjestyksessä taistelutantereelta, vieläpä joukon johtaja parkaisi hätäisesti saadessaan sellaisen jäähyväistervehdyksen niskaansa, että lennähti suulleen kivikadulle.

Hänen uusi toverinsa oli hämmästyneenä seurannut näytöstä, ja kun hän tajusi, että hänet olisi Arvin avutta peitottu pahanpäiväisesti, valtasi hänet niin suuri kiitollisuus ja liikutus, että hän tarttui pelastajansa kaulaan ja änkytti miltei itkien:

— Sinä — jumalauta! Sinä olet *mies*. Paras mies, mitä olen tavannut . . . Minä en ole nähnyt koskaan *sillä lailla* . . . sillä lailla annettavan! Ja minä olen myös nähnyt. Se oli jumalavita sellaista . . . no niin . . . Ja ilman sinua ne perkeleet olisivat . . . No niin . . . Minä muistan sinut . . .

— Älähän nyt suotta! keskeytti Arvi taputtaen häntä hymyillen hartioihin. Sehän ei ollut mitään! Jokainen kunnan toveri auttaa aina sen verran toveriaan . . .

— Ei, ei — älä puhu! Katsos — sellaisia tovereita on niin vähän . . . Ja sinä . . . no niin . . . sellaista toveria

ei ole jokaisella . . . No niin . . . minä en puhu enempää . . . mutta minä olen iloinen, että tapasin sinut. Ja minä teen vaikka mitä sinun puolestasi! No niin . . . sano vaan mitä tahdot! Sano!

— Älähän nyt joutavia! Eihän tämä mitään . . .

— Älä sano niin! Minä kiellän sen! — keskeytti toinen ja sitten huudahti liikutettuna: — Ahaa! Nyt tiedän . . . Sinä pääset minun edestäni hiiliä kantamaan! No niin! Minä sanon itseni sairaaksi ja ilmoitan sinut puolestani!

Sivullinen olisi nauranut, kuullessaan jonkun liikuttuksen vallassa lahjoittavan pelastajalleen tilaisuuden — *hiilenkanton!* Mutta Arvi ei edes huomannut sen naurettavaa puolta; se oli todella arvokas lahja niissä olosuhteissa, missä tuhannet terveet miehet odottivat tuskallisesti työtä, olivat valmiit taistelemaan työpai-kasta, saadakseen leipää lapsilleen . . . Siitähän hän saa sen verran rahaa, että pääsee pois! Arvi tarttui toverinsa käteen ja suostui ilomielin tämän tarjoukseen.

Kahtena seuraavana päivänä kantoi Arvi kuumeisella kiireellä hiiliä suureen valtamerilaivaan. Ras-kaita päiviä ne kyllä olivat, mutta hän sai palkan joka tunnilta. Ja kolmantena päivänä osti hän laivalipun Kööpenhaminaan.

### XIII.

Kööpenhaminassa tunsi Arvi jo olevansa kuin puolittain kotona. Hänellä oli hiilenkannosta saatua palkkaa vielä jälellä, ja hän söi mahdollisimman sääste­liäästi, voidakseen mahdollisuuden mukaan tutustua kaupunkiin ja sen nähtävyyksiin. Joutuipa hän miltei sattumalta käymään Thorwaldsenin museossakin. Hän etsi myös työtä, mutta tuli pian vakuutetuksi sen hyödyttömyydestä. Ja niin hän muutaman päivän kuluttua lähti yli salmen Ruotsiin.

Onnettomuudeksi sattui Arvi tulemaan myöhään yöllä Helsingborgiin, eikä saanut yösjää muualta kuin kalliista hotellista. Ja niin hän seuraavana aamuna surukseen huomasi matkakassansa hujenneen 75 äyriin. Viidelläkymmenellä äyrillä osti hän paljasta leipää, jätti loput odottamattomia menoja varten ja lähti marssimaan pohjoista kohden, päättäen vaka­vasti kävellä jalkapatikassa Tukholmaan asti.

Kaksi päivää oli Arvi jo kulkenut pohjoista kohden. Kylmä syyssade oli piessyt yhtämittaa hänen kasvo­jaan, kastellen hänen ohuet vaatteensa läpimäriksi.

Sitten tuli pakkanen, lokainen maantie jäätynyt kovaksi ja teräväksi, kuluttaen hänen ohuet kengänanturansa puhki, joten jäätynyt sora ja kylmyys tunkeutui yhä läheisempään tuttavuuteen hänen heltaiden jalkojensa kanssa. Lisäksi alkoi vatsa esittää yhä tarmokkaampia vaatimuksia. Arvi oli Helsingborgista lähtiesään jakanut leivän neljään osaan, päättäen kulkea niiden voimalla neljä päivää, mutta hänen huomattaan olivat leipäpalat hävinneet jo kolmantena päivänä, joten Arvi tunsu asemansa ja etenemismahdollisuutensa valitettavan heikoksi. Sentähden hän päätti hakea työtä vaikka mistä, vahvistaakseen edellämmainittuja edellytyksiä.

Onneksi pääsikin hän heti erääseen kartanoon nostaamaan turnipsia, jotka uhkasivat jäädä talven alle. Palkka oli pieni, mutta hän sai talosta ruuan, ja taas hän näki uutta elämää. Viikon viipyi hän siellä, korjautti kenkensä, osti vanhan takin, uuden kaulahuivin — ja lähti uudelleen Tukholmaa kohden.

Arvi käveli aamusta iltaan, mutta väsymystä hän ei tuntenut, sillä hän poikkesi syömään milloin nälitti, nukkui yöt kuin tukki ja tunsu voimiensa lisääntyvän päivä päivältä. Lisäksi tunsu hän ennentuntematonta viehätystä ja mielenkiintoa voidessaan tutustua outoihin olosuhteisiin ja ihmisiin. Joka päivä odotti hän jännityksellä, minkälaiseen paikkaan pääsee yöksi, ja monena pitkänä iltana kuuli hän kerrottavan ihmis-kohtaloista ja kärsimyksistä, jotka opettivat ymmärtämään, miten pieni ihmisyyksilö on. Ja ennenkaikkea

alkoi hän huomata, miten lapsellista on kehua omaa kansaa, halveksia vieraita, vaikkei *tiedä* niistä mitään.

Arvi oli päättänyt kävellä Tukholmaan asti, mutta sitten tuli päiviä, jolloin hän katui päätöstään. Ensin satoi kolme päivää yhtämittaa, maantie muuttui niljakkaaksi velliksi, hän kastui ihan ihoa myöten ja hyytävä vilu värisytti häntä. Silloin hän juoksi aina välillä ja jatkoi kuin uhmalla matkaa iltahämärään asti. Mutta sitten kääntyi tuuli pohjoiseen, alkaen syyttää jääkylmää lumiräntää; se pakotti Arvin pysymään sisällä. Maantiet muuttuivat loppumattomaksi, hyhmäiseksi rapakkokaukaloksi. Arvi ajatteli jo mennä junalla edes niin pitkälle kuin rahat riittäisivät, mutta muistaen päätöksensä, puri hän hammasta ja lähti seuraavana aamuna uudestaan matkaan, ja lisäsi vauhtinsa miltei kaksinkertaiseksi päästäkseen pian perille. Hänen täytyi korjauttaa kenkiään, siihen menivät hänen rahansa, ja hänen oli pakko vähentää ruoka-annoksia ja pitentää päivämatkoja. Loppumatkalla satoi lakkaamatta, hän oli joka ilta kuin uittettu ja vapisi vilusta ja väsymyksestä, mutta hänen mielensä täyttyi itsepäisestä uhmasta — hän päätti kulkea määrätyn matkan, vaikka olisi tullut maanjäristys. Hän myönsi kyllä itselleen, että se on tavallaan lapsellisuutta, mutta hänen luonteensa oli sellainen, ettei hän voinut peräytyä päätöksestään, vaikka kaikki näytti olevan vastaan . . .

Ja kun hän vihdoin saapui Tukholmaan, tunsu hän epämääräistä tyydytystä, ettei ollut antanut perään.

Arvi oli matkalla ajatellut perinpohjin tulevaisuuttaan ja päättänyt jäädä Tukholmaan jatkamaan oppiaikaansa, jos saisi paikan. Mutta käytyään kaikissa suuremmissa liikkeissä, täytyi hänen luopua aikeesta. Mutta hän ei ollut siitä millänsäkään, hän oli saanut taas lisää kokemusta ja itseluottamusta. Siksi päätti hän jäädä kaupunkiin niin kauaksi kuin hänellä oli rahaa — kyllä hän sitten taas jollakin keinoin kotiin pääsee.

Kymmenen päivää kaupunkia katseltuaan lähti hän erään suomalaisen laivan kapteenin puheille päästäkseen kotiin.

Hänelle sattui sellainen onni, että yksi lämmittäjä oli sairastunut ja Arvi pääsi tämän tilalle täydellä palkalla. Ja niin laskeutui Arvi taas tuonne tulikuumaan, hiilentomun ja hehkuvien pätsien helvettiin. Mutta täällä oli pitemmät lepoajat, parempi ruoka, ja makuupaikatkin näyttivät paljon puhtaammilta. Ja kun hän oli tottunut työhönsä, ei se enää tuntunut likimainkaan niin uuvuttavalta ja vaikealta kuin entisessä paikassa. Ja kun lisäksi sattui matkalla olemaan kaunis ilma, ajatteli Arvi pysyä lämmittäjän toimessa, jolle pääsisi omaan ammattiinsa.

Kun Arvi muutaman päivän kuluttua saapui Helsinkiin, otti hän palkkarahoillaan vaatteensa pois panttilainastosta. Hänelle jäi vielä muutama markka. Silloin hän näki sanomalehdestä, että teatterissa esitetään samana iltana »Daniel Hjort», ja hän päätti yhtäkkiä mennä sitä katsomaan.



Kun Arvi näytösten väliajoilla muisteli matkalla kestämiään kärsimyksiä ja ponnistuksia sekä näkemäänsä kurjuuskuvia, tuntui hänestä, niinkuin hän ensikerran ymmärtäisi ja osaisi antaa arvoa teatterille. Ennen se oli ollut vain näytelmää, mutta nyt hän käsitti, että se oli *elämää*.

Seuraavana päivänä sai Arvi kuulla, että hänen entinen oppipaikkansa oli muutettu osakeyhtiöksi ja alkaisi uudelleen toimintansa. Arvi kiiruhti entisen isäntänsä luokse, joka tulisi liikkeen johtajaksi, ja sai ilokseen tietää, että hänet otetaan takaisin mielihyvällä! Ja liike avataan viikon kuluttua.

#### XIV.

Arvi istui ajatuksissaan nojaten kyynärpäillään pöytään. Hänen edessään paloi yksinkertainen öljylamppu, valaisten kellertävällä valollaan pienen kamarin. Hän ei ollut käynyt koko päivänä ulkona, sillä satoi yhtämittaa.

Arvi kohotti koneellisesti katseensa kirjasta kuullessaan entistä rajumman myrskynpuuskan ulvahtavan ulkona pimeydessä, ja sadepisarat syöksyivät rätisevänä ryöppynä sysimustia ikkunaruutuja vastaan. Arvi muisteli suorittamaansa matkaa ja tunsu hämmästyä ja ihmettelyä. Oliko mahdollista, että hän oli ollut poissa vain puolikolmatta kuukautta. Tapaukset ja kokemukset olivat seuranneet toisiaan kuin näytelmässä, jossa ei ole väliaikoja, ja joka hetki oli vaatinut häneltä hänen voimansa ja tarmonsaa. Hän tunsu vain eläneensä niin paljon, että siihen olisi saattanut kulua vuosia, että se joskus tuntui epätodelliselta, oudolta unelta.

Arvi sulki kirjan, ja koko matka yksityisseikkojaan myöten kiiti hänen aivojensa läpi.

Hän muisti sen aamun, jolloin joutui työttömäksi, kertasi mielessään tuon vaiherikkaan ajan tapaukset ja käsitti, että siitä oli hänelle ollut vain pelkkää hyötyä. Tosin hän oli kärsinyt yhtä ja toista, mutta nyt kun se oli keستetty, muisteli hän kaikkea iloisella ylpeydellä — hän oli kestänyt! Ja siitä huolimatta tunsi hän itsensä entistä voimakkaammaksi.

Mutta ruumiillinen voima ei merkinnyt mitään sen sisäisen voimanlisäyksen rinnalla, jonka hän oli saanut. Hän hymyili muistaessaan neuvottomuutensa jouduttuaan työttömäksi, miten huolissaan hän oli ollut tulevaisuudesta. Hän muisti senkin yön, jolloin oli nukkunut Kaisaniemessä veneen alla, ja tunsi ettei enää tekisi niin — hän keksisi aina jotain. Sillä hän oli noina kuukausina nähnyt ja oppinut enemmän kuin koko oppiajallaan — enemmän kuin kokonaisen vuoden lueskelulla. Hän oli taas oppinut tuntemaan uusia puolia elämässä, joutunut elämään aivan oudoissa olosuhteissa ja vaikeuksissa, ja mikä tärkeintä: hän oli selviytynyt niistä yksistään *oman* voimansa ja tarmonsensa avulla. Hän voi siis luottaa itseensä.

Samalla oli hän nähnyt niin paljon kurjuutta ja onnettomuutta, ettei hän enää ajatellut omaa kohtaansa samalta kannalta kuin ennen. Hän huomasi, etteivät entisyyden muistotkaan enää tuntuneet niin raatelevilta kuin ennen.

Se tuotti hänelle haikeata itsesyytöksen sekaista lohdutusta. Saattaisiko hän todella unohtaa äitiraukan kauhistavat kärsimykset ja kuoleman . . ? Ei — ei kos-

kaan! Hyvähän olisi, jos noiden muistojen tuska lieventyisi — mutta *unohtaa?* Sitä hän ei voisi milloinkaan. — Hän muisti taas äitiraukan kuumeisen katseen, hänen viime sanansa ja hänen kylmettyneet, kuolleet kasvonsa ruumiskellarissa. Ja hän tunsi entistä suurempaa katkeruutta ajatellessaan, että juuri sillä hetkellä löytyi tuhansia ihmisiä, joita odotti sama kohtalo kuin se, mihin äitiparka oli sortunut.

Arvi tuijottaa yhä mustaa ikkunaruuutua ja hänen sielunsa silmien eteen ilmestyy taas tuo puistattava näky, kurjuuden kauhistava karnevaali Lontoon East-Endissä . . . Ja sitä seuraa toinen näky samasta kaupungista: huviajelijain loistava vaunurivi Hyde-Parkissa . . . Sadat vaunut välkkyvät auringon paisteessa, ja pehmeillä istuimilla lojuu silkkipukuisia, jalokivin koristettuja naisia, hymyileviä herroja. Jono pysähtyy, jalorotuiset juoksijat kuopivat kärsimättöminä maata, nuo voimaa ja kauneutta uhkuvat eläimet, joiden karvassa ei saa olla tomun hiukkasta, joita erityiset hoitajat vaalivat, syöttävät parhaalla ruualla. Ja pienen matkan päässä on kymmeniätuhansia *ihmislapsia*, jotka ryömivät rääsyisinä, likaisina kurjilla kaduilla ilman hoitoa ja itkevät nälissään; siellä hoippuu tuhansia sairaita äitejä ja voimattomia vanhuksia ilman ruokaa, ilman yösijaa, kerjäten leipäpalasensa; tuhansien täytyy vilusta vapisevina, nälkäisinä virua yönsä puistoissa, porttikäytävissä sateessa, tuulessa ja pakkasessa . . . Ja kuitenkin he ovat *saman kansan* lapsia, puhuvat samaa kieltä kuin nekin, joiden hevoset

hoidetaan ja syötetään valoisissa palatseissa . . . Herra Jumala . . . mitä se on? Ja se on mahdollista, se on totta.

Niin — se oli totta. Hän oli sen itse nähnyt. Hän oli nähnyt omaisensa sortuvan kurjuuteen. Ja kuitenkin olisivat he kaikki elossa, he eläisivät iloisina ja onnellisina omassa kodissaan — ellei parooni olisi »oikeuden» avulla ajanut heitä pois kodistaan, riistänyt, tuhonnut sen ja koko heidän elämänsä. Isä olisi kotona, hän saisi käydä koulua, ja . . .

Ja jos ihmiset olisivat auttaneet äitiä, niin hän ja siskot olisivat nytkin elossa. He odottaisivat isää, he voisivat vielä yhdessä alottaa uuden elämän . . . Mutta heistä ei kukaan välittänyt, säälinyt, heidän täytyi kuolla, menehtyä . . .

— Herra Jumala! — parahti Arvi tahtomattaan.

Hän ei ollut koskaan ajatellut sitä juuri tuolta kanalta, ja se tuntui yhtäkkiä niin hirmuiselta. Hän luuli liioittelevansa, hän ajatteli uudelleen, mutta *totuus* oli sama: ilman ihmisten kovuutta ja sydämättömyyttä he voisivat juuri tällä hetkellä olla kaikki kotona, takka-valkean ääressä . . . Äiti keittäisi puuroa, isä . . .

— Ei, ei! Se on liian kamalaa! — mutisi Arvi käheällä äänellä. Ja hänen sielunsa täytti entistä voimakkaampana sama ajatus kuin muutama viikko sitten East-Endin hämärällä, sumuisella kadulla: maailmassa ei löydy mitään ihmisyyttä, ei rakkautta, ei oi-

keutta. Ne ovat kaikki huutavia valheita. Ja ihmiset ovat julmia, sydämettömiä petoja. He ovat pahempia kuin pedot. Pedotkin auttavat omaa sukuaan, suojaavat ja puolustavat heikompia. Mutta ihmiset eivät tunne sääliä . . .

— Minä saattaisin olla kotona, *kotona* . . .

Tuo tosiasia tuntui toistuvan hänen korvissaan kuin äännettömänä kuiskeena, hän oli istuvinaan taas kotona omaistensa keskellä. Mutta silloin kajahti ulkona pimeydessä kuin vihollisjoukon voittohuutona myrskyn vongahdus, vesipisarat räsähtivät yhteislaukauksen lailla lasiruutuja vastaan ja hän huomasi taas olevansa *yksin* . . .

Arvi ei ollut kuukausiin tuntenut sellaista ahdistusta kuin sillä hetkellä. Hän katsahti ympärilleen kuin lohdutusta etsien, mutta tuo likainen, tyhjä huone risaisine seinineen tuntui öljylämpun keltaisenhimmeässä hämärässä kuvaamattoman kolkolta ja synkältä — ja verhottoman ikkunan takana tuijotti syöyön pimeys mustalla, suunnattomalla silmällään.

Vihdoin muisti Arvi äskeisen matkansa, muisti mitä se oli antanut hänelle. Hän nousi aivankuin pudistaakseen jonkun raskaan, näkymättömän verhon hartioiltaan ja alkoi kävellä reippaasti edestakaisin pienessä, hämärässä huoneessa.

Ja ulkona ulvoi myrsky . . .

## XV.

Suuri sali oli viimeistä sijaa myöten täynnä jännitynyttä yleisöä, joka odotteli kilpailujen alkamista — maan parhaat painijat tulisivat tänä iltana mitteleämään voimiaan.

Painijat seisoivat yhteensulloutuneena ahtaassa, kuumassa pukuhuoneessa odottaen myöskin lähtömerkkiä, ja silloin tällöin singahti sukkeluus tai kuului naurahdus ummehtuneessa, alastomien ruumiiden ja hien lemun täyttämässä ilmassa.

Arvi seisoi seinänvierellä kiinnittäen mustan trikoo-pukunsa viimeisiä nappeja ja tunsi omituista jännitystä mielessään.

Palkintotuomarit juoksivat hermostuneina edestakaisin, ja pukuhuoneen oven auetessa kuului salista odottavan väkijoukon matala, yhtäjaksoinen puheensorina — ikäänkuin jättiläismehiläisten pesästä kuuluva surina. Ja niinkuin oudon unen lävitse erotti Arvi sen seasta naurahdusten säestämiä sukkeluuksia:

- Täällä on niin ahdasta, ettei kieli suussa taivu.
- Miksi sitä sitten suotta vaivaat?

— En minä ahtaudesta . . . Mutta jos vielä pieni aika täytyy tässä hikoilla, niin pelkään, että joudun höyhenien joukkoon . . .

Arvikin yhtyi nauruun, sillä viimeisen puhujan pyöreä olemus painoi hyvän joukon toistasataa kiloa. Ja epäselvästi kuului taas uusia huomautuksia ja sutkauksia:

— No, kyllä täällä hikoilee yhtähyvin kuin saunasakin! — Eiköhän pyydetä palkintotuomareilta vastoja ja vettä, ettei löyly hukkaan menisi . . .

— Sinäkin Kalle laihdutit itseäsi suotta höyrykaapissa päästäksesi kevyeen sarjaan ja nyt laihdut liikaa . . .

— Eiköhän vaadita uutta punnitusta . . .

— Kyllä minä kuumuuden kärsisin, mutta kun ilma on niin paksua, ettei se mene alas kurkusta pureksimatta . . .

Sanat hukkuivat nauruun. Sitten aukeni ovi, ja taas kuului salista tuo tasainen lukemattomien sanojen sorina. Samassa alkoi sen seasta kuulua Oginskin poloneesin surumielinen sävel, mutta ovi sulkeutui, ja se tuntui etääntyvän jonnekin kauas . . . Arvi kumartui ja alkoi kiinnittää koneellisesti kengännauhojaan — ja taas hän huomasi sormiensa hiukan vapisevan tuosta oudosta levottomuudesta ja jännityksestä. Sillä nyt se päivä oli ollut, jota varten hän oli valmistautunut koko vuoden ajan. Hän unohti hetkeksi alkavan kilpailun ja muisteli kuluneen vuoden ponnistuksia.



Heti kun hän mereltä palattuaan pääsi vanhaan paikkaansa, oli hän taas alkanut opiskella ja voimistella. Hän meni viimetalvisen opettajansa luo ja ilmoitti tahtovansa keväällä suorittaa tutkinnon kansakoulun oppimäärässä ja pyysi määräämään läksyt joka viikoksi, tai kuukaudeksi. Hän oli syksyllä järjestänyt elämänsä niin, että joka arkipäivä käytti vähintään kaksi tuntia lueskeluun ja kaksi tuntia ruumiinharjoituksiin. Eniten hän piti painista ja nyrkkeilystä, mutta kun hänellä ei ollut tilaisuutta nyrkkeillä muiden kuin kahden toverin kanssa, paini hän sitä ahkerammin. Hän kävi siis kahdesti viikossa seuransa voimisteluharjoituksissa, kolmena iltana taas painisalissa. Sieltä palattuaan oli hän monesti sängen väsynyt, mutta kun hän alkoi lukea, innostui hän niin, että määrätty lukuaika piteni aina tunnilla tai parilla. Mutta kun hän sai hyvää ravintoa ja työ alkoi vasta seitsemältä aamulla, ei hän koskaan tuntenut sellaista väsymystä, joka ensimmäisessä oppipaikassa kiusasi yhtämittaa. Tuollaista elämänjärjestystä oli Arvi noudattanut koko talven, ja keväällä oli hän saanut todistuksen kansakoulun oppimäärän suorittamisesta kiitettävillä arvosanoilla.

Samalla oli hän kehittynyt seuransa parhaaksi painijaksi. Siitä huolimatta ei hän vieläkään mennyt kilpailuun. Hän oli päättänyt, että hänen täytyy olla varma voittaja silloin, kun ensikerran kilpailee. Hän oli siis jatkanut suvellaikin painiharjoituksia ja miltei joka päivä nyrkkeilyt toverinsa kanssa ruokatunnilla,

tai työn päätyttyä — hän oli huomannut sen parhaiten kehittävän kylmäverisyyttä ja päättämiskykyä. Mutta nyt kun seuratoverit kilvan olivat vakuuttaneet, että hän selviytyisi voittajana, oli hän vihdoin ilmoittautunut kilpailuun.

Arvi havahtui ajatuksistaan, ja kun hän taas tarkasteli kilpailutovereitaan, katosi hänen varmuutensa kokonaan. Painijat olivat jaetut kahteen sarjaan, ja vain yhden kilon painoeroituksen vuoksi oli hän joutunut raskaaseen sarjaan. Niin oli hän kevein ja pienin heidän joukossaan, ja siinä oli muutamia, jotka näyttivät todella peloittavan väkeviltä ja kookkailta. Leikkiä laskien katselivat he ympärilleen rauhallisina ja varmoina kuin kylläiset, voimakkaat pedot, joilla ei ole mitään pelättävää.

— Mikä sinua vaivaa, Halla? — kysyi kuiskaten hänen seuratoverinsa. — Sinähän olet totinen kuin aapiskirjan kukko!

— No eipä mikään — mutta kyllä minun ei olisi kannattanut vielä tulla kilpailemaan . . .

— Kyllä minusta silloin kannattaa jo mennä kilpailuun, kun niissä saa ensimmäisen palkinnon, — vastasi toveri kuiskaten ja lisäsi: — Mutta muista nyt, että jos kerrankin joudut tappiolle, niin se johtuu yksistään kilpailutottumuksen puutteesta. Mikset ole mennyt ennen kilpailuun?

Silloin kajahti salissa reipas marssi, painijat järjes-

tyivät riviin ja lähtivät palkintotuomarin johtaessa laivalle, marssivat kaksi kertaa sen ympäri ja sitten takaisin.

Arvanvedossa sattui niin omituisesti, että Arvi joutui ensimmäisenä parina painimaan juuri sen kanssa, joka viime aikoina oli aina voittanut. Nytkin häntä pidettiin itseoikeutettuna voittajana.

Arvi tunki lievän väristyksen lähtiessään suurikokoisen kilpailijansa kanssa pukuhuoneesta.

Kun painijat esitettiin, ei kukaan kuvitellut, että tuo solakkavartalainen nuorukainen voisi tehdä vakavampaa vastusta suurikokoiselle, tottuneelle voittajalle — tuskinpa hän voisi kestää minuuttiakaan. Jotkut tunsivat eräänlaista sääliäkin häntä kohtaan siitä, että hän heti joutui tuon kovakouraisen miehen käsiin.

Kun Arvi seisoi maton kulmalla vastapäätä vastustajaansa ja näki tämän ylimielisen, varman hymyn, katosi hänen hermostumisensa kuin pyyhkäistynä; yhtenä välähdyksenä selveni hänelle menettelytapansa: vastustaja ei tuntenut häntä eikä pitänyt minkään arvoisena — eikä siis olisi varuillaan . . .

Kajahti marssi, Arvi tunki koko olemuksensa jännittyvän teräsvieterin lailla, he kättelivät . . .

Mutta samassa silmänräpäyksessä kun he uudelleen kääntyivät, hypähti hän vastustajaansa kohden nopeana kuin pantteri, teki samassa silmänräpäyksessä

leimahtavan niskaheiton — ja toinen lensi huimassa kaaressa suoraan selälleen!

Tavaton ällistys . . .

Arvi piti vielä hetken hämmästynttä vastustajaansa selällään, sitten hän nousi notkeasti ja ojensi kätensä voitetulle, joka tarttui siihen tolkkuttoman näköisenä.

Kelloa pitelevä palkintotuomari ei ollut huomannut soittaa kelloaan; vasta nyt kilautti hän kerran, ja toinen ilmoitti, että Arvi Halla oli voittanut — aika neljä sekuntia.

Silloin puhkesi hurja kättentaputusten ja huutojen myrsky. Kuka oli tuollainen Halla, eihän hänestä ole kuultu mitään? Jokainen tahtoi nähdä hänet — eivätkä kättentaputukset ja huudot vaienneet, ennenkuin Arvi uudelleen ilmestyi ovelle, eteni muutaman askeleen käytävää myöten ja kumarsi.

— Lavalle! Lavalle!

Arvi tunsu huumaavaa iloa — ei suosionosoituksista, vaan voitostaan. Se tuntui sykäyttävän sähköaallon lailla lennähtävän läpi ruumiin; hän tunsu hypähtävänsä ylös portaita kevyesti kuin siivillä — ja hänen poskensa kuumenivat, kun hän huomasi seisovansa lavalla satojen silmien tarkasteltavana. Ja sitten hän juoksi pois.

Suosionosoituksista ei tahtonut tulla loppua. Hänestä oli yhdellä iskulla tullut yleisön suosikki. Hän näytti niin nuorelta ja vaatimattomalta kumartaesaan hiukan kömpelösti, ja hänen poskensa punastui-

vat kuin nuoren tytön, kun hänen nimeänsä huudettiin.

Kahta seuraavaa paria ei paljon katseltu, jokainen odotti vain tuota nuorta painijaa. Jotkut väittivät, että tuo voitto oli ehkä vain onnellinen sattuma, mutta asiantuntijat huomauttivat, että ainakin äskeinen heitto oli suoritettu suorastaan mestarillisesti ja vastustamattomalla nopeudella. Jännitys kohosi ihan kiehumapisteeseen, kun Arvi uudelleen ilmestyi maton kulmalle.

Tämä vastustaja oli myös verrattain etevä painija, mutta Arvi oli nähnyt hänen painivan monessa kilpailussa ja tunsikin tarkkaan hänen tempunsa.

Jos äskeinen vastustaja oli aiheuttanut tappionsa liiallisella varmuudellaan, niin tekisi tämä sen hermostumisellaan. Sitä kiihoitti vielä Arvin hymyily, joka tosin näytti vaatimattomalta ja kauniilta, mutta vastustajan mielestä kuvastui siinä *täydellinen varmuus*.

Se olikin totta. Heti ensimmäisen voiton jälkeen oli viimeinenkin jännitys ja epävarmuus kadonnut. Hän oli kylmän tyyni, samalla kun aivot toimivat äärimmäisen herkästi ja salamannopeasti. Hän tiesi voittavansa samalla tempulla kuin äsken, mutta saattaakseen seuraavat vastustajansa epätietoisiksi, ei hän menetellyt niin. Sensijaan alkoi hän tyynesti ja varovasti hyökkäillä. Ja kun toinen paljasti huomaamatta itsensä, heitti hän tämän vatsalleen, suoritti peräkkäin murhaavalla voimalla kolme parterre-vääntöä — ja vastustaja oli selällään. Aika puolitoista minuuttia.

Ja kaikki oli tapahtunut niin nopeasti ja kauniisti, ilman ainoatakaan rumaa liikettä tai ilmettä, ilman irvistyksiä.

Ja miten vaatimattomasti hän taaskin hymyili tarjotessaan vastustajalle kätensä — aivankuin olisi pyytänyt anteeksi, että sattui voittamaan.

Koko sali joutui ihastuksen valtaan. Kaikki huusivat, taputtivat vimmatusti käsiään. Arvin täytyi tulla esiin kaksi kertaa. Ja nyt olivat kaikki yhtä mieltä, että siinä oli uusi, etevä painija.

Toisella penkkirivillä istui erään nuoren herrasmiehen vierellä hienosti puettu, kaunis tyttö. Hänellä oli soikeat, hienopiirteiset kasvot, musta tukka ja niin tummansiniset silmät, että ne etäämpää mustien rip-sien varjostamina näyttivät mustilta. Hän saattoi olla kahdeksantoistavuotias; vaalean silkkileningin alta eroitti vielä tyttömäisen hennon, mutta ihastuttavan kauniisti muodostuneen vartalon ääriiviivat.

Hän oli joutunut aivan sattumalta kilpailua katsomaan. Hänen piti veljensä seurassa mennä teatteriin, mutta liput olivat loppuneet ja veli oli ehdottanut painikilpailua — ja hän suostui.

Nyt oli tuo nuori voittaja vallannut tytön mielen huumaavalla voimalla. Hänen otteluitaan seurasi tyttö miltei tuskallisella jännityksellä, ja väliaikoina

ajatteli hän vain nuorukaista, niin että tuskin huomasi muita. Hän oli hämärästi kuvitellut mielessään mutta ei milloinkaan nähnyt noin ihanteellista vartaloa. Hän oli kerran salaa katsellut, kun hänen serkkunsa menivät uimaan, ja monesti nähnyt veljensä Thorvald'in, — hekin olivat kyllä solakoita, mutta jotenkin naismaisia ja heikkoja pyöreine, pehmeine jäsenineen ja suorine lihaksineen.

Mutta tuon nuoren painijan sorja vartalo näytti solakkuudestaan huolimatta teräslujalta; hienon ihon alla näytti jok'ainoa lihas vavahtavan kuin laukeava teräsvieteri, kun hän äkkiä teki jonkun liikkeen tai tarttui vastustajan käteen. Miten hirveästi tuo verrattain pieni käsi mahtoi puristaa, koska vastustajan ranne muuttui lumivalkeaksi, milloin hän heittäessä oikein tarttui kiinni. Ja yhtäkkiä tuli tytölle selittämätön, mieletön halu tuntea tuon jäntevän käden puristus...

Äkkiä vavahti tyttö: hän näki sankarinsa tulevan lavalle tavattoman suurikokoisen vastustajan kanssa. Hän inhosi ja vihasi jo ennestään tuota miestä, joka aina koetti saada vastustajansa alleen ja sitten tavottomalla painollaan ja voimallaan runteli tämän puoli-pyörryksiin voidakseen lopulla vääntää selälleen. Tyttö tarttui kiihkeästi seuralaisensa käsivarteen ja kuiskasi hätääntyneenä:

— Herra jumala, Thorvald! Nyt hän häviää...

Puhuteltu katsoi kummastuneena sisartaan ja kysyi ihmetellen:

— No, mutta mitä sillä on väliä, Ingeborg?

— Ei, ei — hän ei saa hävitä! — kuiskasi tyttö kiihkeästi.

Arvi oli tarkasti seurannut tämän kilpailijan otte-  
luita ja tiesi hänen jokaisen liikkeensä. Ja samoin kuin  
kilpailijat ja katsojat, tunsi hänkin vastenmielisyyttä  
tuota miestä kohtaan, joka raakuudella koetti korvata  
taidon puutteen. Ja hän päätti voittoa.

Kun hän pysähtyi maton kulmalle odottamaan alka-  
mismerkkiä, oli hymy kadonnut hänen kasvoiltaan;  
niillä kuvastui raudanluja päättäväisyys.

Arvi huomasi heti alussa, että nyt on tosi kysymyk-  
sessä: toinen oli todella tavattoman väkevä. Mutta se  
ei masentanut häntä, päinvastoin tunsi hän aivojensa  
koko olemuksensa yhä herkistyvän. Hän vältti onnelli-  
sesti toisen tavanmukaiset hyökkäykset, onnistuipa hä-  
nen käsivarsiheitolla paiskata vastustaja mattoonkin,  
ja vähällä piti, ettei tämä lentänyt samaa tietä selälleen.

Kuului vilkkaita suosionosoituksia, jotka ärsyttivät  
toista, hän hyökkäili yhtämittaa kuin raivon vallassa  
ja sai lopulta Arvin alleen. Mutta tämä livahti hänen  
käsistään, ennenkuin hän ehti korjata otettaan, hy-  
pähti kärppänä hänen niskaansa, ja taas jymähti toi-  
sen suuri ruho lavaan — mutta ei nytkään aivan seläl-  
leen. Arvi teki silmänräpäyksessä »kokonelsonin», pai-  
naen terävällä ranteensyrjällään ihan niskanikaman  
kohdalta, niin että toinen ähkäisi tuskasta ja muuttui



tulipunaiseksi. Voimansa avulla onnistui hänen kuitenkin päästä pinteestä.

Arvi oli ponnistanut niin ankarasti, että oli jonkun verran hengästynyt, mutta toinen puhkui kuin pienoinen höyrykone.

Arvi katui, että oli kiihtyneenä turhaan tehnyt »leipäheittonsa», niskaheiton; hän huomasi, ettei voittaisi vielä vastustajaansa, sillä tämä oli tarkasti varuillaan ja täysissä voimissaan — ja hän päätti uuvuttaa toisen.

Jotta tämä ei saisi aikaa toipuakseen, teki Arvi heti useita valehyökkäyksiä, jotka pakottivat vastustajan yhtämittaa puolustautumaan, mutta eivät kuluttaneet juuri nimeksikään hänen omia voimiaan — päinvastoin meni hänen hengästymisensä ohi.

Ja sitten seurasi sellaista, etteivät katsojat olleet uskoa silmiään: tuo hoikka nuorukainen alkoi ahdistaa jättiläistä niin ankarasti, ettei tämä saanut silmänräpäykseksi rauhaa. Notkeana, salamannopeana hyökkäili hän joka puolelta kuin leikkien ja toisen hyökätessä väistyi sivuun, kumartui tai livahti ankeriaana toisen otteesta; ja kun toinen tuli varomattomaksi, syöksyi hän tämän kimppuun, onnistuen joka kerralla kaatamaan hänet matolle — ja sitten ikäänkuin piloillaan kosketti tätä selkään viitaten nousemaan.

Katsojajoukko näytti kuin huumaantuneen — niin kuin kaikki olisivat ottaneet osaa painiin. Jokaista Arvin heittoa ja onnellista pelastumista tervehdittiin innostuneilla huudoilla ja kättentaputuksilla, vastus-

tajan epäonnistuneita heittoja tai kömpelyyksiä naurolla ja sutkauksilla. Ja kun Arvi huomasi hymynsä ärsyttävän kilpailijaansa, hymyili hän aina muulloin paitsi heittoa tehdessään.

Ottelu oli kestänyt lähes kymmenen minuuttia eikä ratkaisua näyttänyt tulevan. Mutta nyt huomasi Arvi vastustajansa väsyvän yhä enemmän, hän huohotti raskaasti, hänen liikkeensä olivat veltostuneet ja huomiokykynsä tylsynyt. Nyt hän huomasi miten tärkeä pitkäaikainen harjoitus oli ollut; hänen ruumiinsa oli yhä täydessä voimassa, ajatus toimi salamannopeasti ja hän käytti hyväkseen vastustajansa pienintäkin erehdyttä ja koetti säästää mahdollisimman paljon voimiaan.

Vain neljä minuuttia oli painiajasta jälellä, kun Arvi päätti aloittaa viimeisen hyökkäyssarjansa — vastustaja tuntui jo tarpeeksi »pehmeältä». Hänen mahtava, karvainen rintansa kohoili raskaasti huohottaen, hiki valui virtana ruumista myöten ja hän tuijotti eteensä jäykin, himmein silmin aivankuin olisi ollut nukku-  
maisillaan.

Mutta uupumus oli liioiteltua. Sillä kun Arvi teki käsivarsiheiton, tempaisi toinen hurjalla voimalla kättään taaksepäin, Arvin ote heltisi paksussa, hiestä määrässä käsivarressa — ja samassa Arvi huomasi olevansa matolla suullaan ja toinen painoi koko ruhonsa painolla hänen niskaansa . . .

Ja ennenkuin hän ehti korjata asentoansa tunsi hän toisen suunnattomat kourat ristissä niskallaan, hänen

päänsä väännettiin sivuun, hänen kurkkuansa painoi paksu, luinen ranne tuskallisen tukahuttavana; hän koetti sanoa jotain, mutta kurkusta kuului vain lyhyt, käheä korahdus.

Arvi ojensi jalkansa eteen ja ponnisti takaisin kaikkiin voimin ja pääsikin hieman kohoamaan; hän yritti taas puhua, mutta samassa saivat nuo hirveät kourat voiton, ne väänsivät hänen kasvonsa sivuun, aivankuin aikoen irroittaa koko pään; hänen tukehtunut äänensä katkesi korahtaen, hän kuuli moniäänisen, läpituken van huudon. Hän tunsu kiertyvänsä yhä enemmän, tuo sekava huuto häipyi vähitellen jonnekin kauas ja sitten hänen silmissään hämärtyi, pimeni kokonaan.

Arvi kuuli saman joukkohuudon lähenevän uudestaan, tunsu kurkussaan kirvelevän tuskan, ja sitten hän huomasi makaavansa matolla ilmaa haukkoen, ja hänen äskeinen vastustajansa nousi ylös ja ojensi hänelle nopeasti ja vaativasti kouransa.

Arvi oli kuin huumaantunut, hän ei heti muistanut mitä oli tapahtunut — hän tunsu vain kurkussaan viiltävää tuskaa, huudot vuoroin vaimenivat ja kiihtyivät. Sitten joku kohotti hänet istualleén ja tarjosi vettä, jonka hän joi ahnaasti, vaikka kurkkuun koskikin.

Silloin kuuli hän vastustajansa vihaisella, käheällä äänellä väittävän jotain — ja yhtenä välähdyksenä hänelle selveni kaikki: toinen oli tahallaan kuristanut hänen kurkkuaan. Humina hänen korvissaan kiihtyi kuin lähenevän tuulispään kohina; se tarttui häneen,

levisi hänen olemukseensa nopeasti kuin huumaava myrkkä — se tuntui kohottavan hänet seisaalleen . . .

Arvin ympärillä huudettiin, väiteltiin, ihmisjoukko huusi ja melusi, mutta hän ei sitä selvästi käsittänyt eikä välittänyt; hän odotti vain kuumeisesti palkintotuomarin sanaa ja tuijotti vastustajaansa kiiluvain katsein. Se hillitön rajuus, jonka hän nyrkkeilyn ja painin kehittämän kylmäverisyyden avulla luuli voittaneensa, se kohosi jostakin hänen luonteensa syvyydestä — kuin kiusattu villipeto, jonka on onnistunut murtautua häkistään. Hän kuuli palkintotuomarin antavan viimeisen varoituksen hänen vastustajalleen ja määräyksen painin jatkamisesta. Tämä murahti joltain vastaukseksi ja heittäen häneen kiukkuisen katseen lähti löntystelemään paikalleen.

Arvi oli aina ollut jyrkästi sitä mieltä, että painijan ensimmäinen velvollisuus on hillitä itsensä, että kilpailija, joka näyttelee suuttumustaan, pitäisi sulkea pois kilpailusta — ja nyt hänen täytyi jännittää kaikki tahdonvoimansa näyttääkseen edes ulkonaisesti tyyneitä. Muistaessaan toisen kuristavan otteen olisi hän tahtonut syöksyä tämän kimppuun, hän tunsu taas niinkuin monesti ennen tuon hurjan kiihkön, ettei voi olla, ellei saa *tehdä* jotakin.

Alkamismerkkiä odotettaessa syntyi niin syvä hiljaisuus, että suuressa salissa olisi kuullut neulan putoamisen — kaikki tuijottivat henkeä pidättäen Arvia.

Hiukan kyyryssä kuin saaliinsa kimppuun hyökkäävä peto oli Arvi juoksuaskelin lähestynyt vastusta-

jaansa. Ja niinkuin nuori viidakon tiikeri loikkaa puhvelihärän kimppuun syöksyi hän vastustajansa taakse ja iski hänet mattoon niin että lava jymähti; samassa silmänräpäyksessä seurasi ylisyökse, josta jättiläinen pelastui sillalla ja nousi seisaalleen — lennähtäen uudestaan mahalleen Arvin nopeasta käsivarsiheitosta. Taas turha vääntö ja heitto, taas nousi jättiläinen kiukusta ähkäisten — ja taas tärähti lava hyvä-huutojen säestämänä.

Ja sitä jatkui yhtämittaa keskeytymättä hetkeksikään. Arvi ei sekuntiakaan levähtänyt, ei antanut toiselle rauhaa — hän väänsi tai heitti yhtämittaa murhaavalla voimalla. Hänessä oli jotain pelottavaa. Tosin ei hänen ilmeessään kertaakaan näkynyt suuttumusta tai kostonhalua, ei mielihyvää eikä pettymystä; mutta noissa kalvenneissa kasvoissa, jotka yhteenpuristettuine huulineen näyttivät niin kylmiltä ja liikkumattomilta kuin marmorikasvot, hänen jännitetyssä ruumiissaan, hänen heitoissaan ilmeni jotain salaperäistä ja pelottavaa, joka saattoi kaikki äänettömiksi. Jokainoa lihas näytti elävän, värisevän hillittömästä kiihkosta, odottaen aivojen määräystä. Hänen sormensakin koukistuivat kuin uhriansa lähestyvän nälkäisen kotkan kynnet, ja ne puristuivat toisen käsivarteen kuin ruuvipihdit, eikä yksikään hänen otteistaan livahtanut.

Mutta toisen heltisi. Kun hän käsivarsiheitolla aikoi saada Arvin mattoon, tempautui Arvi rajusti taak-

sepäin, hänen kätensä heltisi ja tuo pitkä mies lennähti koko painollaan nenä edellä mattoon!

Tuo koomillinen näky laukaisi jännityksen — koko sali tuntui purskahtavan nauruun, kuului pilkka- ja hyvähuutoja . . .

Se oli jo liikaa toisen sisulle! Niinkuin teurastettava härkä, joka on saanut liian heikon kirveen-iskun, hypähti hän ylös ja ryntäsi Arvia kohden niinkuin olisi aikonut juosta 100 m. ennätyksen. Mutta Arvi kyyristyi viime hetkessä ja toinen teki tahtomattaan niin loistavan voltin, että oli vähällä viskautua alas lavalta samalla vauhdilla.

Jos liikkeen suorittaja olisi ymmärtänyt yhtyä herrättämäänsä nauruun tai leikillisesti kumartaen kiittää suosionosoituksista ja sitten tyynesti jatkanut otelua, olisi hän saanut vielä kaikki anteeksi ja lisäksi suosiotakin. Mutta hän menetteli ihan päinvastoin ja menetti viimeisenkin puolustajansa. Hän oli lennähtänyt aivan lavan reunalle, ja kun hän kohotti päätään, näki hän aivan edessään pitkät rivit nauravia suita; hänen kasvonsa väentyivät vihasta, häpeästä, niinkuin olisi tuo joukkonauru sattunut häneen näkymättömän, tuhatsiimaisen piiskan iskuna; hän mulautti julman katseen yli joukon, mutta naurun rähäkkä vain paisui, se vihloi hänen korviaan. Hän kohosi käsiensä varaan, vilkaisu taakseen villein, verestävin katsein, kuin ahdistettu otus. Ja nähdessään kaiken pahan aiheuttajan seisovan matolla odottamassa, hypähti hän ylös ja spurttasi Arvia kohti ei sadan, vaan 60 metrin

ennätyksen tavottajan vauhdilla. Muutamat naiset peittivät kasvonsa, kuului kimeitä kirkaisuja — mutta ne tukehtuivat valtavaan riemuhuutoon. Arvi oli odottanut toisen hyökkäystä, ja taas tekivät jättiläisen pitkät koivet komean kaaren ja hän putosi suoraan selälleen.

Mutta pelästyksen ja paheksumisen huudot sekaantuivat uudestaan riemuhuutoon, ne saivat kaiken valan, edelliset vaikenivat, sekaantuivat toisiinsa; Arvi oli kyllä pudottanut vastustajansa molemmat hartiat yhtäkaa mattoon, mutta hyökkääjän vauhti oli ollut liian ankara — Arvi oli samaa vauhtia pyörähtänyt vastustajansa yli ja jäänyt tämän alle vatsalleen.

Arvi oli viimeiset kolme minuuttia jännittänyt voimansa niin äärimmilleen, ettei koskaan ennen painissa; hän oli todella väsynyt ja lisäksi hengästynyt, niin että kurkkua kirveli. Hän ei voinut heti mitään.

Mutta toinen oli vielä väsyneempi. Hän makasi kuin suunnaton säkki Arvin selässä, mutta samalla hänen käsivartensa painoi Arvin niskaa, pitkät koivet kiertivät hänen jalkainsa ympäri — niin ettei hän päässyt pois alta.

— No, saitko vihdoinkin paistin?

— Etkö jaksa enää rutistella?

— Taitaa olla liian kova!

— Halla, nouse ylös!

Sutkaukset, haukkumasanat, kehoitushuudot kiihtyivät, mutta Arvi ei vielääkään koettanut pelastautua. Vasta samalla hetkellä kun toinen alkoi vääntää häntä,

ponnahti hän yhtäkkiä miltei seisomaan. Mutta jättiläinen imeytyi uhriinsa kuin sahuri rahasäkkiinsä, jonka rosvot ovat ryöstämäsillään, ja onnistuikin uudestaan painamaan Arvin matolle. Arvi sieppasi kuitenkin altapäin toisen pään kainaloonsa ja teki sellaisen tempausun, että tämän täytyi turvautua siltaan.

— Ähäh!

— Miltäs tuntuu?

— Tuoksuiko matto äsken hyvältä?

— No, aiotko syödä sen vai?

Paheksumishuudot kiihtyivät. »Iso painija» oli uudestaan saanut Arvin allensa ja väenteli entistä raaemmin. Kerran oli Arvi pääsemäsillään ylös, mutta toinen sieppasi hänen reidestään kiinni ja hän joutui taas »parterreen». Meteli kiihtyi yhä äänekkäämmäksi ja siitä erotti vain muutamia yksityisiä huutoja:

— Etkö jaksaa väentää päätä irti?

— Eikö olisi parempi, jos söisit sen heti!

— Niin, et sinä kuitenkaan saa sen hartioita mattoon!

— Älkää väentäkö hänen kaulaansa!

Viimemainitun huusi eräs suuttumuksesta vapiseva nuori naisääni. Ja vaikka se muulloin olisi synnyttänyt iloisen naurunpuuskan, ei tällä hetkellä kukaan huomannut sen koomillisuutta.

— Älä anna myöten, Halla!

— Kestä vielä puoli minuuttia!

— Ei se sinua väännä!



Arvi kuuli nuo huudot kuin jonkin kumean kohinan lävitse; hän oli niin nääntynyt, ettei enää ajatellut voittoa — kunhan vain voisi jotenkin pitää puoliaan. Ikäänkuin vaistomaisesti tarttui hän niskaansa painavaan kouraan, hän aavisti toisen koettavan saada kokonelsonin ja koetti riuhtaista jalkansa hänen altaan.

Sitten hän yhtäkkiä tunki taas molemmat hirveät kourat niskallaan, ne koettivat painaa hänen otsansa maahan, ja toisen hiestä märkä käsivarsi tunkeutui hänen kainalonsa alta yhä syvemmälle, ja vihdoin tunki hän terävän ranneluun niskanikamallaan.

— Ähhäh!

Tuossa käheässä, sanattomassa röhkäisyssä kuvastui kostonhimo ja raaka riemu; se sattui Arviin kuin kirvelevä piiskanisku arkaan rotuhevoseen ja se jännitti vielä kerran hänen uupuneen ruumiinsa. Lauais-tun teräsvieterin tavoin ponnahti hän seisaalleen vastustaja selässään.

Kuului valtava naurunräjähdys, hän suoristui, hiki-set kourat heltisivät hänen niskaltaan ja . . .

Salaman tavoin välähti jotain Arvin aivoissa, salamannopeina lennähtivät hänen kätensä selässä olevan jättiläisen niskan taakse; ja sitten tuo mahtava ruho teki ilmassa leimahtavan puoliympyrän, iskeytyen pitkien pituuttaan mattoon, niin että lava jymähti.

Mitä sitten tapahtui, se oli Arville kuin sekavaa unta. Jostain kaukaa kuului hurja, moniääninen riemuhuuto rätisevien kättentaputusten säestämänä, ja niinkuin harmaan sumun lävitse näki hän huutavia,

avonaisia suita, sadat ihmiset nousivat istuimiltaan, lähenivät, ja sitten hän tunsu itseään heitettävän ilmaan kerran toisensa jälkeen. Hänen silmissään pimeni ja hänen edessään lenteli punaisia kipinöitä; hän tahtoi puhua, pyytää olla rauhassa. Mutta uudestaan hänet lennätettiin ilmaan huutojen kaikuessa — hän eroitti siitä vain kaksi sanaa:

— Halla — hyvä!

Mutta hänen kansakilpailijastaan ei välittänyt kukaan, vaikka hän makasi tainnoksissa. Arvi meni lopulta hänen luokseen ja auttoi istumaan. Sitten hän kalmankalpeana nousi, ja nojautuen Arvin käsivarteen lähtivät he yhdessä pukuhuoneeseen.

Nuori tyttö oli koko ottelun ajan ollut sellaisessa jännityksessä ja tuskassa, ettei hän ollut koskaan sellaista tuntenut. Ensin oli hän aivan varma, että tuo inhoitava jättiläinen nujertaa heti hänen sankarinsa, ja kylmä tuskanhiki pusertui hänen otsastaan.

Mutta kun Arvi näytti pitävän puoliaan, tuntui ikäänkuin raskas paino olisi pudonnut hänen sydämetään. Ja sitten vaihtelivat hänen mielialansa aina sen mukaan, miten Arvi paini. Onnistuneen heiton jälkeen tunsu hän iloa, ihailua ja ylpeyttä — ja taas pelkoa, levottomuutta. Arvi oli hänen mielestään kuin sadun sankari, urhoollinen ritari, joka taistelee lohikäärmettä vastaan. Hän oli uneksien odottanut sellaista miestä — ja tuossa hän nyt oli! Tyttö tunsu ihailevansa, ra-

kastavansa tuota tuntematonta nuorukaista ja rukoili hänelle voittoa . . . Kun Arvi joutui jättiläisen alle ja tämä alkoi vääntää hänen niskaansa, tunki tyttö sydämessään tulista vihaa; hän huusi toisten mukana ja olisi tahtonut repiä silmät tuon julmurin päästä. Ja aina kun Arvi lopulta pääsi irti ja heitti vastustajansa maahan, silloin hän tunki hurjaa riemua ja huusi silmät säkenöiden jotain, mitä ei enää muistanut. Tuon ennen tuntematon jännitys aivan huumasi hänet. Hän ei tietänyt miten kauan ottelua kesti — se tuntui jatkuvan loppumattomiin. Ja kun Arvi vihdoin voitti, hyrähti hän hiljaiseen, kiitolliseen itkuun. Kuin unessa näki hän sankariensa heiteltävän ilmaan ja tunki kiitollisuutta kaikkia kohtaan. Hän olisi itsekin tahtonut olla mukana, mutta kumma heikkous valtasi hänet, hänen ruumiinsa vapisi kuin ankaran ponnistuksen jälkeen.

Onneksi ei veli huomannut mitään, hän oli itse yhtä innostunut.

Kun Arvi saapui pukuhuoneeseen, heittäytyi hän lähimmälle tuolille ja kaikki pimeni hänensilmissään. Hän oli kestänyt vain tahdonvoimansa avulla, mutta nyt hän tunki herpaisevan uupumuksen värisyttävän jäseniään. Aivankuin jonkun kaukaisen kohinan seasta kuuli hän toveriensa onnittelut, tunki heidän kädenpuristuksensa, mutta ei voinut sanoa mitään; hän ei nähnytkään heitä kuin vilaukselta, sillä suuret, mustat möhkäleet vyöryivät hänen silmiensä ohi kuin myrskypilvet.

Juotuaan lasin vettä alkoi hän taas tointua, mutta sittenkin hän tunsu, ettei koskaan ollut kestänyt niin rasittavaa ottelua. Ja hän tunsu epämääräistä levottomuutta muistaessaan jällelläolevat ottelunsa.

Mutta onneksi sattuiuat seuraavat ottelut kestä-mään tavallista kauemmin, ja kun Arvin vuoro tuli, oli hän miltei kokonaan toipunut väsymyksestään — kii-tos ankarana harjoittelun. Lisäksi sai hän vastustajakseen erään kankealiikkeisen poliisin, jonka liikkeet hän tunsu, ja hän päätti menetellä samoin kuin ensimmäisen vastustajansa kanssa.

Taas räjähti salissa suosionosoitusten pauhina ja taas tuntui ikäänkuin koko sali olisi yhtäkaa pidättänyt hengitystään, kun Arvi seisahtui matonkulmalle.

Tuo yleinen jännitys tuntui tarttuneen hänen vas-tustajaansakin. Tämän katse pälyili pelokkaana aivan-kuin hän olisi mieluummin paennut pois lavalta, ja kun Arvi tarttui hänen käteensä, vavahti se hermostu-neesti.

Samalla hetkellä kun Arvi käännähti vastusta-jaansa kohden, kääntyi hän hiukan ikäänkuin tehdäkseen niskaotteen vasemmalle, ja kun toinen siirsi va-semman jalkansa eteen puolustusasentoon, ruumiinpai-non jäädessä oikean jalan varaan, samassa silmänrä-päyksessä käännähtikin Arvi salamannopeasti vastak-kaiseen suuntaan; hänen oikea käsivartensa läiskähti toisen paksun niskan ympärille ja sitten lennähti mies komeassa kaaressa suoraan selälleen. Aika 6 sekun-tia.

Tämän jälkeen ei Arvi enää ollut epätietoinen lopputuloksesta. Ja kun hän vielä voitti yhden vastustajistaan kahdeksan minuuttia kestäneen ankaran vastarinnan jälkeen, tiesi hän tulleen ensimmäiseksi.

Arvi lepäsi hetken pukuhuoneessa, sitten hän pesi itsensä ja pukeutui hitaasti ja koneellisesti. Lopuksi kääri hän kenkensä ja trikoonsa pakettiin ja lähti saliin.

Hän seisautui ovipieleen seuratakseen jällellä olevia otteluita. Mutta silloin alkoi kuulua kuiskeita ja supinaa ja yhä useammat katseet kääntyivät häneen. Hän tunsi punastuvansa ja katsahti neuvottomana ympärilleen, aivankuin aikoiisi paeta. Samassa huomasi hän seinävierellä tyhjän tuolin ja pujahti sille istumaan. Sillä nuo uteliaat katseet kiusasivat häntä jollakin sellittämättömällä tavalla, vaikkei hän sitä painilavalla ollut tuntenut.

Mutta vähitellen tuo hämmennys häipyi hänen mielestään; hän unohti kokonaan ympärilläolevat ihmiset ja omituinen velttous ja välinpitämättömyys valtasi hänen mielensä; hän havahtui pari kertaa siihen, ettei ajatellut mitään — kilpailutoverien ottelutkaan eivät nyt jännittäneet hänen mieltään. Hän ei käsittänyt, että se oli seurauksena mielenjännityksestä ja varsinkin siitä yhdestä ottelusta, joka oli vaatinut hänen ruumiinsa ja sielunsa voimat viimeistä hiventä myöten. Ja nyt oli lauennut jännitys, jossa hän oli ollut koko kilpailun ajan.

Hän oli siis saavuttanut päämäärän, jonka oli itselleen asettanut kaksi vuotta sitten: hän harjoittelee niin taitavaksi, että varmasti tulee ensimmäiseksi ensimmäisessä kilpailussaan. Nyt hänen mieleensä lensi yhtäkkiä kysymys: miksi hän oikeastaan oli tähän pyrkinyt?

Arvi ajatteli kauan kykenemättä lopultakaan perinpohjin selittämään itselleen tuota kysymystä. Yksi seikka oli varma: se ei johtunut esiintymishalusta, hän ei pyrkinyt ihmisten huomioon, hän tunsikin kiuksallista hämmennystä huomattaessaan nuo uteliaat, ihmettelevät ja ihailevat katseet, tyttöjen supatukset ja hymyilyt. *Sellaista* kunnianhimoa ei hän koskaan ollut tuntenut. Mutta pikkupojasta lähtien oli hän aina tahtonut olla paras, *todella* paras kaikessa, missä fyysillistä voimaa, nopeutta ja rohkeutta tarvitaan — missä *miestä* vaaditaan. Samoin hän tunsikin nyt, ja hän kärsitti, että juuri tuo salaperäinen tunne oli tässä pohjimmaisena vaikuttimena: se oli pakottanut hänet niin ankaraan harjoitteluun, että monet toverit olivat nimitäneet sitä itserääkkäykseksi. Mutta Arvi ei sitä katunut — hän tunsikin saaneensa palkinnoksi rautaisen, terveen ruumiin ja lisäksi tietoisuuden, että on *mies*.

Tyttö toisella penkkirivillä tuijotti taukoamatta sivuseinällä istuvaa sankariansa. Hän tunsikin yhä kasvavaa vetovoimaa ja uteliaisuutta, kun tämä näytti niin omituisen vakavalta ja mieltävältä — toisinaan

muuttui tuo katse niin surulliseksi, että tyttö tunsikin sen sattuvan omaan sydämeensä. Hänen mieleensä lensi ilmielävänä nuoren sankarin surullinen tarina: hänellä ei tietysti ole ollut elämässä muita omia kuin sairas äiti, ja nyt on tämäkin ehkä kuollut — hän on ypöyksin maailmassa. Kyynel pusertui hänen silmäänsä, kun hän ajatteli sankarinsa yksinäisyyttä — hän tahtoi lohduttaa, silittää hänen päätään, suudella häntä otsalle kuin rakastettua veljeä. Mutta samassa särkyi hänen mielikuvansa ja hän havahtuu kuin unesta . . .

Kaikesta huolimatta tuntui tytöstä hyvältä, että tämä on yksin: hän ei voisi sietää, että joku nuori tyttö istuisi hänen vierellään, katsoisi hänen silmiinsä ja puhuisi kaikkea . . . Ei! Parempi, ettei hänellä olisi ai-noatakaan läheisempää — silloin hän kaipaa lohduttajaa, ystävää, ja silloin . . .

Tyttö olisi tahtonut päästä lähemmäksi, nähdä hänet oikein likeltä, istua vierelle. Hän koetti jo keksiä tekosyytä lähteäkseen sinne, mutta ei löytänyt mitään tepsivää.

Mutta vähää ennen palkintojen jakoa lähti veli ravintolaan. Silloin nuori tyttö jätti heti paikkansa ja lähti pyrkimään tungoksen lävitse salin toiselle puolelle. Ja kun palkinnon jakajat nousivat lavalle, oli hänkin vaatetushuoneesta johtavan käytävän reunalla.

*Hänen* nimensä, Hallan nimi huudettiin ensimmäiseksi — ja nyt hän lähenei, meni ohitse, aivan vierestä . . . Tyttö tunsikin hämärää mustasukkaisuutta, kun

eräs nuori valkopukuinen nainen kiinnitti mitalin *hän*en rintaansa — hän *itse* olisi tahtonut sen tehdä!

Soittokunta esitti fanfaarin, kajahti moniääninen eläköönhuuto, ja sitä seurasi vielä äänekkäämpi, jatkuva innostuksen huuto: »Halla, Halla!» Se tarttui häneen selittämättömällä voimalla. Kuin riemusta huumautuneena katsoi hän sankariansa, kun tämä kumartaen poistui lavalta, näki innostuneiden ihmisten puristavan hänen käsiään, näki hänen lähenevän hymyilevänä, punastuneena . . .

Silloin leimahti hänessä yhtäkkiä taas tuo kuuma tunne: hän tahtoi *koskettaa* tuota kättä, joka oli puristanut niin kovasti, että jättiläisenkin käsivarsi oli muuttunut lumivalkoiseksi. Tuo mieletön halu valtasi hänet vastustamattomasti — ja äkkiä hän unohtaen kaikki sovinnaisuudet siirtyi kiireesti käytävälle, jota myöten nuorukainen kulkisi . . . Aivankuin omituisen, ruusunpunaisen sumun lävitse näki hän tämän lähestyvän hämmentyneen näköisenä — ja sitten hän tarttui kiihkeästi nuorukaisen käteen . . .

Ah . . . tuo käsi tuntuikin pehmeältä, se tuntui hiukan värähtävän, kun hän katsahti noihin kummallisiin silmiin . . . Niissä oli jotain tutkivaa ja surullista, joka vaikutti häneen selittämättömällä, suloisella voimalla.

Mutta samassa hän karahti tulipunaiseksi epämääräisestä häpeästä — hän oli tehnyt sopimattoman teon, rikoksen. Hän hellitti äkkiä, kääntyen pois päin . . .

— Mitä, mitä minä tein? — kuiskasi hän itseksensä.



Mutta hän ei voinut katua, hän tunsii epämääräistä riemua, ja hänen huulensa kuiskasivat kiihkeästi:

— Mutta suloinen, *suloinen rikos* . . .

Hän toisti huomaamattaan nuo kaksi viimeistä sanaa ja hänen hiljaisessa kuiskauksessaan värähti kiihkeä hellyys ja kaipaus. Hän katsahti hätkähtäen ympärilleen, mutta kukaan ei huomannut hänen käytöstään. Ja kun eräs toinen ääni pyrki esiin, vaiensi hän sen kokonaan.

— No, ei mitään . . . Sitä ei kukaan saa tietää . . . Ei kukaan . . . — ajatteli hän ja lähti paikalleen.

— Missä sinä olet ollut? — kysyi veli kummastellen. — Ja poskesi ovat aivan punaiset!

— Olen etsinyt sinua pitkän aikaa! — valehteli tyttö silmää räpäyttämättä. — Missä sinä oikein olet ollut? Jouduin sellaiseen tungokseen, etten päässyt minnekään . . .

## XVI.

Pienessä, hienossa makuuhuoneessa on hiljaista ja äänetöntä.

Pienellä yöpöydällä heloittaa kristallimaljakossa punaisia ruusuja ja niiden tuoksu täyttää ilman. Vaaleanpunainen silkki peittää seinät, lattiata punaiset matot, ja yölampun himmeänpunainen valo muuttaa koko huoneen ruusunväriseksi, satumaisen kauniiksi.

Mutta sitä ei huomaa nuori tyttö, joka valkoiseen kyynäspäähänsä nojaten lojuu lumivalkoisten lakain ja pitsien keskellä. Hän tuijottaa tummilla silmillään yhteen paikkaan, niinkuin näkisi jossakin kaukana kauniin näyn. Joskus hän hymyilee itsekseen, jolloin hänen punaisten huuliensa välistä välkähtävät helmenvalkoiset hampaat.

Kerran hän nousee istumaan vuoteensa reunalle ja kumartuu hengittämään ruusujen tuoksua, mutta laskeutuu taas vuoteelle. Hän katselee kauan kuin uneksen jonnekin. Sitten hän hymyilee onnellisen näköisenä ja sulkee silmänsä ikäänkuin tahtoisi nukkua.

Mutta hän ei nuku, ja hetken kuluttua hän yhtäkkiä

aukaisee silmänsä, katsoo havahtuen ympärilleen ja huokaisee.

— Arvid . . . Arvid Halla, — kuiskaa hän hetken kuluttua hiljaa, ja äänessä värähtää kaipaus ja hellyys . . .

— Olenko kuullut joskus tuon nimen? — lennähtää taas tytön mieleen. Mutta hän ei voi muistaa, ja lopulta hän päättää olla kokonaan ajattelematta sitä asiaa.

Hän tahtoi tehdä jotain, mutta ei uskalla, ja ajatukset kiitävät sinne tänne sekavina, hillittöminä. Ja yhä uudestaan alkaa hän muistella sunnuntaista kohtausta.

— Miksi hänen katseensa oli niin surullinen? — kuiskaa tyttö äänettömin huulin. Hän tuijottaa pitkän aikaa ylös kattoon koettaen keksiä syytä sankarinsa suruun. Mutta se johtaa hänen mieleensä taas tuon tuskallisen kaipauksen, halun kirjoittaa hänelle, lohduttaa häntä. Ja sitten hän taas koettaa unohtaa koko asian, koettaa tuomita menettelyään.

— Miksi minä kosketin häntä — miksi sen tein? — toistelee hän itsekseen. — Mutta huomaamatta valtaa hänen mielensä toinen ajatus:

— No, ei se mitään . . . Se oli sittenkin ihanaa . . . ihanaa . . .

Miten omituisesti tuo voimakas käsi värähti — ja miksi se värähti?

Hän punastui muistaessaan, miten oli eilen osoitteimistosta hankkinut *hänen* osoitteensa. Miksi hän oli sen tehnyt? — Mitä hänen omaisensa sanoisivat, jos se tulisi ilmi? — Aikoiko hän todellakin kirjoittaa tuolle vieraalle nuorelle miehelle? Unohtaisiko hän todella

siinä määrin itsensä? Ei, sitä hän ei tee. Se olisi sopimatonta, häpeällistä . . . Hän ei saa tehdä niin . . . Ei!

— Mutta miksi se olisi häpeällistä, — ajatteli tyttö edelleen. — Eihän *hän* tunnu vieraalta . . . Ja minä *hän rakastan* — tämän täytyy olla rakkautta.

Tyttö nousi ja meni paitasillaan kirjoituspöydän ääreen. Hän istui siinä kauan, kirjoittaen kiireisesti, ja hänen silmänsä loistivat, poskensa hehkuivat kuin kuumeessa.

Mutta lopulta hän repi kaiken kirjoittamansa pikku paloiksi, kumartui pöytää vasten ja alkoi hiljaa tukeh-tuneesti itkeä. Oli jo aamupuoli, mutta hän ei vielä-kään nukkunut. Vasta sitten kun syysaamun kelmeä kajastus alkoi jo tunkeutua pitsiuitimien lävitse, sul-keutuivat hänen silmänsä.

Kilpailuista oli kulunut viisi päivää, kun Arvi sai postin kautta seuraavan kirjeen:

»Herra Arvid Halla.

Minä olin viime sunnuntaina katsomassa painikilpai-luja ja nyt tahtoisin hiukan puhua Teidän kanssanne. Voisinko tavata Teitä? Jos tahdotte tulla, niin odo-tan Teitä Nikolainkirkon suurilla portailla (keskellä) lauantai-iltana klo 7.

Mutta älkää vain käsittäkö minua väärin, tuomitko minua . . . En itsekään oikein ymmärrä . . . Puhun sit-ten jos tulette.

Tuntematon ihailijanne.»

Arvi hämmästyí suuresti. Kuka oli tuo tyttö, sillä tyttö se luultavasti oli, ja mitä hän tahtoi?

— Aah, — Arvin mieleen muistui eräs kädenpuristus, kauniit, hämmentyneet kasvot suurine, tummine silmiineen . . . Olisiko se sama? Hän päätti mennä.

Nikolainkirkon tornikello löi parhaillaan seitsemän, kun Arvi reippaasti asteli kohtauspaikalle — ja tapasi siellä hienopukuisen tytön. Ja nyt hän muisti, että tyttö oli sama, joka kilpailuissa oli puristanut hänen kättään, mutta hän päätti ettei ole tietävinään mitään.

Arvi tervehti vakavasti ja kohteliaasti ja esitti nimensä. Tyttö sammalsi myöskin jotain, mutta niin hiljaa ja epäselvästi, ettei Arvi ymmärtänyt sitä. Hän aikoi jo kysyä uudestaan, mutta katsahdettuaan tyttöön unohti hän koko asian: tyttö oli aivan kalpea, huulet vapisivat ja hänen rintansa kohoili raskaasta hengityksestä.

— Miksi olette noin alakuloinen . . . Miksi te . . ? — kysyi Arvi hiljaa, osaaottavasti. Ja kun tytön silmiin ilmestyi kyyneleitä, tarttui hän huomaamattaan tytön käteen ja lisäsi liikutuksesta värisevällä äänellä:

— Ei — älkää . . . Te ette saa itkeä, neiti! — Ja sanokaa minulle — miksi . . ? Olisin niin iloinen — jos tahtoisitte puhua minulle . . .

— Kyllä . . . Kun, kun minä, — änkytti tyttö pidätettyjen nyyhkytysten välillä. Arvi lisäsi lämpimästi:

— Ettehän vain sentähden, että olette . . .

— Niin, tämänhän on niin . . . sopimatonta, — kuiskasi tyttö.

Arvi tarttui taas tytön käteen, katsoi häntä hetki-  
sen silmiin ja sanoi hiljaa sydämellisesti:

— Uskokaa minua. Minä en ymmärrä väärin . . .  
Voi, älkää ajatelko sellaista. Ettekö voisi uskoa . . .  
tämän kerran . . .

Tyttö kohotti katseensa, hänen silmänsä alkoivat  
loistaa heräävästä toivosta, mutta äänessä värähti vie-  
läkin epävarmuutta ja hämmennystä:

— Oi, minä uskon teitä! Mutta minun on niin paha  
olla, kun minä . . . Tämä on niin . . .

— Ei. Te ette saa sanoa niin, — huudahti Arvi lämpi-  
mästi. Hän katsoi tyttöä silmiin, ja hänen äänensä  
muuttui matalaksi ja hiljaiseksi, kun hän hitaasti jatkoi:

— Niin, minä olen teille vieras, mutta muistakaa  
mitä nyt sanon: Te ette koskaan tule pettymään mi-  
nun suhteeni siinä asiassa. Te tulette näkemään, että  
ymmärrän — sillä elämä on opettanut . . .

Arvi vaikeni kuin peläten sanoneensa liikaa, ja tyttö  
katsoi häntä taas puolittain tutkivasti ja luottavasti.  
Mutta yhtäkkiä hänen kasvonsa kirkastuivat, hän  
muuttui aivankuin olisi kokonaan päässyt raskaasta  
taakasta, ja äänessä helähti hellyys ja ilo:

— Voi antakaa anteeksi! Nyt minä tiedän, *tunnen*, että  
te ymmärrätte — että voin luottaa teihin kaikessa . . .

Arvi vakuutti, että tyttö tulisi näkemään sen ja ky-  
syi, mihin he menisivät. Tyttö ehdotti erästä hienoa  
kahvilaa, ja he lähtivät.

Arvi ei ollut koskaan käynyt noin hienoissa pai-  
koissa, mutta hän ei hämmentynyt vähääkään. Hän

antoi tytön mennä edellä, ja hetken kuluttua huomasi hän olevansa tämän kanssa kahden hienossa yksityis-huoneessa, jossa oli pianokin.

Arvi huomasi kaikesta, että tyttö kuului yläluokkaan, ja vaikka hän oli ensikerran naisen seurassa, kuiskasi eräänlainen luokkaylpeys, että hänen täytyy osata käyttäytyä. Aivankuin jonkunlaisen vaiston ohjaamana hän tyynesti ja kohteliaasti auttoi turkin tytön päältä, sitten soitti kelloa ja kysytyyään seuralaisensa mieltä tilasi kahvia.

Sitä odottaessa alkoi tyttö innostuneena kertoa painikilpailuista; huomaamattaan kuvaili hän elävästi siellä tuntemansa jännityksen ja levottomuuden, kertoi miten syvästi ihaili Arvia, miten oli yhtämittaa ajatellut tätä ja lopulta hänen oli *täytynyt* kirjoittaa.

Arvi kuunteli tyttöä hämmästyneenä, ja ennen tuntematon mielihyvä heräsi hänen rinnassaan. Hän oli aina inhonnut itserakkautta, mutta vaikka hän nytkin näytti välinpitämättömältä, niin hän tunsu tahtomattaankin jotain sellaista ajatellessaan, että tuo nuori kaunotar ihaili häntä noin — piti häntä parempana kuin ketään herrasnuorukaista . . .

Mutta yhtäkkiä näytti tyttö hätkähtävän, ja hänen poskensa punastuivat kuin häpeästä: hän näytti nyt vasta huomanneen mitä kaikkea oii kertonut tuolle vieraalle nuorukaiselle ja änkytti hiljaa, katkonaisesti:

— Voi sentään . . . jos te kumminkin . . . Sehän on niin omituista, että olen kirjoittanut teille — ja nyt sitenkin vielä puhun kaikkea . . . Se on sopimatonta, ja . . .

— Voi, älkää sanoko noin! — keskeytti Arvi lämpimästi ja vakuuttavasti. — Minä pyydän niin sydämestäni, ettette enää ajattele tuota asiaa . . . Ja ettekö te näe, että voitte luottaa minuun, että voitte puhua minulle kuin veljellenne — olkoon se mitä tahansa!

— Niin, minä näen . . . tunnen sen . . . mutta kun minä . . . — sammalsi tyttö vapisevin huulin; hänen sanansa tukehtuivat nyhkytyksiin ja hän kääntyi painaen kasvonsa sohvan selkänojaan. Arvi luuli, että tytölle oli sattunut suuri suru, ja hänen mieleensä läikähti sääli ja hellyys. Se kuvastui myös hänen äänessään, kun hän tarttui tytön käteen ja lausui hiljaa:

— Minä olen kyllä vallan vieras — mutta minä olen kokenut paljon onnettomuuksia . . . Ehkä minä siis ymmärrän teitäkin paremmin kuin luulettekaan. Puhukaa siis vain suoraan, ja minä olen iloinen teidän luottamuksestanne.

— Minä tiedän senkin ja luotan teihin kaikessa . . . Mutta . . . mutta minä pyytäisin, ettei minun tarvitsisi vielä tällä kerralla sanoa sitä . . . Luotatteko minuun niin paljon?

Tosin Arvi olisi tahtonut heti tietää, kuka tuo tyttö oli ja mitä hän tahtoi sanoa, mutta hän vastasi heti sydämellisesti:

— Tietysti saatte kertoa — milloin te itse tahdotte!

Tyttö tarttui Arvin käteen kuiskaten liikutettuna:

— Minä kiitän teitä . . . Olen niin iloinen, että luotatte minuun . . .

Hän muuttui yhä iloisemmaksi, ja nyt Arvi vasta



oikein huomasi, miten kaunis hänen salaperäinen seuralaisensa oli.

Tyttö alkoi kysellä Arvin elämästä yhtä ja toista, ja kun Arvi alkoi kertoa, näki hän tytön kasvoilla niin syvää mielenkiintoa ja sääliä, että hän kertoi yhä enemmän, ja kun hän kuvaili äitiraukan kohtaloa, muuttui tyttö aivan lumivalkoiseksi ja tarttui tuskaisesti rintaansa . . .

Arvi ei ollut noita onnettomuuksia koskaan kertonut kellekään, eikä viimeaikoina usein niitä muistellutkaan. Nyt kun hän näki nuo kauniit kasvot hämmästyksestä ja tuskasta kalpeina, näki noiden silmien kyyneltyvän säälistä häntä kohtaan, vaikutti se häneen oudolla tavalla.

Hän näki sielunsa silmillä niin kiduttavan selvästi nuo kaukaiset, tuskalliset näyt, mutta samalla näki hän aivan edessään tuon säälivän, kyyneleisen katseen, ja se tuntui keventävän hänen tuskaansa, se muuttui omituiseksi surumielisyydeksi. Hän tunsu sen nousevan nyyhkytyksenä rinnastaan, hän rykäisi, koetti pidättää sitä, mutta hänen äänensä muuttui yhä käheämmäksi ja vihdoin katkesi kuin tukehtuen, samalla kun hän tarttui kaulaansa ikäänkuin irroittaakseen näkymättömän, kuristavan käden.

Hän kääntyi pois päin, mutta huokaustakaan ei kuulunut, hänen hartiansa vain jonkun kerran hytkähtivät. Sitten hän kääntyi kuiskaten käheästi ja katkonaisesti:

— Suokaa anteeksi — en huomannut. Se on vielä liian lähellä . . . Te voitte ajatella . . .

— Voi ei, ei! — huudahti tyttö, tuskallisesti ja hellästi keskeyttäen. — Te ette saa sanoa niin! Minä en tiedä, mitä sanoisin. Minun on niin kauhea olla teidän tähtenne . . .

Tyttö vaikeni äkkiä katsahtaen Arvia aran hämmästyksen valtaamana. Arvi oli taas pakottanut kasvonsa miltei tyyniksi, ja kun hän ajatteli hänen kärsimyksiään, tuntui tuollainen tahdonvoima ikäänkuin ylikuonnolliselta. Se pelotti ja hurmasi häntä. Hän tunsi ihailevansa tuota kummallista nuorukaista yhä enemmän ja jatkoi kuin anteeksi pyytäen:

— Älkää vain pahastuko sanoistani . . . Katsokaa, minä en ole koskaan voinut aavistaa, että elämässä voisi olla näin kauhistavia kärsimyksiä. Ja te olette kärsinyt, *kestänyt* sellaista — samalla kun minä ja tuhannet toiset . . . Ei — se on liian kamalaa . . .

Tyttö vaikeni katsahtaen taas Arvia, ja suuri sääli ja rakkaus tulvahti hänen sydämeensä kuin lämmin hyökyaalto. Tietämättä mitä teki läheni hän Arvia, painoi kasvonsa tämän rinnalle nyhkyttäen katkonaisesti:

— Oi rakas . . . ystävä, miten hirveästi olettekaan kärsinyt . . . Voi, jospa voisin tehdä edes jotain . . . Niin, ettekö tahdo pitää minua ystäväjänne — tai sisarenanne. Minä koettaisin lohduttaa teitä surusanne . . . Te puhuisitte — niin, me kertoisimme kaikesta toisillemme ja . . .

Arvi ei ollut kuullut tuollaisia sanoja, tuollaista ääntä sen jälkeen, kun hän eräänä sateisena syysiltana

äidin saatettua hänet oppipaikkaansa erosi hänestä pimeillä portailta . . . Siitä tuntui kuluneen vuosikymmeniä, mutta kuitenkin muisti hän äidin sanat, hänen vapisevan äänensä.

Arvi tunki tuon omituisen liikutuksen täyttävän sydämensä yhä väkevämpänä. Mutta sitten leimahti mieleen epäily, ja hän änkytti epäröiden:

— Tietysti minä tahtoisin, mutta tokkopa te . . . Enhän minä ole . . . mikään . . .

— Älkää sanoko noin. Minähän pyydän sitä . . . Sillä minäkin olen ihan yksin, minulla ei ole ketään, jolle puhuisin — äitikin on poissa . . .

Hän kertoi itkien äitinsä kuolemasta vuosi sitten, ja Arvi tunki yhä suurempaa myötätuntoa ja kiintymystä. Ja nuo nuoret ihmiset puhuivat kauan vain elämän vakavista puolista ja onnettomuuksista aivan kuin vanhat ihmiset. Ja aika kiiti kuin siivillä heidän huomaamattaan.

Kello oli jo puoli yksitoista, kun he poistuivat kahvilasta ja erosivat, päätettyään tavata toisensa samassa paikassa viikon kuluttua.

Tyttö nousi ajuriin, viittasi vielä kerran muhvillaan, ja Arvi näki hänen valkean hattunsa vilahtavan vielä kerran kelmeän katulyhdyn kohdalla — ja nyt vasta hän muisti, ettei ollut kysynytäkään tytön nimeä! Arvi astahi jo pari askelta aivankuin aikoen tytön jälkeen, mutta muisti samassa, että saa tietää tytön nimen ensi lauantaina.

Arvi pysähtyi autiolla kadulla ja katsahti taivaalle,

jossa tähdet loistivat kumman kirkkaina. Hän katseli kauan pohjantähteä, niinkuin monesti ennenkin — ja jokin ennen tuntematon tunne värähti hänen sielussaan.

Koko viikon kulki tyttö kuin suloisen huumauksen vallassa. Hän oli täysin onnellinen — hän rakasti.

Arvi oli vallannut kokonaan hänen ajatuksensa; hän oli tytön mielestä niin kokonaan erilainen kuin toiset. Hän muisteli yhtämittaa Arvin kertomusta tuntien sääliä, ihailua ja epämääräistä pelkoa ajatellessaan hänen voimaansa. Nyt käsitti tyttö senkin, miksi hänen silmänsä olivat niin omituiset, ettei niitä voinut unoh-  
taa . . .

Erästä asiaa hän varsinkin ihmetteli. Kaikki nuoret miehet, jotka olivat joutuneet hänen läheisyyteensä, koettivat aina jotenkin liehitellä, pyrkivät lähentelemään ja suutelemaan. Mutta Arvi ei lausunut edes sanaakaan siihen suuntaan — ja kuitenkin hän oli ensimmäinen mies, jota hän olisi *tahtonut* suudella. Hän tunsi epämääräistä jännitystä ajatellessaan tulevaa kohtausta hänen kanssaan, joka oli niin erilainen kuin muut ja niin viehättävän salaperäinen — ei koskaan tiedä mitä hän tulee tekemään tai sanomaan. Hän odotti yhä kiihkeämmin lauantai-iltaa.

## XVII.

Viikko oli kulunut.

He istuivat toisiaan vastapäätä samassa huoneessa, saman pöydän ääressä kuin viime lauantainkin — ja omituinen jännitys kuvastui heidän kasvoillaan. He olivat kahvia juodessaan puhuneet yhtä ja toista, mutta kumpikin oli huomannut, että ne olivat tyhjäänpäiväisiä sanoja, joilla ei ollut mitään yhteyttä heidän ajatustensa kanssa. He olivat vain odottaneet sitä hetkeä, joka selvittäisi heidän mieliään jännittävän kysymyksen.

Nyt he tunsivat sen hetken tulleen. Arvi oli aikonut odottaa, kunnes tyttö itse alkaisi kertoa, ja tyttö tunsu kiitollisuutta hänen hienotuntoisuudestaan. Mutta hän ei voinut aloittaa. Hänen rintansa alkoi kohoilla hätäisesti, hän katsahti kuin rukoillen Arvia silmiin, kostutti pari kertaa kielellään vapisevia huuliaan; hän näytti niin neuvottomalta ja pelokkaalta kuin lapsi, jonka pitäisi tunnustaa erehdyksensä. Arvin tuli sääli, ja nähdessään tytön pienen käden tarttuvan vaistomaisesti pöydän kulmaan silitti hän sitä ja lausui hiljaa ja sydämellisesti:

— Miksi te olette niin levottoman näköinen? Sanokaa minulle . . . Ettehän vain sen asian tähden, josta sovittiin? Jos teidän on vaikea . . .

Hän vaikeni nähdessään tytön rinnan kohoilevan yhä kiihkeämmin, ja hänen kostea, omituisesti sädehtivä katseensa peittyi pitkien silmäripsien taakse. Arvi huomasi osuneensa oikeaan ja lisäsi epäröiden:

— Niin, minähän olen teille vielä vallan vieras . . . ja jos te ette . . .

Taas kohotti tyttö tumman, kostean katseensa Arviin, ja jos tämä olisi ollut vähänkin kokeneempi, ei hänen olisi tarvinnut pitää itseänsä vieraana.

— Ei, ei! En minä pidä teitä vieraana . . . Mutta kun . . .

Tytön ääni alkoi värähdellä, ja hän vaikeni, ikäänkuin ei löytäisi sanoja. Arvi luuli taas, että tytölle oli sattunut jokin suuri suru. Hän tarttui tytön pieneen, valkeaan käteen, ja hänen äänensä soinnahti säälivänä ja hellänä:

— Jospa te tietäisitte, miten sydämestäni tahtoisin teille hyvää . . . Vain sentähden soisin teidän puhuvan minulle — ehkä voisin lohduttaa teitä . . . Mutta jos se on teille tuskallista, niin älkää puhuko. Annetaan olla siksi, kunnes opitte minut tuntemaan . . . ehkä silloin . . .

Silloin tunsu Arvi hennon käden puristavan omaansa, tytön posket punastuivat, silmät kirkastuivat; hänen koko olemuksensa tuntui leimahtavan sisäisestä rie-

musta ja onnesta, kun hän nousi seisoalleen ja kuiskasi tulusesti:

— Ei, minä tahdonkin sanoa sen! Sen — että minä rakastan teitä!

Arvi kuuli ensikerran elämässään nuo sanat, ja kun hän ennestäänkin tunsu pitävänsä työstä enemmän kuin kenestäkään naisesta ennen, vaikutti se salaperäisellä voimalla. Hänen kasvonsa kalpenivat ja hän änkytti hiljaa:

— Onko se mahdollista . . . ? Te minua?

— En ymmärrä, miten olen sen voinut sanoa. Se on liian omituista ja sopimatonta — mutta totta se on!

Näin puhui tyttö liikutettuna ja hänen silmissään kimalteli kyynel. Ja yhtäkkiä Arvi käsitti, että hänkin rakastaa. Hän siirtyi tytön viereen, tarttui hänen käsiinsä ja katsoen häntä silmiin toisteli värisevin äänin:

— Sinäkin . . . sinä . . . sinäkin?

— Niin! Etkö sinä ole iloinen, Arvid?

He olivat alkaneet sinutella toisiaan edes huomauttamatta sitä; he olivat vain yhtäkkiä tulleet niin lähiksi, ettei mikään muu saattanut tulla kysymykseen.

Arvi oli kuin huumaantunut. Ja vaikkeivat he olisikaan istuneet yksityshuoneessa, olisi hän sillä hetkellä saattanut puristaa tytön rintaansa vastaan ja suudella häntä. Kuin unessa kuuli hän oman muuttuneen äänensä:

— Rakas . . . rakas . . . ! Mitä minä nyt teen? Onko tämä totta . . . ? Puhu minulle . . .

Tyttö vastasi hänelle hellin kuiskauksin, joita ei

Arvi oikein kuunnellutkaan — hän katsoi vain noita punastuneita kasvoja loistavine silmineen, punaisine huulineen. Ja tyttö kertoi taas painikilpailuista, miten oli siellä heti alkanut rakastaa.

Arvi suuteli häntä ja kuiskasi liikutettuna:

— Minulla on sellainen olla, etten tiedä mitä tekisin, mitä sanoisin. En ole voinut koskaan kuvitella tällaista iloa . . . Sinä rakastat minua — minua!

Tyttö vastasi samallaisin sanoin; he toistelivat toisilleen yhä uudestaan noita vähäpätöisiä sanoja, joita tuhannet rakastuneet ovat ennen heitä kuiskailleet — ja heidän korvissaan ne kuuluivat ihanammilta kuin mikään muu maailmassa.

Niin he olivat istuneet kauan huomaamatta ajan kulkua, vaikka tytön olisi pitänyt jo lähteä. Hän huomautti siitä ja silloin Arvi huudahti hämmästyneenä:

— Rakas . . . ajattele, miten olen kaikki unohtanut sinun lähelläsi! — En ole muistanut kysyä edes nimeäsi, vaikka aion silloin heti huomauttaa, etten kuullut sitä silloin . . . Sinä lausuit sen niin hiljaa . . .

Tyttö katsahti häneen omituisesti ja sanoi harvaan:

— Ingeborg . . .

— Ingeborg! — huudahti Arvi ihastuneena. — Tiesin hän minä, että sinun nimesi täytyy olla kaunis . . . Ingeborg, Ingeborg . . .

Viimeisen kuiskasi hän tuskin kuuluvasti, katsoen samalla tyttöä silmiin. Hänestä huokui sellainen hel-



lyys, että se vaikutti tyttöön kuin suloinen hyväily — hän katsoi Arviin kuin huumaantuneena.

— Ingeborg, — lisäsi Arvi hetken kuluttua. — En minä toista nimeä sinulle tahtoisikaan, mutta kun tahdon olla varma, että voin löytää sinut milloin tahansa — niin sano sekini.

Tuo välinpitämättömyys närkästytti hiukan tyttöä; hän oli ollut iloinen, kun ei Arvi ennen kysynyt, ja nyt hän viivytteli vieläkin, nauttien jo edeltäkäsin siitä, miten Arvi tulee hämmästymään. Sitten kohosi hänen päänsä hiukan ja hän lausui vissillä juhllaisuudella:

— Silverskjöld.

Mutta vaikutus olikin päinvastainen. Kuin jähmettyneenä katseli tyttö, miten pelottava kalpeus levisi Arvin kasvoille, se näytti hyydyttävän hänen huuliltaan onnen hymyn ja silmien loisteen; nuo rakkaat piirteet muuttuivat synkiksi ja kivikoviksi, ja katse tuijotti yhä terävämpänä, tutkivampana:

— Vai niin. Siksikö sen nyt vasta sanot?

Tyttö hätkähti kuullessaan tuon matalan, kylmän äänen; hän ei tuntenut sitä rakastettunsa ääneksi. Hän katsahti Arvia käsittämättä ja sopersi kauhistuen:

— Mitä, Arvid... Mitä sinä nyt noin? Tunnetko minut?

— Tunnen . . . nyt muistan.

— Koska . . . missä olemme toisemme tavanneet?

— Kauan, kauan sitten. Silloin kun minulla vielä oli *koti*, äiti, siskot . . .

Tuossa vapisevassa äänessä ja liikkumattomassa, synkässä katseessa oli jotain selittämätöntä, syyttä-

vää, joka hämmensi tytön kokonaan; hän ei edes muistanut vedota kohteliaisuuteen, vaatia selitystä. Ja sitten yhtäkkiä hirveä aavistus syöksyi hänen mieleensä. Hän kalpeni lumivalkoiseksi, ja vihdoin kuului hänen huuliltaan soinnuton, katkonainen kuiskaus:

— Mitä? Tarkoitatko . . . että . . . isäni . . . sinun kotisi . . . ?

Arvi nyökkäsi äänettömästi ja tyttö tuijotti häntä kauhistuneena. Hän muisti Arvin kertomuksen häädöstä ja sen kauheista seurauksista, se oli ollut hänestä niin kamalaa, ettei hän koskaan voinut kuvitellakaan omaisillaan olevan mitään yhteyttä siihen. Sentähden tuo tieto vaikutti suorastaan huumaavasti hänen herkkään, tunteelliseen mieleensä. Hänestä tuntui, niinkuin hän todella olisi syyllinen, ja Arvi oli yhtäkkiä joutunut niin noiden muistojen valtaan, ettei huomannut miten julmaa tämä tytölle oli ja miten viaton tämä todellisuudessa oli.

Niin istuivat he kauan kummallisen hervottomuuden vallassa toisiaan vastapäätä, ikäänkuin tuo kauhea tosiasia olisi näkymättömänä kallionlohkareena pudonnut heidän päälleen. Tytön hengitys kuului yhä raskaampana huoneen hiljaisuudessa ja sitten alkoi sen ylitse kuulua yksinäisen viulun väräjävä ääni, sävel, joka omituisesti koski Arviin. Se havahdutti hänet kuin unesta, ja kuullessaan pianon säestyksen muisti hän sen kerran kuullessaan konsertissa — se oli »Solveigin laulu».

Arvi kuunteli kalpeana, miltei henkeä pidättäen. Hän

ei tuntenut sen sanoja, ei tietänyt siitä mitään, mutta ymmärsi sen täydellisesti, hän tunsi siinä kaipauksen niin suuren ja kummallisen, ettei koskaan ennen missään musiikkikappaleessa. Ja juuri sellaisella hetkellä kuultuna vaikutti se Arviin suorastaan järisyttävästi. Välillä se hetkeksi hukkuivat ohiajavan ajurin kulkusen kilinään, ja taas kuului laulun alkuosa haikeana ja vä-räjäväänä kuin kaukainen, epätoivoinen itku.

Tyttö katseli tuskallisen jännittyneenä Arvin kasvoja, ja hänen sydämensä oli kuin pakahtumaisillaan säälistä ja hellyydestä. Hän oli äsken vavissut onnesta katsellessaan Arvin kasvoja. Hän ei ollut koskaan nähnyt ihmiskasvoissa niin syvää ja herkkää hellyyttä, eikä myöskään sellaista puistattavaa kylmyyttä ja kovuutta kuin niissä äsken oli ollut. Hän oli aina nähnyt vain muuttumatonta, huoletonta elämää, jossa ei kukaan tuntenut hätää ja tuskaa, hän ei ollut nähnyt koskaan epätoivoa, mitään suurta tunnetta, sillä ristiriidat peitettiin kohteliaisuuden hymyilevän naaman taakse. Hän oli nähnyt tuon tyhjän hymyn lapsesta asti aina ja kaikkialla eikä luullut muuta löytyvänkään maailmassa. Nähdessään nyt vielä tuon laulun vaikutuksen Arviin ja muistaen hänen kärsimyksensä ja ruumiillisen voimansa, kohosi hän tytön silmissä sankariksi, jonka viha, voima ja hellyys on suurempi ja valtavampi kuin toisten. Mutta Arvi ei voinut aavistaa hänen ajatuksiaan, ja huomattessaan tytön katseen epäili hän sen johtuneen hänen käytöksestään ja alkoi hillitysti:

— Minä olen ehkä pelättänyt sinut kokonaan typerällä käytökselläni, mutta eihän kaikille ole annettu hienon käytöksen ja kohteliaisuuden kallista lahjaa . . .

Hänen äänensä oli huomaamatta muuttunut pilkallisen purevaksi. Mutta silloin näki hän tytön kasvoilla niin tuskaisen ja hätääntyneen ilmeen, että hän tunsu ehdottomasti erehtyneensä, ja jatkoi katuvalla äänellä:

— Voi Ingeborg . . . anna anteeksi raakuuteni . . . Ei ei! Älä puhu mitään — minä tiedän, että se on raakaa *sinun* kannaltasi katsoen . . . Sinunhan on mahdoton ymmärtää — kun en itsekään voi ymmärtää, selittää miten omituiselta äsken tuntui. Mutta kerran sinä ymmärrät — ja silloin ymmärrät käytökseni . . .

— Voi, kyllä minä ymmärrän sinua, vaikken osaa selittää!

— Se on totta! Sinä ymmärrät enemmän kuin olisin luullut kenenkään sinun asemassasi olevan ymmärtävän. Mutta siinä on sittenkin paljon sellaista, jota ei voi edes puhua toiselle — joka saattaisi tuntua lapselliselta, joutavalta . . .

— Ei Arvid! Se on mahdotonta! — huudahti tyttö, lisäten hiljaa ja rukoilevasti:

— Etkö voisi kertoa minulle jotain *sellaista* . . . Minä tahtoisin . . . ajattelen, jos sinulle tulisi parempi olla . . . Puhu Arvid!

Arvi tunsu niin suuren hellyyden värähtävän tytön äänessä, että hän myöntyi. Hetken ajateltuaan alkoi hän hillityllä äänellä:

— Sitä on niin vaikea toisen ymmärtää . . . Katsos, se on aivankuin toista maailmaa, jossa minä olen elänyt. Mutta minä koetan kertoa, mitä muistui mieleeni kuullessani äsken nimesi . . .

Arvi vaikenä hetkeksi ja hänen katseensa muuttui surunsekaiseksi, kun hän jatkoi aivankuin itsekseen:

— Tiedätkö Ingeborg, minä olen nähnyt sinut vain kaksi kertaa elämässäni, ja se viimeinen kerta on jäänyt yksityiskohtia myöten mieleeni . . .

Se oli viimeisenä kesänä kotona ollessani. Isä oli juuri tullut käräjiltä, jossa meidät oli määrätty lähtemään pois kotoa kolmen kuukauden kuluessa. Olin nähnyt sinut edellisenä kesänä hoitajattaresi seurassa puutarhassa, ja sinä näytit niin ihmeellisen kauniilta ja herttaiselta, että tuntui, kuin olisin nähnyt pienen enkelin. Nyt juolahti mieleeni tulla kertomaan huoleni sinulle, sillä uskoin, että jos sinä puhut isällesi, niin hän varmasti antaa meidän pitää kotimme . . .

Niin kävin parikin kertaa kartanon puutarha-aidan takana näkemättä sinua. Mutta seuraavana sunnuntaina kohtasin näyn, joka huumasi minut loistollaan: Kartanon suuremmoinen päärakennus ja puisto oli koristettu kuin satulinna! Puutarhan keskellä olevan aukeaman yli oli pingoitettu kokonainen köysiverkko, jossa lukemattomat, loistavaväriset paperilyhdyt ja liput riippuivat säännöllisissä riveissä häilyen hiljalleen iltatuulella, ja ympärillä olevat, hedelmistä punoittavat omenapuut näyttivät niin ihanilta ilta-auringon paisteessa, että minä tuijotin niitä kuin lumottuna.

Yhtäkkiä näin suuren, punakirjavan kumipallon kievän sametinhielenolle ruohokentälle, ja jälessä juoksit *sinä* — valkopukuisena, ihanana kuin enkeli! Sinä saavutit pallon, heitit uudelleen heleästi nauraen — *minua* kohden . . . Olit yksin.

Salaperäinen riemun ja kiitollisuuden tunne tulvahti sydämeeni, minusta tuntui, että sinä todella olet enkeli! Jumala itse on lähettänyt sinut juuri nyt puutarhaan, hän on kuullut rukoukseni — minä olin varma, että hän tahtoo meille antaa kotimme takaisin. Minä viittoilin kädelläni aidanraosta ja huusin kuin ilosta huumaantuneena:

— Tule vähän tänne! Minulla on niin tärkeitä asioita . . .

Sinä pysähdyit, katsoit minua epäröiden, ja minä jatkoin liikutuksesta vapisevin äänin:

— Tule nyt — sinä et tiedä . . . Minun täytyy pyytää sinulta . . . Minä tiedän, että sinä olet hyvä . . . Tule — älä pelkää . . .

Sinä et ymmärtänyt, mutta yhtäkkiä kasvosi kirkastuivat ja sinä otit suuren omenan pienestä pitsilaukustasi, lähdit minua kohden . . .

— Seis! Mihin menet? Takaisin! — kuului yhtäkkiä kimeä, kauhistunut ääni, ja pitkä, rillinenäinen naishenkilö juoksi sinua kohti kuin henkensä edestä. Hän sieppasi sinulta omenan, veti pois päin, ja kuin pahan unen lävitse kuulin kiukkuisia sanoja:

— Etkö muista . . . et saa antaa kerjäläisille . . . Täytyykö sanoa . . . paroonille . . . saat pysyä huoneessasi . . .

— Ooh! Minä muistan sen . . . — sammalsi Ingeborg tuskallisesti. — Silloin oli syntymäpäiväni ja neiti uhkasi sulkea minut sisään koko illaksi . . .

— Minä näin sinun itkevän, — jatkoi Arvi; sitten hän rykäisi käheästi aivankuin sanat olisivat takertuneet hänen kurkkuunsa. — Ja minulle tuli niin kauhea hätä ja epätoivo, etten tietänyt mitä tein. Minä huusin sekavia sanoja, koetin selittää, etten ole kerjäläinen, etten tahdo omenaa, ja kerran sinä koetit kääntyäkin taaksesi, mutta nainen veti sinua yhä vihaemmin.

— Ooh — se on kamalaa! — kuiskasi vapisevin huulin Ingeborg, joka koko ajan oli tuijottanut Arvia kuin haudasta nousutta kummitusta.

— Niin, se oli minulle todella niin kamala hetki, ettei sellaista voi sanoin kuvata. Minä tunsin, että jollen nyt saa selittää, puhua sinulle, niin ei enää ole pelastusta kodillemme — ja tuo kauhea nainen ei antanut puhua, ei kuunnellut, ei odottanut. Kuin mieletön iskin nyrkilläni aita, potkin kengänkärjellä ja huusin kuin hengenhdässä:

— Voi odottakaa! Kuunnelkaa! Ei kerjäläinen — omenia — kotimme . . .

Minä vaikenin tyrmistyneenä nähdessäni hoitajan seisautuvan, osoittavan minua ja puhuvan pilkallisesti jotakin, josta erotin vain muutamia sanoja:

— Näetkös nyt . . . jollei anna . . . ryöstävät . . . älä lähelle — huuda.

Nuo sanat sattuivat minuun kipeästi, minä käsitin,

että olin itse tuhonnut viimeisenkin toivon. Minä vilkaisin ympärilleni ja huomattessani punertavat omenapuut muistin omat puumme, jotka täytyy nyt jättää . . . Huusin, rukoilin jotain katkerasti itkien, mutta nainen veti sinua kiireisesti pois päin, ja minä tunsin, että sinun mukanasini meni koti, onni, koko elämä . . . Ja minä muistan vain hämärästi, että kaaduin ja painoin kasvoni maata vasten katkerasti itkien . . .

— Voi älä kerro enää! En voi kuunnella . . . se on, — keskeytti Ingeborg kuin kauhusta parahtaen. Ja sitten hän lisäsi tuskallisen hämmennyksen vallassa:

— Ei, ei! Minä en ymmärrä mitä puhun . . . Minä tahdon, että sinä kerrot kaikki, kaikki . . .

Arvi epäröi, mutta kun tyttö oli uudistanut pyyntönsä, jatkoi hän hiljaa, surumielisesti:

— Ei siinä enää ole muuta kuin lyhyt huomautus, mutta se onkin pääasia — se, joka äsken niin omituisesti minuun koski. Katsos Ingeborg, ei se tapaus sinänsä ole niin kauhea.

— Oi Arvid . . . voiko olla jotain kauheampaa?

Arvi tuijotti tutkivasti tytön liikutuksesta ja säälistä kalvenneita kasvoja ja ajatteli jättää sen sanomatta. Mutta silloin oli hän kuin leimahtavan salaman valossa näkevinään oman elämänsä tuon kauniin olennon loistavan perhoselämän rinnalla. Ihmiselämä oli tuhottu vain sen tähden, että toisen ihmisen elämä voisi olla yhä ylellisempi . . . Kummallinen kylmyys levisi hänen sydämeensä, karkoittaen kaiken säälin . . .

— Minä olen nytkin näkevinäni tuon hennon, enkeli-



mäisen olennon, auringossa loistavat liput, omenapuut, ja minusta tuntuu niin kummalliselta, kuin olisin nähnyt haudan toiselle puolelle, siirtynyt hetkeksi toiseen elämään, joka on kuollut, kadonnut kauan sitten . . .

Arvi vaikeni katsellen eteensä, niinkuin näkisi taas tuon kaukaisen, kadotetun elämän. Ja sitten puhui hän taas kuin itsekseen, hiljaa ja synkästi:

— Se koski kyllä kipeästi lapsensieluun, kun tiesin että menetän kotini, mutta minulla oli kuitenkin vielä isä ja äiti, joiden rakkaus ja huolenpito merkitsee jokaiselle lapselle kokonaista maailmaa. En silloin aavistanut, että minulta viedään kaikki, että joudun toiseen maailmaan, jossa ei ole rakkautta, sääliä, jossa olen ollut monesti menehtymäisilläni epätoivoon ja kärsimyksiin. Mutta minä olen kaikki kestänyt, ja kun olen koettanut unohtaa, on tuo entisyyden maailma vähitellen muuttunut yhä kaukaisemmaksi ja epä-todellisemmaksi . . .

Arvi vaikeni taas, niinkuin ei löytäisi sanoja — ja hän kuuli tytön pidätetyn hengityksen purkautuvan pitkänä, vapisevana huokauksena. Ja taas tämä alkoi kauhunsekaisella jännityksellä kuunnella seuralaisensa sanoja:

— Mutta tuo kaukainen muisto osoitti, että minäkin olen todella elänyt tuossa toisessa maailmassa; kaikki lennähti mieleeni niin elävänä kuin olisin uudelleen elänyt tuon hetken. Minä muistin miten silloinkin olin painanut pääni äidin helmaan ja siinä löytänyt lohdutuksen kuten ennenkin. Ja nyt on hän jo kauan

maannut maan alla, siellä on isä, siellä Aino ja pikku Väinöparka, jotka menehtyivät lumihankeen, kun olivat hakemassa ruokaa ja apua sairaalle äidille . . . Ja kun ajattelen, että he voisivat tälläkin hetkellä olla kaikki elossa, jos ei tuota . . . Niin, katsos Ingeborg, minä vaan tarkoitan, että minä . . . Älä vain ajattele, että minä syyttäisin *sinua* . . .

Arvi oli kokonaan muistojensa vallassa, eikä hän huomannut että tyttö kuunteli hänen sanojaan yhä yltyvällä tuskalla ja kauhulla. Ne tuntuivat putoilevan hänen sydämeensä musertavan raskaina, ja vasta kun hän tarttui voihkaisten rintaansa, ymmärsi Arvi ja koetti vieläkin keksiä jotain lieventääkseen sanojensa vaikutusta; mutta tyttö keskeytti hänet kuis-katen käheällä, vapisevalla äänellä:

— Voi, älä puhu mitään! Voitkohan ymmärtää, miltä minusta tuntuu ajatella, että samaan aikaan, kun minä olen elänyt loistossa ja ylellisyydessä, olet sinä saanut noin kamalasti kärsiä — ja kaikki on minun isäni syytä . . . Ja minä ymmärrän, ettet sinä voi koskaan antaa anteeksi, unhoittaa . . .

Hänen äänensä tukehtui pidätettyyn nyyhkytykseen ja hänen kasvoillaan kuvastui sellainen tuska ja katumus, että Arvi tarttui hänen vapiseviin käsiinsä ja huudahti hellästi lohduttaen:

— Sinä et saa ajatella noin! Ethän *sinä* ole vähäkään syyllinen — ethän sinä ole tietänyt siitä mitään . . . Ja minusta on niin hauska ajatella, että sinä vähänkin ymmärrät minua — minun elämäni!

— Voi Arvid, Arvid! — kuiskasi tyttö katsellen häntä kyyneltensä lävitse, samalla hymyillen oudosta liikutuksesta vapisevin huulin: — Sinä et tiedä miltä minusta tuntuu tällä hetkellä ja miten kiitollinen olen sinulle! Sinä sanoit äsken eläneesi aivan toisessa maailmassa, ja nyt minä sen ymmärrän — sillä sinä olet tänä iltana näyttänyt minulle oudon, tuntemattoman maailman, josta ei minulla ennen ole ollut aavistustakaan. Ja sinä olet opettanut minut ymmärtämään omaa elämääni kokonaan toisin kuin ennen... Jos sinä voisit unhoittaa kamalat kärsimyksesi, niin minä olisin niin iloinen — ja minä tahtoisin niin mielelläni tehdä jotain... jos vaan voisin...

Niin puhui tyttö, ja hänen suurista, tummansinisistä silmistään säteili onnen ja ensimmäisen rakkauden loiste. Se vaikutti Arviin kuin väkevä viini: hän puristi tytön rajusti syliinsä, ja he suutelivat toisiaan tullen hellästi. Sitten he pyytelivät kumpikin toisiltaan anteeksi, katsoivat toisiaan äänettömän onnellisina ja taas toistelivat helliä sanoja, joita kaikki rakastuneet kuiskivat toisilleen. Ja samoin tunsivat hekin toistensa sanoista ja katseista yhä suurempaa onnea.

Vasta kun kahvila suljettiin, lähtivät he pois ja erosivat vihdoin tytön asunnon edustalla. Ja taas he olivat päättäneet tavata toisensa viikon kuluttua.

## XVIII.

Arvi oli koko seuraavan viikon kummallisen sekavassa, ristiriitaisessa mielentilassa, saatuaan tietää, kuka hänen uusi ystävättärensä oli. Hän kyllä tunsii, ettei tyttö ollut syyppää isänsä tekoihin, mutta kun hän muisti kaikki onnettomuudet, jotka olivat johtuneet paroonin toimittamasta häädöstä, kuohahti hänessä epämääräinen katkeruus ja vihamielisyys tyttöäkin kohtaan, ja hän ajatteli, ettei enää menisi tyttöä tapaamaan.

Oli myöhäinen ilta pari päivää viime kohtauksen jälkeen. Toiset oppilaat nukkuivat raskaasti kuorsaten, mutta Arvi valvoi voimatta päättää, menisikö vai ei. Kaikki oli johtunut kodin hävityksestä, ja sen oli tehnyt *hänen* isänsä — se oli tosiasia. Juuri hän oli syyppää heidän elämänsä ja onnensa tuhoon, isän, äidin ja siskojen kuolemaan; hänen tähtensä oli Arvi saanut niin kauheasti kärsiä — rakastaisiko hän nyt saman miehen tytärtä?

Ja sitten tulvahtivat taas viime kohtauksen muistot lämpimänä aaltona Arvin sydämeen. Hän oli taas nä-

kevinään tytön tuskalliset, säälin liikuttamat kasvot, kun hän kuunteli Arvin kertomusta, ja hänen säihkyvät, tummat silmänsä sekä ihanan vartalonsa; hän oli tuntevinaan hänen vapisevien, punaisten huuliensa aran kosketuksen. Ja samalla tunsi Arvi epämääräistä ylpeyttä ja itserakkautta siitä, että tuo rikas ja kauris aatelistyttö rakasti juuri häntä — köyhää karjapoikaa, oppipoikaa, jonka isä oli kuollut vankilassa . . . Se oli ikäänkuin todistus siitä, että hän oli päässyt eteenpäin, ja hän päätti entistä lujemmin kehittää itsensä sellaiseksi, että tytön täytyy joka suhteessa pitää häntä parempana kuin oman piirinsä herraskeikareita. Sentähden hänen täytyy lueskella yhä enemmän, hankkia tietoa, sivistystä . . .

Arvi tunsi epämääräisen piston rinnassaan tajutesaan, että oli aivankuin huomaamattaan päättänyt mennä tyttöä tapaamaan. Niinkö hän siis unohtaisi äidin, siskot, isän? Hän koetti kuvitella, ettei menisi-kään, mutta hän tunsi yhtäkkiä *kaipaavansa* tyttöä oudolla, omituisella tavalla; hän tunsi yhtäikaa iloa ja malttamatonta odotusta ajatellessaan kohtaushetkeä; hän olisi tahtonut heti nähdä tytön, kuulla hänen äänensä . . . Hän piti sittenkin työstä enemmän kuin kenestäkään vieraasta ihmisestä tähän asti.

Arvi alkoi taas muistella omaistensa kohtaloita ja omia kärsimyksiään voidakseen vihata tyttöä ja unohtaa hänet. Mutta silloin taas leimahti hänen mieleensä uusi ajatus: tässähan oli paras tilaisuus kostaa kodin hävittäjälle. Eihän mikään voisi koskea kipeämmin

ylpeään parooniin kuin se, että hänen häädetyn alustalaisensa poika, tavallinen työmies ottaisi omakseen hänen jalosukuisen, kauniin tyttärensä. Ja sen hän tekee!

Mutta Arvi tunsu hämărăsti, että se oli vain jonkunlainen tekosyy, jolla hän koetti pettää itseään. Hän tahtoi tavata tyttöä, kaipasi hänen läheisyyttään ja odotti kiihkeästi kohtauspäivää.

Samalla viikolla sattui tapaus, että eräs sälli, joka juopotteli usein työaikana, tuli taaskin niin juopuneena työhön, että pilasi »biskviittimassan» jättämällä munavalkuaisvispauksen kesken. Liikkeen johtaja sattui tulemaan paikalle, ja tämän moitteista suuttuneena lennätti sälli messinkivispilän nurkkaan ja pyysi paikalla lopputilinsä. Liikkeen johtaja lupasi antaa sen mielellään ja käski Arvin tehdä poistuneen tehtävät siihen asti, kunnes saataisiin toinen mies sijaan. Arvi teki innostuneena parhaansa ja onnistui niin hyvin, että joka ilta hänen työnsä olivat silloin valmiit kuin toistenkin eikä värkmestari voinut tehdä mitään muistutusta hänen työnsä laadusta. Ja kun Arvi lauantaiaamuna saapui työhön, ilmoitti isännöitsijä, että hän saa tehdä »biskviittipostin» työt edelleenkin, ja jos kaikki menee hyvin, saa hän pysyväisesti jäädä poistuneen sällin tilalle.

Arvi punastui ilosta ja mielenliikutuksesta, ja vapi-sevin äänin änkytti hän jotain, että koettaa parhaansa.

Hän olisi tahtonut puristaa isäntänsä kättä, sanoa jotain, ilmaista miten kiitollinen hän oli tuolle miehelle, joka kahdesti oli pelastanut hänet kuin hukkuvan, joka tuntee olevansa uppoamaisillaan. Eikä Arvi sillä hetkellä huomannut sitäkään, että tässä oli ehkä suurimpana vaikuttimena *liikkeen etu*: siten tuli sällin työt tehtyä oppilaan palkalla . . .

Hetken kuluttua muisti Arvi taas, että tänä iltana saa nähdä *hänet*, ja outo, omituinen onnentunne läikähti hänen rinnassaan. Hän ei muistanut mustaa menneisyyttä, ei tuntenut surua, ei katkeruutta, kaikki oli niin kummallisen kevyttä ja valoisaa kuin kauniissa unessa — ikäänkuin koko elämä olisi muuttunut toiseksi . . . Pari kertaa hän havahtui siihen, että lauloi ääneen ja katsahti hämmentyneesti hymyillen ympärilleen; laulu ja viheltely oli sällien etuoikeus, ja hän pelkäsi näiden luulevan, että hän tahtoo tunkeutua tuolle pyhitetylle alueelle nyt, kun saa tehdä sällien työtä . . .

Mutta kukaan ei näyttänyt huomaavan mitään, ja Arvi jatkoi taas työtään kuumeentapaisella innostuksella. Sunnuntain varalle oli listalle merkitty hänenkin »postiinsa» kuuluvia leivoksia lähes puolta enemmän kuin muina päivinä. Lisäksi oli erään nimipäivän vuoksi tilattu kolmattakymmentä kaakkua, joihin Arvin täytyi valmistaa pohjat — värkmestari vain mausti ja koristi ne hilloilla, hedelmillä y. m. Mutta Arvi päätti näyttää, että hän kykenee täyttämään hänelle

uskotut tehtävät, ja silloisessa mielentilassa onnistui hänelle kaikki kuin tanssi. Ja hän huomasi mielihyväkseen, että värkmestari katseli ihmettelevin katsein, kun hän yhdellä kertaa »vispasi» kakkuihin tarvittavan massan; hänen edeltäjänsä oli aina täytynyt tehdä sellainen määrä kahdessa erässä. Se vaati tavallista enemmän käsivoimia, ja niitä oli Arvi saanut harjoitusten kautta niin paljon, ettei yksikään sälli kyennyt kilpailemaan hänen kanssaan vispauksessa. Nytkään hän ei levännyt kertaakaan — ja illalla oli hänen työnsä valmiina kymmenkunta minuuttia aikaisemmin kuin toisten.

Hän riensi kiireesti saunaan, pukeutui huolellisemmin kuin koskaan ennen ja tunsi tyytyväisyyttä siitä, että oli aivan äskettäin teettänyt itselleen uuden, mustan puvun ja kengät — ja eilen oli hän ostanut uuden, hienon kravattinauhan . . .

Se johdatti hänen mieleensä erään oudon huomion, joka vaikutti häneen epämiellyttävästi. Hän ei ollut koskaan pannut erikoista huomiota pukuasioihin, ja nyt hän oli *lainannut* eräältä toveriltaan rahat tuota kravattia varten. Ja muutenkin huomasi hän pitävänsä pukuaan ja ulkomuotoaan tärkeämpänä kuin ennen. Tulisiko hänestäkin sellainen keikari, joita hän inhosi . . . Ei — se on mahdotonta.

Arvi tutki itseänsä ja ajatteli menettelyään ja tunsi sittenkin olevansa oikeassa. Kun hän joutui tuon herastytön seuraan, joka aina oli nähnyt arvosteltavan ihmisiä puvun mukaan, niin hänen täytyi kiusallakin



pukeutua siten, ettei tämä voi päätellä mökinpojalta puuttuvan makua. Ja niin hän lähti jännittynein mielin kohtauspaikalle.

Tyttö alkoi kertoa, miten kovasti hän oli kaivannut Arvia, odottanut tätä iltaa. Aivankuin huomaamattaan sanoi hän eräänä iltana jo kirjoittaneensakin, mutta ei kehdannut kirjettä lähettää. Tämä lapsellinen avomielisyys ja hänen katseensa loistava hellyys vaikutti Arviin niin, että hänkin kertoi kaipauksestaan.

Sitten pyysi tyttö häntä taas kertomaan menneisyydestään. Ja Arvi tunsu yhä suurempaa ihmettelyä ja ihastusta nähdessään, miten syvällä säälillä ja ymmärtämyksellä tuo nuori tyttö seurasi hänen sanojaan, tahtoi tietää yhä enemmän tuosta toisesta, hänelle vieraasta elämästä ja sen kärsimyksistä.

Tytön pyynnöstä kertoi Arvi lähemmin Ainon ja pikku Väinön lopusta, ja kun tyttö yhtäkkiä painoi kasvonsa pöytää vastaan ja hänen hennot hartiansa vavahtelivat pidätetyistä nyyhkytyksistä, tunsu Arvi oudon riemun ja hellyyden tulvahtavan sydämeensä; tyttö tuntui yhtäkkiä muuttuneen hänelle niin tavattoman läheiseksi, hän ei muistanut luokkaeroa, ei mitään. Yhtäkkiä hän nousi, tempasi tytön syliinsä keveästi kuin lapsen ja suuteli huumaantuneena hänen huuliaan, kyyneleisiä silmiään. Hän ei voinut sanoa mitään. Tyttö painoi päänsä Arvin rintaa vastaan, ja tuntiessaan noiden raudanlujien käsivarsien purista-

van ruumistaan muisti hän tuon selittämättömän tunteen, joka oli pakottanut hänet kättelemään Arvia, tunsi ennentuntemattoman, suloisen huumauksen leimahtavan koko olemuksensa lävitse; hän sulki silmänsä onnesta huokaisten ja kuiskasi hiljaa:

— Minä olen liian onnellinen.

Ja koko viikon muisteli Arvi tuon illan tapauksia. Ja hän tunsi myöskin olevansa onnellinen.

Niin vieräi viikko toisensa jälkeen, ja joka kohtausten jälkeen Arvi yhä kiihkeämmin kaipasi tyttöä ja muisteli yhä harvemmin entisyyttä ja äidin kuolemaa. Välillä hän soimasi itseään sentähden, mutta ei voinut unhoittaa tyttöä.

Mutta samalla hän jatkoi kaksinkertaisella innolla itsensä kehittämistä. Hän otti tunteja saksan ja venäjän kielissä ja lueskeli kaikki vapaat hetket. Mutta hän ei myöskään unohtanut ruumiinharjoituksia; hän kävi kahtena iltana viikossa nyrkkeilemässä erään Amerikasta palanneen suomalaisen kanssa, kahtena iltana hän painiskeli ja kerran viikossa vielä kävi voimisteluharjoituksissa. Hän tunsikin kehittyvänsä yhä enemmän taidossa ja voimassa — kasvoipa tasaisesti pituuttakin.

Kerran Arvi oli taas painikilpailuissakin, ja kun hän välillä katsahti toiselle penkkiriville ja näki jännittyneet kasvot tummine, hehkuvine silmineen, tunsi hän jättereensä aivankuin terästyvän. Nytkö hän häviäisi? Ei! Hän tuli loistavasti ensimmäiseksi . . .

Arvi huomasi ilokseen, että nuo ankarat ruumiinharjoitukset olivat kehittäneet hänen luonnettaan paljon tyynemmäksi ja kylmäverisemmäksi kuin ennen. Hän luuli jo voitavansa hillitä ihan täydellisesti itsensä...

Sitten sattui tapaus, joka horjutti tuota luuloa ja pakoitti Arvin yhä enemmän tutkimaan omaa luonnettaan, ajattelemaan itseänsä.

## XIX.

Liikkeeseen oli viime syksynä tullut uusi venäläinen värkmestari, josta ei kukaan pitänyt. Hän oli suuri-kokoinen ja raa'an näköinen mataline otsineen ja pienine, vaanivine silmineen ja käyttäytyi kaikkia kohtaan komentavasti ja röyhkeästi, jotapaitsi häntä epäiltiin santarmi-urkkijaksi. Sen lisäksi oli hän joku aika takaperin iskenyt ilman syytä uutta oppilasta, niin että veri tulvahti suusta ja sieraimista; siitä lähtien tunsii Arvi lyöjää kohtaan kylmää vihamielisyyttä, aivankuin häntä olisi isketty . . .

Eräänä aamuna oli värkmestari saanut konvehti-verstaasta hiiren pyydykseensä ja tuli riemuissaan näyttämään toisillekin saalistaan. Hän nauroi niin että hampaat välkkyivät mustan parran seasta; ja hänen pienet silmänsä kiiluivat kuin nautinnosta, kun hän heilutteli häkkiä kädessään ja kyseli innokkaasti, mikä olisi paras kuolintapa hiirelle.

— Ahaa — paistumaan! — huudahti hän yhtäkkiä venäjäksi ja hänen silmänsä välähtivät julmasta kiihkosta. Sitten hän aukaisi äsken hiilistä puhdistetun uunin ja tarttui häkkiin . . .

Arvi oli heti tuntenut inhoa ja kauhua, mutta nyt hän ihan ajattelematta huudahti hätäisesti, miltei rukoillen:

— Älkää . . . älkää tehkö sitä . . . !

Värkmestari heitti häneen tuiman katseen, mörähtäen jotain ja pisti häkin uuniin — aikoen jäädä katselemaan hiiren kuolinkamppailua . . .

Kuului heikko, mutta vihlova vingahdus, joka sattui Arvin sydämeen . . . Hän kuuli miten hiiri hädissään puri häkin rautalankoja, vikisi kuin armoa rukoillen, kiljaisi vihlovasti . . .

Arvi näki värkmestarin tarttuvan uuninoveen sulkeakseen sen, mutta samassa silmänräpäyksessä huomasi Arvi seisovansa värkmestarin edessä suuri veitsi koholla — ja kuuli oman, raivosta sähisevän kuiskauksensa:

— Häkki ulos!

Hänen kasvonsa olivat kalmankalpeat ja silmissä kiilui niin kaamea tuli, että värkmestari totteli silmänräpäyksessä; kaikki tuijottivat kuin halpautuneina — niinkuin olisivat käsittäneet, että huoneessa oli käynyt *kuolema* . . .

Kukaan ei puhunut sanaakaan — pari kertaa kuului vain värkmestarin hammasten kirskaus. Arvi tiesi saaneensa verivihollisen, mutta hän tunsi, ettei olisi *voanut* toisin menetellä. Ja taas tunsi hän saman fyysillisen pahoinvoinnin, kuin ennenkin ankaran suuttumuksen jälkeen . . .

Arvi odotti, että joutuu pois paikastaan, mutta hänen ihmeekseen ei värkmestari edes ilmoitanut asiasta isännälle.

Arvi kauhistui luonnettaan, ajatellessaan jälkeinpäin tuota kamalaa tapausta. Hän oli luullut kokonaan voitaneensa rajuutensa, ja nyt hän oli ollut surmaamaisillaan ihmisen — hiiren vuoksi. Miten se oli mahdollista?

Hän mietti kauan, ja hänestä tuntui, että hänessä on ikäänkuin kaksi erilaista luonnetta: hellä ja sääliä, joka ei voinut sallia heikkoja, avuttomia rääkättävän, ja toinen kova ja raju, joka ei ärsytettynä välittänyt mistään.

Arvi ajatteli tuota tapausta ja huomasi hämmästyen, ettei vieläkaan katunut sitä. Hän tunsii, ettei olisi voinut saada rauhaa, jos olisi antanut avuttoman olennon sillä tavalla kitua kuoliaaksi... Hän olisi aina kuullut korvissaan tuon vihlovan kiljaisun, se olisi kiduttanut häntä niinkuin hukkuvan ihmisen viimeinen hätähuuto. Ja hän tunsii, että hänen *täytyisi* tehdä samoin sellaisissa tilanteissa.

Mutta alakuloiseksi se tapaus muutti Arvin. Hän tunsii omituista epävarmuutta tulevaisuutta ajatellessaan: saattaisihan sattua samanlainen tilaisuus koska tahansa ja hänen elämänsä menisi silmänräpäyksessä pirstoiksi...

Mutta yhtäkkiä Arvi huomasi miten lapsellinen oli ollut. Hän hymähti helpotuksesta huomattessaan miten helppo hänen olisi ollut pelastaa hiiri ilman

puukkoakin! Olisi vain tyynesti työntänyt räakkään syrjään ja siepannut häkin uunista. Ja jos toinen olisi ryhtynyt »rankaisutoimiin», olisi hän voinut keskeyttää ne yhdellä nyrkiniskulla. Miksei hän menetellyt niin, — miksi hän oli suuttunut...

Niin, sepä juuri oli ollut syynä, ettei hän ollut ymmärtänyt varoa suuttumusta, ja suuttuneena hän ei enää huomannut muuta kuin yhden äärimmäisen keinon.

Arvi päätti itsekseen, ettei enää päästäisi suuttumusta mieleensä ennenkuin ajattelisi, ja muistaessaan, ettei ollut painiessaan suuttunut kertaakaan senjälkeen kun oli niin päättänyt, tunsu hän levottomuuden ja epävarmuuden häipyvän mielestään. Kun hän on tähän asti voittanut vaikeimmatkin vastoinkäymiset ja kärsimykset, kun hänen koko elämänsä oli voitettu raskaalla, taukoamattomalla taistelulla, niin hän *ei anna* sen särkyä noin pieneen esteeseen, sentähden päätti hän entistä ankarammin ponnistella luonteensa kasvattamiseksi. Hänen täytyy lopulta oppia hallitsemaan itseänsä täydellisesti.

## XX.

Samoihin aikoihin tapahtui valtiollisessa elämässä tapauksia, jotka vaikuttivat voimakkaasti Arvin mieleen — temmaten hänet mukaansa kuin pyörremyrsky. Hän huomasi ensikerran täydellisesti isänmaansa sorretun aseman. Hän joutui yhteiskunnallisen taistelun pyörteeseen, josta hän ei enää irti päässykään.

Arvi oli kyllä ajatellut yhteiskunnallisia asioita, sillä hänen oma elämänsä pakoitti ajattelemaan, ja samalla oli hän lukenut yhteiskunnallisia kysymyksiä käsitteleviä teoksia. Ja vierasta sortovaltaa oli hän oppinut vihaamaan siitä asti, kun kuuluisa »Helmikuun manifesti» julaistiin. Hänkin oli kirjoittanut toisten tuhansien ohella nimensä suureen adressiin. Mutta hän ei ollut oikein selvillä, miten taistelisi sitä vastaan, eikä hän myöskään käsittänyt työväenliikettä, vaikka tunsu ruumiineen ja sieluineen kuuluvansa työväenluokkaan.

Tosin oli Arvi kerran joutunut kosketuksiin työväenliikkeen kanssa juuri tuon adressikuumeen aikana, mutta hän oli silloin vielä liian tietämätön ja lisäksi



niihin aikoihin niin syvästi järkytetty siitä kamalasta tapauksesta, jolloin oli joutumaisillaan murhaajaksi (kun häntä syytettiin varkaudesta), ettei voinut perinpohjin syventyä uusiin asioihin. Hän muisteli taas tuota tapausta, se palautui hänen mieleensä niin elävänä, kuin olisi se tapahtunut eilisiltana.

Arvi oli erään toverinsa kanssa mennyt teatteriin katsomaan »Daniel Hjortia», ja se vaikutti häneen niin valtavasti, että hän unohti kokonaan ympäristönsä. Hänestä tuntui, ikäänkuin olisi itse elänyt ja toiminut tuon pohjalaispojan haahmossa, sillä samanlainen viha ja katkeruus kuohui hänenkin povessaan. Hän tunsi saman hurjan riemun ja kostonhimon leimahtavan sielussaan kuullessaan sankarinsa sinkauttavan ylpeitten sotaherrojen silmille musertavan kostonsa, ja kun onni kääntyi ja Hjortin epätoivoiset kiroukset jylisivät vankiholvissa kahleitten kalinan säestämänä, silloin Arvikin tunsi voimattoman rai-von raatelevan rintaansa ja hän kiristeli huomaamattaan hampaitaan.

Arvi hätkähti kuin unesta herätessä kuullessaan yhtäkkiä kättentaputukset ja poistuvan ihmisjoukon hälinän. Koneellisesti poistui hän joukon mukana, mutta saavuttuaan pimeälle sivukadulle, oli hän taas näkevinään nuo kaameat kohtaukset hirsipuun juurella ja vankiholvissa, sankarinsa äkillisen kuoleman.

Monta päivää oli Arvi äänetön ja synkkä. Hän ajat-

teli yhtämittaa tuon yksinäisen kostajan kohtaloa — ja hänestä tuntui, etteivät nuo kylläiset, onnelliset katsojat voineet ymmärtää hänen menettelyään. Mutta hän ymmärsi . . .

Senjälkeen odotti Arvi kiihkeästi tilaisuutta päästä uudestaan teatteriin. Ja kun hän sitten pääsi, näki hän siellä tapauksen, joka järkytti häntä enemmän kuin näyttelijöiden esittämä näytelmä.

Hän huomasi näet, miten joukko nuoria herroja eräällä väliajalla kokoontui erään pitkän, mustatukkaisen miehen ympärille, nähtävästi vaatien tätä poistumaan. Arvi kuuli kiihkeitä, kiukkuisia huutoja, näki kalpeita kasvoja ja uhkaavia nyrkkejä, ja vihdoin ympärillä olevat kävivät käsiksi mieheen kulettaen häntä ovea kohden. Arvin mieli kuohahti, se oli liian raukka- maista, että kokonainen lauma hyökkäsi yhden kimp- puun! Hän tunsu kiihkeätä myötätuntoa; hän olisi hyökännyt apuun — mutta oli halvalla paikalla eikä päässyt. Kiihtyneenä kyseli hän syytä tuohon karkoi- tukseen ja tunsu hiukan rauhoittuvansa kuullessaan, että tämä oli isänmaan petturi.

— Mitä se on tehnyt? — kysyi hän sentään varmuu- den vuoksi.

— Kirjoittanut kirjoituksen, ettei työväen kannata olla herrojen mukana — ettei heillä muka ole isän- maata — koska herrat omistavat kaiken.

— Jaha . . . vai niin, — päätteli Arvi epävarmasti.

Mutta tuo tapaus vaivasi sittenkin häntä. Tuo mies ei ollut näyttänyt isänmaanpetturilta. Ja hän päätti

ottaa selvän. Sentähden hankki hän tuon lehden ja luki kyseessäolevan kirjoituksen.

Mutta eihän tämä pahaa ollut! Ei Arvi voinut pitää sitä isänmaanpetturuutena — sehän oli täyttä totta hänen mielestään!

Senjälkeen osti Arvi usein tuon lehden itselleen ja alkoi yhä enemmän pitää sen sisällöstä. Suurella nautinnolla luki hän varsinkin erään Kaapro Jääskeläisen purevan pilkallisia kirjoituksia.

Nuo sosialistit herättivät ensin hänen mielenkiintonsa, ja kuullessaan että niillä on jokin seura, ajatteli hän yhtyä näihin. Mutta hän pettyi suuresti kuullessaan, että nämä eivät hyväksy mitään väkivaltaa, vaan koettavat parantaa oloja jonkun epämääräisen »järjestäytymisen» kautta; nyt jo oli tuollaisia yhdistyksiä perustettu kaikille suuremmille paikkakunnille, ja uusia syntyi vähitellen. Mutta noiden »järjestyneiden» pieni lukumäärä saattoi hänet toivottomaksi; se oli liian kaukaista, epämääräistä — siitä ei tulisi apua.

Sitten oli tullut toisia tapauksia, jotka johtivat hänen harrastuksensa ja mielenkiintonsa toisaalle: valtiolliseen vastarintaan. Vieraan sortajan kuristustoimenpiteet muuttuivat yhä häikäilemättömämmiksi. Yhä tiheämmin sattui kotitarkastuksia, vangitsemisia. Huomatuja yhteiskunnallisia toimihenkilöitä karkoitettiin maasta. Mutta samassa määrässä kasvoi myöskin vastarinta ja mieliala muuttui yhä kiihkeämmäksi.

Sekin lisäsi Arvin kehityshalua. Hän tahtoi tulla oi-

keaksi mieheksi, olla kaikessa etevä. Silloin hän pääsee eteenpäin, tulkoon mitä tahansa. Ehkä vielä tulee tilaisuuksia, jolloin hän saa näyttää, mitä mies voi.

Sortotoimenpiteet olivat jatkuneet tänäkin vuonna saman hävityssuunnitelman mukaan, ja kansalaisten toiminta estettiin santarmien ja näiden kotimaisten apurien avulla. Mutta samassa määrässä lisääntyi myös vastarinta. Sattui mielenosoituksia ja muita kapinallisuuksia, joille poliisi ei voinut mitään.

Niinpä eräänä iltana, kun Arvi meni ulos, näki hän koko kaupungin pilkkopimeänä. Yksikään lyhty ei valaissut, rakennukset hämöttivät harmaata taivasta vastaan suunnattomina, mustina möhkäleinä, ikäänkuin koko kaupunki olisi kuollut. Mutta tuon pimeyden peitossa kuohui tavallista kiihkeämpi elämä. Pimeitä katuja vyöryi mustan virran lailla valtava ihmisjoukko. Erään talon kohdalla joukko pysähtyi. Ylhäällä neljännen kerroksen ikkunassa loisti tuli kuin uhmaten.

Väkijoukko paisui yhä valtavammaksi, kuului vihellyksiä, uhkaavia huutoja, jotka vaativat tulta sammutettavaksi. Kun ei tätä heti toteltu, alkoivat lumipallot ja kivet sinkoilla seiniä vastaan — ja hetken kulluttua tulet sammuiivat.

Silloin alkoi takaapäin kuulua kiukkuisia, ärjyviä huutoja ja sekavaa melua. Nuo komentavat huudot kajahtelivat yhä kiukkuisempina ikäänkuin tahtoen vaientaa joukon melun, mutta se kiihtyi, kasvoi

kuin lähenevän tuulispään kohina tukahuttaen yksityiset huudot, ja sitten räjähti pimeässä tuhatääninen pilkallinen naurunpuuska. Arvi tunsu olevansa kuin hiilillä, hän käsitti, että poliisi oli tullut joukkoa hajoittamaan ja joutunut naurunalaiseksi. Hän tunkeutui väkisin joukon lävitse, ja yhtämittaa kaikuivat kiihkeät, uhkaavat huudot hänen ympärillään, ja välillä erotti poliisien raivokkaat ärjäykset.

Arvi ei päässyt perille, sillä huutojen ja vihellysten kaikuessa alkoi ihmisjoukko hitaasti liikkua toisaalle päin. Mutta kun Arvi lähimmässä kadunkulmassa näki ratsupoliisien pieksevän piiskoillaan yleisöä, alkoi hän uudestaan tunkeutua sinnepäin. Ja vihdoin hän saapui paikalle samalla hetkellä, kun poliisit aikoiivat viedä vangitsemansa miehen mukanaan.

Sadoista kurkuista kajahti raivokas huuto. Se tuntui tarttuvan jokaiseen, tempaavan mukaansa kuin pyörremyrsky. Arvikin huomasi juoksevansa toisten mukana. He vapauttivat vangitun poliisien kynsistä. Siinä mylläkässä sai hän kipeän survaisun rintaansa poliisin sapelintupesta, se suututti häntä ja hän iski paikalla poliisin maahan.

Samassa hyökättiin takaapäin hänen kimppuunsa ja kaksi poliisia alkoi kulettaa häntä poliisikamaria kohden. Hyvillä mielin muisti hän erään harjoittamansa tempun, ja sitten hän äkkiä heittäytyi käsilleen maahan, levittäen molemmat jalkansa ulospäin. Kun poliisit pitivät hänestä molemmin käsin kiinni, lennähtivät he suoraan nenälleen. Arvi hypähti ylös — ja taas

kajahti kaikuva nauru ja kättentaputusten pauhu, samalla kun suojeleva ihmisjoukko ympäröi hänet kuin elävä muuri.

Poliisipillit kiljahtivat kuin hengenhädässä. Kuului juoksevia askeleita ja poliisijoukko paljasti »H.M. Keisarin nimessä» sapelinsa, rynnäten rikoksentekijän jälkeen. Mutta pimeys ja joukon pilkkanauru pelotti poliiseja, niin ettei sapeleita uskallettu käyttää. Tuo suojeleva ihmismeri kasvoi moninkertaiseksi, samalla kun toisella puolella avautui kapea kuja — ja sitä myöten Arvi poistui kättentaputusten ja hyvähuutojen kaikuessa.

Väkijoukko lähti taas vyörymään eteenpäin pitkin pimeitä katuja, ja missä vain näkyi valoja, siinä joukko seisahtui, ja sen vihellykset ja alas-huudot kajahtivat pimeydessä niin oudolla, pahanenteisellä kiihkolla, että valot sammuiivat. Ja Arvi tunsu epämääräistä, salaperäistä vapauden ja voiman tunnetta siitä, että noiden täytyi kerrankin totella.

Ja kun poliisit taas yrittivät vangita erään mielenosoittajan, juoksi Arvi ensimmäisenä tätä vapauttamaan ja nähdessään poliisin tarttuvan sapeliinsa kampasi hän tämän nenälleen lumihankeen ja sitten siepasi sapelin tuppineen pois poliisin vyöltä ja heitti sen ylös puuhun. Ja taas hän tunsu epämääräistä iloa ja tyytyväisyyttä voidessaan vihdoinkin tehdä jotain niille, jotka olivat ruvenneet maansa sortajien apureiksi.

Vasta puoliyön aikana joukko hajaantui ja Arvi lähti myös kotiin.

## XXI.

Kului kolme kuukautta ilman että nuorten välillä sattui mitään suurempaa epäsointua, ja Arvi tunsikin kiintyvänsä tyttöön yhä enemmän. Mutta sitten sai tytön isä tietää asian ja tyttö asetettiin ankaran valvonnan alaiseksi — häntä kiellettiin koskaan tapaamasta tuota lurjusta . . .

Mutta tyttö petti julkeasti vartiansa ja kävi ihan näiden uhalla Arvia tapaamassa; tosin se tapahtui harvemmin kuin ennen, mutta tuo estely lähensi heitä yhä enemmän . . .

Mutta sitten sattui kerran epäsointu, joka antoi aiheita moneen seuraavaan. Ingeborg oli kerran aivan huomaamattaan maininnut jotain sukuperästään, ja kun Arvi muutenkin oli sillä kertaa pahalla tuulella ja tyttö sattui mainitsemaan vaikeuksista, joita oli kokenut, ennenkuin pääsi Arvin luokse, tuntui hänestä, että Ingeborg tahtoi huomauttaa, miten hän alentui hänen tähtensä. Hän ei sanonut mitään, hymyili vain katkerasti. Ingeborg huomasi sen ja kysyi syytä siihen, mutta Arvi ei selittänyt. Hän päätti tutkia, oliko asia niin,

Sentähden alkoi hän siitä lähtien epäluuloisesti tarkkailla Ingeborgin jokaista sanaa. Ja kun hän luuli huomaavansa jotain, sinkautti hän heti jonkun harvan sanan, katkeran ja haavoittavan kuin puukonisku. Ingeborg koetti ymmärtää — hän luuli sen johtuvan Arvin kokemista suurista kärsimyksistä ja vääryyksistä.

Mutta eräänä iltana, kun he istuivat kahvilansa yksityishuoneessa, oli Ingeborg innostuneena kertonut, miten hänen serkkunsa tähden oli tapahtunut kaksintaistelu. Tyttö oli salakihloissa erään luutnantin kanssa, ja kun eräs kartanonomistaja oli esiintynyt liian tunkeilevasti, vaati sulhanen tämän kaksintaisteluun ja ampui olkapään puhki!

— Sinun hieno serkkusi on siis valloitettu samalla keinolla, jota luolissa asuvat esi-isämme käyttivät. No, onpa keski-Afrikassa vieläkin heimoja, joiden miehet valloittavat itselleen mustaihoisen rouvan tappelemalla!

Arvi oli katkeroitunut tytön innostuksesta ja hänen äänensä oli viiltävän pilkallinen. — Tyttö tuijotti häntä hämmästyneenä ja sanoi:

— Mitä . . . mitä sinä sanot? Niinkö sinä arvostelet kunnia-asioita. Naisen kunnian puolustamista . . . ?

— Anteeksi! — huomautti Arvi ja kumarsi ivallisesti hymyillen. — Minun mielestäni tappelu on aina tappelua! Ja minä luulen, että jos tämä neiti kerran oli antanut liiaksi aihetta, rohkaissut tuota toista hienosti keimaillen niin paljon, että tämä luuli voivansa



myöskin — niin ei kai se kunnia toisten tappelusta ole kirkastunut . . .

— Arvid! — huudahti tyttö karahtaen tulipunaiseksi. — Anna minun serkkuni olla rauhassa — ei saakaan enää! Vai niin — tappelua!

— Ehkä luulet, etten tunne sitä asiaa, — ilkkui Arvi. Mutta minä olen ikävä kyllä, tapellut liiaksikin ja kadun sitä — se on mielestäni aina raakuutta!

Arvi puhui yhä tyynesti, kylmän ivallisesti, ja se oli vähällä saattaa Ingeborgin suunniltaan. Hänen onnistui kuitenkin hillitä itsensä, ja hänen äänensä vapisi ylenkatseesta:

— Olen aina kuullut, että se on *miehille* kunniakysymys — mutta olen kai erehtynyt. Mutta olisi hauska tietää, mitä *sinä* tekisit, jos sinut vaadittaisiin kaksintaisteluun?

Arvin silmissä välähti pahaenteisesti, ja hän sanoi hiljaa, kalveten:

— Usuta sieltä joku aatelisnukki tekemään se — kyllä sitten näet, mitä *minä* teen!

— Arvid! — kuului taas huudahdus, jossa kuvastui samalla syytös, varoitus ja rukous. Hän huomasi sannonensa liikaa, muistaessaan Arvin tavattoman voiman ja taitavuuden. Mutta Arvin onnistui taas hymyllä, se kiihoitti tyttöäkin maksamaan samalla mitalla:

— Suo anteeksi yksinkertaisuuteni, kun odotin sinulta sellaista turhuutta kuin kohteliaisuus, säädyllisyys<sup>ve</sup>. m.!

Se sattui kaikkein arimpaan paikkaan. Arvi kalpeni vieläkin ja tuijotti tyttöä hurjin katsein ikäänkuin tietämättä mitä tekisi. Vihdoin väentyivät hänen huulensa hymyyn ja hän änkytti käheästi:

— Ja suo sinä anteeksi, etten minä, yksinkertainen moukka, ole aina ymmärtänyt, miten suuri armo minulle on tapahtunut — kun neiti on alentunut istumaan seurassani muutaman kerran . . . Sitäkö tarkoitat . . . ?

Ingeborg ei voinut enää hillitä itseään, vaan huudahti loukkaavasti:

— Kuten itse tahdot! Kai sinä itse parhaiten itsesi tunnet!

— Nöyrin kiitokseni — kun kerrankin sain kuulla totuuden! Nyt ymmärrän vihdoinkin vapauttaa korkeasukuisen neidin raa'an työläisen seurasta! Saanko pyytää, että saisin kunnian saattaa teidät pois täältä vielä tämän kerran, mademoiselle? Paremmen saattajan puutteessa . . .

Hän nousi äänettömänä, äänettöminä he menivät ulos kahvilasta, ja samoin jatkui matka lähimpään kadunkulmaan asti. Siinä hän otti lakin päästään ja lausui kohteliaasti kumartaen:

— Näin saadaan minun epämiellyttävä läsnäoloni mahdollisimman lyhyeksi.

Matka oli lyhyt, ajuri ajoi nopeasti, tyttö ei ehtinyt ajatella mitään, ennenkuin he olivat kotiportin edustalla. He nousivat reestä, ja hän näki Arvin kasvoilla syvän tuskan, ja hänen kätensäkin vapisi ensin, mutta

hänen hymyilynsä oli taas kohtelias ja ääni pilkallinen, kun hän kumartaen lausui:

— Pyydän vieläkin anteeksi typeryyksiäni, toivoen etteivät ne enää tämän jälkeen painaisi neidin mieltä.

— En luule sitä! — vastasi Ingeborg miltei voittonriemuisesti, mutta katui samassa ja hänen äänensä kuului tukehtuneelta: — Arvid..!

— Sepä hauskaa! — iski Arvi takaisin ja hymyili iloisesti ja kohteliaasti. — Se onkin ainoa lohdutukseni. Ja nyt pyydän lausua hyvästäni!

Hän kumarsi kuin kiittäen ja hänen läpätunkeva katseensa tunkeutui Ingeborgin rintaan tuottaen tuskaa: hän ei tule enää! Hänen kätensä ojentuivat, kun hän toisti hätääntyen:

— Arvid!

Mutta tämä ei kuullut enää. Ingeborg oli vieläkin näkevinään kelmeässä kuun valossa nuo voimakkaat kasvot oudon kylminä, kohteliaina ja niin peloittavan kalpeina. Hän nojautui oven ripaa vastaan ja purskahti rajuun itkuun.

---



# KONRAD LEHTIMÄKI

## TAISTELIJA I

### ELÄMÄN KOURISSA

»Lopulliseen arviointiin on tietenkin mahdotonta vielä ryhtyä, mutta tästä alkuosasta ei ole paljon muuta kuin hyvää sanottavana. Se on voimakkaasti haahmoiteltu kuvaus, siinä on vauhtia, lennokkaisuutta, siinä on näkemyksen selvyyttä ja laajuutta, joka ei pysähdy pelkästään pinnalle.» *Helsinki San.*

»Mitä tulee Lehtimäkeen taiteilijana, ei häneltä voi eikä ole tarviskaan kieltää hänen hyviä puoliaan: sulavaa kynänjuoksua, vaivatonta ja onnistunutta väritystä aina tarkoitusten mukaan.» *Uusi Suomi.*

»'Elämän kourissa' on syvästi todellinen kirja, jossa joka otteessa ilmenee eletyn kokemuksen tuntu. Konrad Lehtimäellä on tässä teoksessa suunniteltu vakava, suurisuuntainen kirjallinen työ, joka kaikesta päättäen tulee jatkuessaan herättämään suurta huomiota.» *Ilkka.*

»Vastustamattomalla voimalla se tempaa lukijan mukaansa. Niin monille tuhansille yhteisiä kuin siinä kuvatut kokemukset ovatkin, ei se suinkaan masenna lukijaa, vaan rohkaisee ja innostaa. Kaikkien kirjallisuutta harrastavien ansaitsee tutustua Lehtimäen uuteen romaaniin, siksi arvokas se on yksin taiteellisessakin suhteessa.» *Kansan Työ.*

**K. J. GUMMERUS OY., JYVÄSKYLÄ**

Hinta 20:—





Suom. lauluk. 1.

lehtimäki

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA



120 102 1717



